

मासिक
बिम्ब

कोंकणी समाजाचें पडबिम्ब

जुलाय २००९

शेतांचें पाडा पडूं
बाबू म्हजो खेळू



DEPARTMENT OF AGRICULTURE WISHES A BUMPER CROP THIS SEASON

- Avail the benefit of subsidized cost of paddy seed, cowpea, groundnut and vegetables.
- Adopt mechanization with Government Assistance.
- Protect your crops from stray animals by fencing subsidy.
- Avail subsidy on pesticides and sprayers.

For more details contact:

**ZONAL AGRICULTURAL OFFICER
OF YOUR TALUKA**

ISSUED BY

**DEPARTMENT OF AGRICULTURE
GOVERNMENT OF GOA**

Ph. 2465443 Fax: 0832-2565441

वर्ष : १ अंक १

(आरएमआयचे नोंदणी खातीर तांत्रिक बदल)

जुलाय २००९



मूल वर्ष : ८ अंक ७

मोल १५ रुपया



मुखेल संपादक

दिलीप बोरकार



मुद्रक आनी प्रकाशक

दिलीप बोरकार



छापणावळ

सहाद्री ऑफसेट, खोर्ली-तिसवाडी



मार्केटींग व्यवस्थापन

कामिनी किणी



अक्षर जुळवणी आनी मांडावळ

श्वेता नाईक



वर्गणीचे दर

वर्सुकी २०० रु. / तीन वर्सा ५५० रु.



खंयच्याय म्हयन्या सावन

वर्गणीदार जांव येता. वर्गणीचो चेक

'बिम्ब' ह्या नांवान धाडचो



संपादकीय पत्रवेव्हाराचो पत्तो

'धर्म-लक्ष्मी', सांत लॉरेंस,

आगशी - गोंय ४०३ २०४

दूरध्वनी : (०८३२) २४३८३५५

E-mail : bimbkonkani@yahoo.com.in

ह्या अंकांत उक्तायल्ले विचार त्या त्या बरोवप्याचे आसात.

संपादक मंडळ ताचेकडेन सहमत आसतच अशें ना.



-दिलीप बोरकार



संपादकीय /३

प्रतिबिम्ब /४

कथा- ऐडिवन जे. एफ. डिसोजा/१२

नवलिका - नं. ध. बोरकार / १६

दिका - विन्सी क्वाद्रूस /२४

तेफळां - रूपा कोसंबे/३०

कथिका - विणा पेजावर/४०

पारावरचे गजाली - शामकांत मर्गज /४२

उश्णीं वायनां - उदय देशप्रभू /४५

भोंवडी- पद्मनाभ नायक/४९

पडवेर - अपर्णा गारूडी/५३

इंद्रधोणू - अतुल पंडित/ ५४

उतरकुवाडें - संतोष शिवराम हळर्णकार/५८

रांदची कूड - सुफला रूद्राजी गायतोंडे/५९

भलायकी - डॉ. वंदना धुमे/६०

आयलें तशें गायलें - दिलीप बोरकार/६२

मतसंवेदना २६

र. वि. पंडित

रमेश लाड

व्यंकटेश शिरोडकार

सुनिता सुभाष शाह

अशोक शीलकार

विमल प्रभुदेसाय

सरस्वती दा. नायक

संहिता कुलकर्णी

भुरग्यांचें आंगण ३५

नागेश नायक वडिये

गंधा अनिल घासे

भिकाजी घाणेकार

विमल प्रभुदेसाय

सुधा खरंगटे

S. L. SHET

JEWELLERS & DIAMOND HOUSE

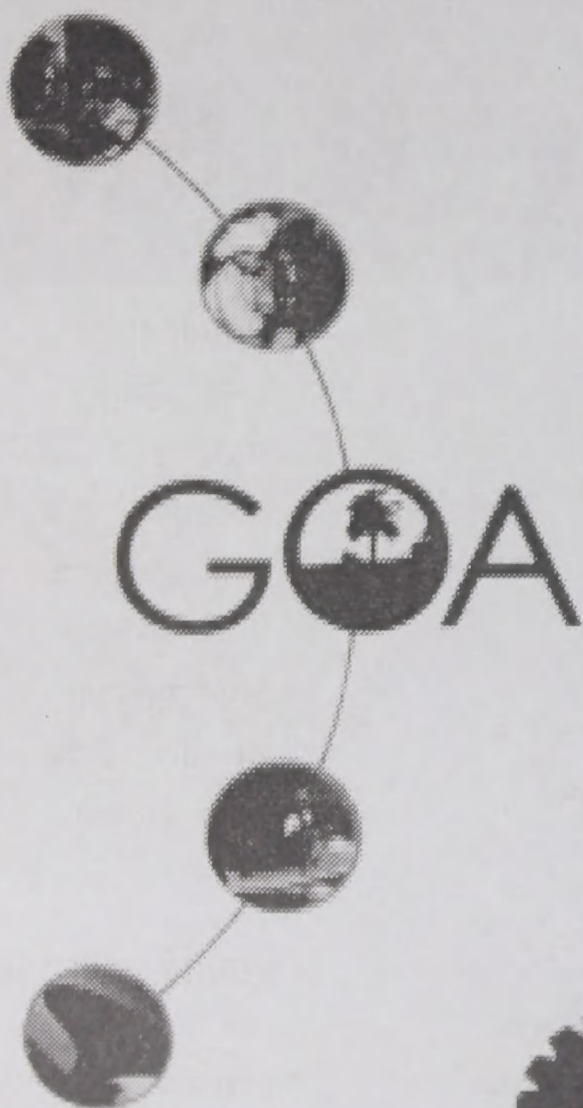
K. S. Rao Road, Mangalore. Ph : 2440242

रेखाचित्रां - गिरिश नंदा बोरकार

बिम्ब मासिक/ जुलाय २००९/१

Goa: Progressive Industrial Destination

Goa invites investments for its Pharma, Food Processing, Bio-tech and Apparel Parks. Goa is hailed as the best industrial destination in the country on account of several factors that set it apart from the other states.



Some of these are :

- * Excellent climate, culture & environment.
- * The best educated manpower resource.
- * Accessibility by rail, road, air & sea.
- * Committed government & bureaucracy.
- * Ample power.
- * Executives feel at home.
- * State-of-the-art communications.
- * Several professional educational institutions.
- * Excellent management - labour relations.
- * Abundant Warehousing.
- * Modern port & international airport.
- * A major health tourism destination.



GOA INDUSTRIAL DEVELOPMENT CORPORATION

A Government of Goa Undertaking

Corporate Office : Plot No. 13 A-2, EDC Complex,
Patto Plaza, Panaji-Goa 403 001.

Tel.: (0832) 2437470 to 73 Fax: (0832) 2437478/79

E-mail: goaidc@sancharnet.in Website: www.goaidc.com

संपादकीय सरकारी जायरात धोरण :

दिगंबर कामतीन लक्ष घालचें...!

आयज जातली फाल्यां जातली म्हणत एकदांची म्हायती खात्याची बसका फाटल्या म्हयन्यांत जाली. ही बसका सरकारी जायरात धोरण थारावपा खातीर आशिल्ल्यान गोंयच्या तशेंच हेर राज्यांतल्यान 'प्रिन्ट तशेंच इलेक्ट्रॉनिक' माध्यमाच्या जाळवणदाराचें बारकायेन लक्ष आशिल्लें. तेच पासत तांचे प्रतिनिधी मोठे संख्येन हे बसकेक हाजीर आशिल्ले. हाचेवेल्यान सरकारी जायरात धोरण आयच्या काळार 'प्रिन्ट तशेंच इलेक्ट्रॉनिक मेडिया' खातीर कितलें म्हत्वाचें तें कळून येता.

प्रसार माध्यमांक लोकशाय जिवी दवरपा खातीर सरकारच्या ध्येय धोरणांचेर बडी ही मारचीच पडटा. सरकारी जायराती मेळच्योना ह्या भयान सरकारच्या लोकहिता आडच्या धोरणांकडेन आडनदर केल्यार प्रसार माध्यमांक कांयच अर्थ उरचोना. तेच वांगडा अमुकच प्रसार माध्यम सरकारच्या आड आसा असो गैर समज करून घेवन त्या माध्यमाक सवती वागणूक दिली जाल्यार सरकारी यंत्रणेक हें मात्तूय सोबना. बिम्ब मासिका बाबतींत हें हे आदीं घडलां देखून सरकाराचेर बडी मारल्या ती खंयच्या अर्थान मारल्या, तो अर्थ मतींत घेवनूच सरकारान माध्यमाकडेन पळोवंचें पडटलें.

सरकाराचीं ध्येय धोरणां आनी वावर लोकांमुखार पारदर्शकपणान पावतलो जाल्यार प्रसार माध्यमाची सरकाराक गरज आसा आनी प्रसार माध्यमां जिवी उरतलीं जाल्यार सरकारच्या आर्थिक मजतीची गरज प्रसार माध्यमांक आसा. तेच वांगडा कोणाक कितलो आदार दिवपाचो आसा ताचोय विचार सरकारच्या धोरणांत जावंक जाय.

सरकारची भुमिका ही आवयभशेन आसूंक जाय. आवय सदांच आपल्या अशक्त आनी दुबळ्या भुरग्यांकडेन चड लक्ष दिता. जोर आयिल्ल्याक, तो पिडेंतल्यान भायर सरून हेरांवांगडा बागडचो देखून खाशेलें अन्न

दिता. तीच भुमिका सरकारान आपलें जायरात धोरण थारायतना घेवप गरजेची आसा.

म्हायती खात्यान धोरण थारावपा खातीर जी बसका आपयल्ली तातूंत चड खपाच्या माध्यमांक जायरात दिवंच्यो. जांका खप ना तांका जायराती दिवप म्हळ्यार सरकारी दुडवांचो अपव्यय असो सूर हे बसकेंत कांय लोकांनी काडलो. तांचो रोख हो कोंकणीचेर आनी चड करून देवनागरी कोंकणीचेर आशिल्लो. कोंकणी दिसाळ्यांक आनी हेर नेमाळ्यांक जायराती दिवन कांयच फायदो ना हेंच हे लोक सांगूंक सोदताले.

आयज गोंयांत भायल्यान नवे नवे लोक आपलीं नवीनवीं खबरापत्रां घेवन येतात. गोंयांत नवीनवीं इलेक्ट्रॉनिक माध्यमां वयर सरतात. दरेकल्यान आपापलो पसरो घालचोच. तेच वांगडा गोंयच्या अस्तित्वाचो, गोंयचे संस्कृतायेचो हुसको बाळगून त्यो गजाली तिगोवपा खातीर जे कोण कश्टतात तांच्या नांवान नाकशिमेपणा करपाची गरज आसा अशें आमकां दिसना.

गोंयांत इंग्लेजीचें प्रस्थ वाडटा. लोकांक आपलें कितें आनी अडेचें कितें हें अजून कळना. आपलें सत्व होगडावन गोंयचे लोक आजूय चकचकता तें भांगर मानून खोट्या फाटल्यान धांवतात. तांका तातुंतल्यान फाटीं ओडून खरी गजाल सांगपा खातीर गोंयचे कांय लोक वावुरतात आनी ते पासत रिणाचे दोंगर माथ्यार घेतात.

कोंकणितलें एकलें एकसुरें दिसाळें 'सुनापरान्त' ह्या प्रकारांत आसपावता. 'बिम्ब' मासिक चलता. कित्याक तें साप्ताहिक करप वो दिसाळें करप तांकी भायलें आसा देकून. अशींच कांय नेमाळीं कोंकणी भक्त काडटात. कांय लोक चवथ वो दिवाळी अंक काडटात.

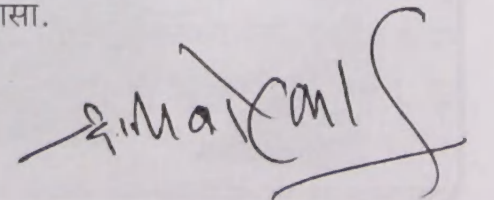
हो वावर सरकारी जायराती घेवन बोल्सां भरपाचो न्हय. बोल्सां भरपाचीं कामां कोण करता आनी कोण त्या उद्देश्यान गोंयांत आयल्यात हाचो हिशेब सरकारान करूंक जाय. तांकां पोटभर वाडप आनी गोंयच्या मातयेंतल्या नेमाळ्यांक, जीं गोंयचें

सत्व राखूंक वावुरतात तांचे मुखार उश्ट्यो पत्रावळी उडोवप म्हळ्यार सरकारचें जायरात धोरण सार्थी पावलें अशें म्हणूंक जावचें ना.

कोंकणी ही गोंयची राजभास. ती सरकाराचेर कोणे लादूना. सरकारान ती मानून घेतल्या. तेच पासत कोंकणीचीं जितलीं नेमाळीं गोंयांत भायर सरतात तीं तिगोवपाची आनी चलोवपाची सरकारची लागणूक थारता. तांच्या खपाचो हिशेब करून तांचो प्राणवायुच काडून घेतलो जाल्यार सरकाराची सांस्कृतीक बुन्याद डळमळीत जातली.

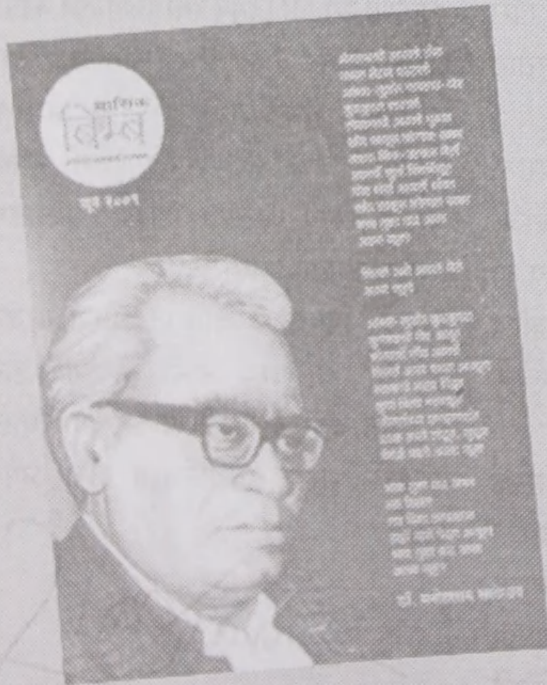
हांगा आमी मुखेलमंत्र्यानी लक्ष घालचें अशें म्हणपाचें सोडून दिगंबर कामतीन लक्ष घालचें अशें म्हळां. कारण दिगंबरबाब हे सद्या गोंयचे मुखेलमंत्री आसात. ताणीं गोंयच्या कलाकारांक, साहित्यिकांक भोवमान दिवपाचो वावर हातांत घेतला. केन्नाच न्हय तो मान कलाकारांक फावो जावंक लागला. तांकाच वृत्तपत्रां, मासिकां आनी हेर प्रसार माध्यमा हांचो अर्थ कळटा. कित्याक देशी संस्कृतायेची फाटभूंय आशिल्ले ते मुखेलमंत्री. राज्याक कोंकणीची गरज कितली आसा हाचें भान तांका आसा. कोंकणी नेमाळीं तिगून दवरपा खातीर कोंकणी लोक कशी कसरत करतात तेंय ताणीं पळयलां. तेन्ना ते मुखेलमंत्री आसतना सरकारी जायरातीं पासून कोंकणी नेमाळीं वंचीत जालीं जाल्यार तांच्या 'कलाप्रेमी' सभावाक खत लागू येता.

सरकारी जायरात धोरण गरजेचें. तेच वांगडा 'गोंय आनी कोंकणी' हाका केंद्रीभूत दवरून तें धोरण आखप तितलेंच गरजेचें. सरकाराकडल्यान तीच अपेक्षा आसा.



दिवाली अंकाची तयारी सुरू जाल्या
दिवाली ऑक्टोबर म्हयन्यांत येता.
दिवाली अंकाक लागून वर्सपध्दती प्रमाण
सप्टेंबर म्हयन्याचो अंक येवचो ना.
सप्टेंबर ऑक्टोबर ह्या दोन म्हयन्यांचो अंक
दिवाली अंक म्हणून चेतलो.
दिवाली अंकाक साहित्य जाय.
तेच वांगडा जायरातीय जाय.

बिम्ब तुमचो. तो कितलो आकर्शक करूं येता हाची जापसालदारकी
तुमच्या भुजार आसा.
सहकार्याची वाट पळयतां
साहित्य आनी जायरात 30 सप्टेंबर मेरेन
आगचेकडेन पावता हाची वेवस्ता करची.



आमचो पत्तो

‘धर्म-लक्ष्मी’, सांत लॉरेन्स,
आगशी - गोंय ४०३ २०४

दूरध्वनी : (०८३२) २४३८३५५

E-mail :

bimbkonkani@yahoo.com.in

शेतांचें पाडा पडूं बाबू म्हजो रवेळूं

- दिलीप बोरकार

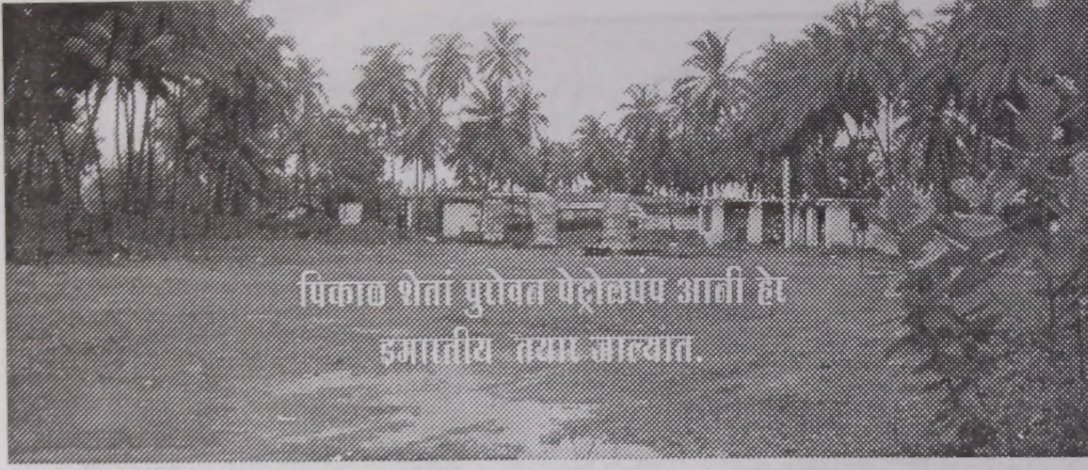
पावस लागला. गोंयांत घसघश्यानी पावस रकता. पावसाची सगळ्यांत चड वाट पळयता तो शेतकार. शेतकारानी शेताची मशागत करून दवरल्या. बीं काडून दवरलां. तरबोय शिंपून वयर काडला. पूण इतलेंच करून पावस ना जालो जाल्यार? होच हुसको निजाच्या शेतकाराक आसता. तेच पासत तो पावसाचे प्रतिक्षेंत आसता. पूण असो शेतकार आयज उरला खंय? शेतां उरिल्लीं जाल्यार शेतकार उरपाचो. पूण आमी गोंयकारांनी गोंयचो फुडार आपल्या हातांनी पाड घाला.

‘मन चिंती ते वैरी न चिंती’ अशी आशयाची एक म्हणणी मराठींतल्यान हांवें आयकल्ली. त्या अर्थाची कोंकणीतूय आसूंक जाय. आसूंक जाय म्हणपाचें कारण म्हळ्यार, ती म्हणणी अस्तित्वात आशिल्ली जाल्यार गोंयकारांचे तकलेर गोंयची चिंता दिसूंक जाय आशिल्ली. पूण आयज गोंयकारांक पळयत जाल्यार तांच्या माथ्यार कसलो हुसको ना आनी चिंता ना. जे कोण थोडे भोव आपले पध्दतीन तकली धोडायतात तांचें आयकून घेवपाचे मनस्थितींत कोण दिसना. खाओ, पिओ मजा करो. फायचें फाल्यां, कितें भोगपाचें तें आयज, ह्या खिणाक अशी कितें तरी गोंयकारांची मानसिकताय दिसून येता. हाकाच लागून म्हाका एक हुसको लागता. मन चिंतता जें वैरी लेगीत चिंतचो ना असलो गोंयचो फुडार.

पावस लागला. गोंयांत घसघश्यानी पावस रकता. पावसाची सगळ्यांत चड वाट पळयता तो शेतकार. शेतकारानी शेताची मशागत करून दवरल्या. बीं काडून दवरलां. तरबोय शिंपून

वयर काडला. पूण इतलेंच करून पावस ना जालो जाल्यार? होच हुसको निजाच्या शेतकाराक आसता. तेच पासत तो पावसाचे प्रतिक्षेंत आसता. पूण असो शेतकार आयज उरला खंय? शेतां उरिल्लीं जाल्यार शेतकार उरपाचो. पूण आमी गोंयकारांनी गोंयचो फुडार आपल्या हातांनी पाड घाला. फकत आलायतो दुडू आपले तिजोरेंत दवरूंक मेळटा म्हूण. पूण तांका अजून साक्षात्कार जायना, कितलोय दुडू आनी भांगर, माणकां मोतयां तिजोरेंत दवरलीं तरी तीं भुकेक उपकारनांत. पोटाक जेन्ना भूक लागता तेन्ना दुडू मोडून तांदूळ-गोटो विकतो हाडूंक येता. पूण हो तांदूळ-गोटो पिकयतलो म्हळ्यार गोंयांत जमीनूच उरलीना जाल्यार?

दुडू आसल्यार कितेंय विकतें घेवं येता अश्या मानसिकतायेची एक संस्कृताय गोंयांत मूळ धरूंक लागल्या. भाजी, दूद आमकां घाट माथ्यावयल्यान मेळटा. तांदूळ, गंव आनी हेर कड्डनां हेर राज्यांतल्यान



मेळटात. आतां तर तरांतरांची भाजी, फळां सगळें ऑस्ट्रेलिया, अमेरिका, चीन आनी खंयच्या खंयच्या राष्ट्रांतल्यान गोंयांत येवपाक लागल्यांत. गाठीक पयसो आसल्यार खंयच्याय देशांतली कसलीय वस्त दारांत बशिल्ले कडेन घरांत हाडपाची तजवीज जाता. ग्लोबल विलेज हो प्रकार गांवांतल्या अशिक्षीत नेणाराक लेगीत आज कळून आयला. म्हणटकच आपणें शेत कसलेंना वो त्या शेताक पुरोवन ताचेर भोवमजली इमारत वा हेर कितेंय बांदलें तरी कांयच लुकसान जावपाचें ना हाची ह्या लोकांक खात्री जाल्या. तेन्ना आमी जमनी वाचयात अशी कितलीय आरड मारली तरी ताचो परिणाम कोणाचेर जायत अशें दिसना.

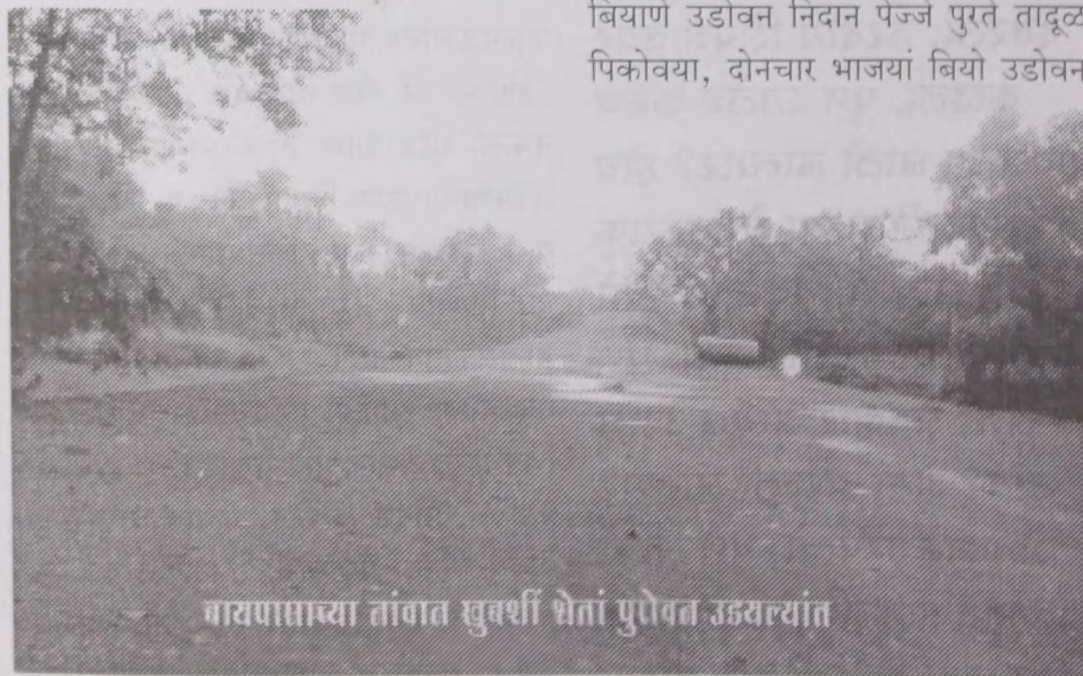
एक भिरांकूळ सपन

अनिवासी भारतीयांचे आयुक्त एदुवार्द फालेरो हाणीं फाटल्या दिसांनी खंयचे खंयचे गोंयकार, गोंय सोडून खंय खंय गेल्यात हाची आकडेवारी दिल्ली. दक्षिण गोंयचे पन्नास टक्के गोंयकार गोंयाभायर आनी विदेशांत गेल्यात म्हणपाचें आयकल्लें. ताचे परस चडूच आसुये. गोंयकारांक, जे कोण गोंय मुक्त जावचे आदीं जल्मल्यात वो जांचे आवय-बापूय जल्मल्ले ते पुर्तुगेज नागरीक जाल्ल्यान तांका पुर्तुगेज पासपोर्ट सहज मेळूंक शकता. हो पासपोर्ट मेळिल्ल्यान गोंयकारांक युरोपी देशांत स्थायिक जावंक, नोकरी करूंक सोंपेपण फाव जाता. तेच पासत गोंयांत पुर्तुगेज पासपोर्ट करपाखातीर झुंडी चल्ल्यात. बरेचशे

गोंयकार हे आदीं पॅरीस, लंडन बी गेल्यात. गांवांतल्या घरांत उरल्यांत तीं तांचीं आवय-बापूय. तांचेकडेन शेत रोवंक जायना. भाटां पळोवंक जायना. तीं दवरून कसलोच उपेग ना. दिल्लीवाले बी दुडवांचीं बॅगां घेवन तीं विकतीं घेवंक तयार रावल्यातूच. बरो दर मेळटा म्हूण ही शेतांची कटकट विकून हे गोंयकार मेकळे जातात. अर्द्यावयर गोंयची जमीन अशी ह्या लोकांच्या हातांत गेल्या.

आनीक एक वीस पंचवीस वर्सांनी ह्या गोंयकारांक थंयच्यान खोट मारून गोंयांत उडयतले. मनीसपणाच्या नांवान तांका लुकसान भरपायूय दितले पूण युरोपाचे भुंयेर दवरपाचे नांत. जागतीक मंदीक लागून अमेरिकेक कितें घडटा तें आमी पळयलां.

हे सगळे गोंयकार साटली-पोटली घेवन, भुरग्यां बाळांक खांदार मारून गोंया येतले.



त्या बगर तांका दुसरी सुवातूच ना.

हांगा भारतांत ल्हान ल्हान राज्यां जाल्लीं आसतलीं. हालींच आनी धा-बारा घटकराज्यांची मागणी जावंक लागल्या पंचवीस वर्सांभितर हो आकडो विसांचेर पाव येता. मुंबयत ठाकरे बी महाराष्ट्र महाराष्ट्रीयनाचें म्हणटा. युपीवाल्यांक बिटकी कवळात म्हूण सांगता. हीच परिस्थिती फुडल्या पंचवीस वर्सांत दरेक राज्यांत येवपाची आसा. ह्या प्रादेशीकवादाची खराय इतली आसतली की केंद्र सरकाराचें कांयच चलचें ना. केंद्रांत सत्ता फकत नांवा खातीर आसतली. राज्यां केंद्राक किंकोंत करतलीं.

गोंयच्या म्हादयचोच प्रस्न घेयात. केंद्र सरकार कर्नाटक सरकाराक सांगता म्हादयचें उदक आडावचेनांत, बंधारे बी बांदचेनांत. पूण कर्नाटक सरकार केंद्र सरकारचें खंय आयकता? कर्नाटकाक आपल्या लोकाचें हीत सांबाळपाचें आसा. आयची ही परिस्थिती जाल्यार फुडल्या पंचवीस वर्सांत कितें जातलें हाचें चित्र आतांच काडूं येता. खंयच्याच राज्यांतली खंयचीच वस्त दुसऱ्या राज्यांत वचचीना असोय निर्णय राज्यां घेवंक शकतात. ह्यो वल्गना न्हय पूण घडचेंच ना अशें कोणाच्यान सांगू येना. तेन्ना, आपलें शेत आसा तातूंत बियाणें उडोवन निदान पेज्जे पुरते तांदूळ पिकोवया, दोनचार भाजयां बियो उडोवन

शेतकी वेवसायाचे वाढी खातीर भूंय-आराखडो : शेतकीमंत्री



गोंयांत शेतकी वेवसाय वाढीक लागचो देखून भूंय-आराखडो तयार करपाची येवजण सरकार आखता. ते खातीर शेतकीमंत्री विश्वजित राणे शेतकी अधिकाऱ्यां वांगडा भासाभास करता. सद्याची हवामानाची परिस्थिती आनी खरीप हंगामाचो आरंभ हे नदरेन गोंयच्या परिस्थितीचो अदमास घेवपाचो यत्न ते करतात.

भूंय-आराखडो प्रकल्पाखातीर सुमार २० कोटी रुपया खर्च येवपाचो आसा आनी हो निधी केंद्रीय शेतकी मंत्रालयाकडल्यान मेळोवपाचे नदरेन गोंयचे शेतकीमंत्री विश्वजितान केंद्रीय शेतकीमंत्री शरद पवार हांचेकडेन उलोवणी केल्या. ह्या प्रकल्पा अंतर्गत सुपीक जमीन, उदकाची क्षमता, जमनीची उपयुक्तताय हाचे नदरेन जमनीची आखणी करतले.

गोंयांत शेतकी उत्पादनांत घट जाता हाचो शेतकी मंत्र्यांक हुसको लागला. ही घट ना जावन उत्पादनात वाड जावंची हे खातीर वेगवेगळ्यो येवजण्यो आखपाचो तांचो वावर चालू आसा.

भाजयो पिकोवया अशें चिंतलें तरी ताचे पासत जमीन जाय. ती जमीन ह्या गोंयकारांकडेन नासतली. दुडू आसुनय गोंय पेज्जेनिसाक वळवळतना पळोवंक गावतलें.

ही परिस्थिती कित्याक येवंक पावली?

गोंय प्रदीर्घ काळ म्हळ्यार ४३६ वर्सा पुर्तुगेजांच्या शेकातळा उरलें. ह्या काळांत गोंयकारांक ना आवय आशिल्ली ना बापूय. जे कोण पुर्तुगेजांच्या वाऱ्यावटेन सूप धरताले तांचें हांगा फाविल्लें. हे लोक आपले पुरतें विचार करताले. गोंयच्या मीना खणीचो वेवसाय असल्याच लोकांनी सुरू केलो.

दुसरे कांय लोक, जांकां खऱ्या अर्थान मध्यमवर्गीय म्हणूं येताले तांकां गोंयचो नाय म्हळ्यार हुसको आशिल्लो. उद्योग-वेवसाय करतानाच, गोंयची मुक्तताय, गोंयचें शिक्षण हांचेर तांचो विचार चलतालो.

तिसरो वर्ग जो कश्टकरी आशिल्लो तो आसा म्हणू आशिल्लो. तांकां व्हडलेंशें चिंतपाची गरज नाशिल्ली. भाटकाराची वो कोमुनदादीची जी कितें शेतजमीन आसा तातूंत जमता तशें रोवन

आपल्या पोटा पाण्याची तजवीज हे लोक करताले.

पूण जेन्ना गोंय मुक्त जालें आनी गोंयान उदरगतीची गती आपणायली तेन्ना मात हो उदरगतीचो पाडो कानांत वारें रिगिल्ल्यावरी सैरभैर जालो. खाण उद्योगांत चड जोडूंक मेळटा म्हूण, पुर्तुगेजा काळार मुयेरुपान साकर खावपी मिनेर दोंगर पोखरूंक लागलो. तांकां आडोवपाची तांक सरकाराक नाशिल्ली आनी लोकांकूय. ह्या दोंगर पोखरूपाच्या तांच्या राक्षसी कर्तुबान दुसरेकडेन मात्तूय लक्ष दिलेंना.

उदरगत म्हळ्यार भौतिक उदरगत. रस्ते जाय, खेळा मैदानां जाय, व्हडले व्हडले औद्योगिक प्रकल्प जाय, हेर राज्यांनी जें कितें आसा आनी जें बरें दिसता तसलेंच म्हाकाय जाय अशें म्हणपी बाळबोध वृत्तीच्या आमच्या राजकारण्यांनीं उदरगतीची कुदळ हातांत घेतली. ह्या बोण्यांनीं गोंयची वाट लायली. आपलीं बोल्सां भरलीं खरीं पूण गोंयचें केन्ना जाग्यार हाडूं नज येदें व्हडलें लुकसाण केलें.

मिनाचे मातयेन शेतां केलीं काबार

पुंडलीक नायकाची 'अच्छेव' म्हूण मिनाच्या वेवसायाचेर एक कादंबरी आसा. 'खणखण माती' अशें ताचें नाट्य रूपांतरूय जालां. मिनाच्या उद्योगाक लागून समाज जिणेचेर कसले परिणाम जावंक पावले हाचें तातूंत बारकायेन वर्णन आयलां. एक दर्जेदार साहित्यिक मुल्यां आशिल्लें, उच्च प्रतीचें समाज चित्रण आनी फुडाराचो हुसको अशें हे साहित्यकृतीची थोडे भितर मोलावणी करूं येता. पूण असलें साहित्य केन्ना कोणाक 'धोक्याची घांट' दिसना. साहित्यिक आपल्याची संवेदना मांडून वता आनी वाचक मनोरंजन करून घेता अशी ही परिस्थिती. पूण जेन्ना असलें साहित्य सत्यरूपांत मुखार उबें रावता तेन्ना मात समाजाचो आवरो उडटा.

गोंयच्या मिनेरांनी गोंयचे पांचवेचार दोंगर फोडून काबार केले. हजारानीच न्हय तर लाखांनी टन मिनामाती जपान, जर्मन आनी आतां चीनाक धाडून कोट्यांनी रुपया जोडले. ह्या वेवसायाक लागून मिनाखणीच्या सरभोंवतणचीं शेतां मिनाची माती पडून काबार जातलीं हाचें भान ह्या मिनेरांनी दवरलें ना. खणींचे प्रस्न आनी पर्यावरण राखण ह्यो दोनूय गजाली गोंयच्या फुडाराची वाट लायतले हें कोणाच्याच मतींत येवंक ना. देखुनूच आयज ह्या गजालींनी उग्ररूप धारण केलां. मिनाची माती न्हंयानी, व्हाळांनी वचून त्यो पुरवल्यात. हाकाच लागून आयज एकूच दीस पावस रकल्यार वता थंय बुट्टी येता. खाणीचे मातयेक लागून शेतां पुरवल्यांत. ही माती सुपीक शेतांनी गेल्ल्यान शेतांचो कस उणो जाला. सांगे सावन सत्तरी मेरेनचीं सगळीं शेतां हे मिनाचे मातयेक लागून सासणाचीं काबार जाल्यांत. सांगे म्हालांतलीं सगळींच शेतां आनी बागायती ह्या मिनाचे मातयेक लागून रोवपाभायर गेल्यांत. ही माती गेल्ल्यानूच आमी शेतां रोवंक शकनांत अशें शेतकार दोळ्यांत



**मीताच्या वेवसायांत दोंगर बोडके जाले. ताची माती व्हांवन
वचून शेतांत काबार जाल्यांत.**

दुकां हाडून सांगतात.

सांगे म्हालाची अशी गजाल जाल्यार सत्तरींतलीय तीच गत. सत्तरींतल्या पिसुर्ले, गवाणे, मलपण अश्या कितल्यातरी गांवांनीं मिनाची माती उसपुवपाचो धंदो नेटान चल्ला. ही वयर काडिल्ली माती पावसांत व्हांवन वचूंक फावना म्हूण खाणमालकांनी कसलीच तजवीज करूंक ना. ती माती शेतांत व्हांवन वता. हे मातयेक लागून चडशीं शेतां ह्या वाठारांनी सासणाचीं रोवपां भायरीं जाल्यांत. खाण मालकांनीं आतां कितलेय दुडू खर्चिले तरी हीं शेतां मूळपदार हाडप शक्य ना हें सत आमी आडनदर करूंक फावना.

शेताचें पाड पडूं, बाबू म्हजो खेळूं

स्वताच्या फायद्या खातीर गोंयकारांनी शेताकडेन आडनदर केली. वेगवेगळ्या कारणांनी पिकाळ शेतां सासणाचीं ना गपयत करून उडयलीं. तातूंत भर पडल्या आतां खेळा मैदानांची आनी क्रिडा नगरीची.

देशाचो भार आमच्या युवकांच्या भुजार आसा ही गजाल खरी. खेळ हो प्रकार युवकांक घडयता हीय गजाल तितलीच खरी. गोंयचो नामनेचो खेळ म्हळ्यार फुटबॉल. राष्ट्रीय आनी आंतरराष्ट्रीय मळार गोंयच्या बऱ्याच फुटबॉलपटूंनी नामना जोडल्या. फुटबॉलाचेर आपलो फुडार घडोवं येता हाची जाणविकाय आयज गोंयच्या तरनाट्यांक जाल्या. सरकारूय खेळा प्राधिकरणा वतीन गोंयांत फुटबॉलाक प्रोत्साहन दिवंक तरांतरांच्यो येवजण्यो राबयता. पूण ह्या सगळ्या खटाटोपांतल्यान कितल्या दर्जाचे कितले खेळगडे तयार जातात हाचो हिशेब मात लागूंक कठीण.

गोंयच्या ११य म्हालांत सुमार १७५ वयर पंचायती आसात. दरेक पंचायतींत पांच ते सात वॉर्ड आसतात. कांयकडेन णव आनी इकरा इतलेय आसात. ह्या दरेक वॉर्डांतल्या तरनाट्यांचो आपलो असो एक एक क्लब आसता. हे क्लब खेळांचो मोग आसा म्हूण तयार

पेज संस्कृताय खंय गेली?

पावस लागलो म्हणटकच शेताची मशागत बी जावन रोवणी सुरू जाता. रोवन जाल्या उप्रांत कांय तेंपान नडणी सुरू जाता. ही रोवणी आनी नडणी करपाचें खरें काम कामेऱ्यांचें. जावं रोवणी, जावं नडणी, एके हारींत कामेऱ्या केन्ना उबीं तर केन्ना ओणवीं. काम करतां करतां तांच्या खबरांक ओतो येता. बायलां ज्या गजालीं खातीर फामाद आसात ते धवळे न्हय हे. ह्यो गजाली. सुख दुःखाच्यो. त्या गजालीं मजगती मागीर सुरू जातात गायनाच्यो कार्यावळी. ओवयो गायन हें असल्या वावरांत मुखेलपणान आसता. गोंयची पारंपारीक संस्कृताय दिसून येता ती हेच तरेन. अजून ती खंय ना खंय दिसता. आतां हो वावर कांय शेतांनीं गोंयां भायले वावराडी करतना दिसतात. पूण उण्या प्रमाणात. गोंयच्या शेतांनी रोवणी आनी नडणी करूंक जाय तीं कामेऱ्यांच. कामेऱ्यां म्हणटकच ओवयो आपशींच आयल्यो. ही गोंयची शेतकी संस्कृताय. शेतांनीं ती नदरेक पडटा. पूण पन्नास टक्क्या परस चड ती नानपयत जावन गेल्या.

कामेऱ्यां सकाळीं घरच्यान भायर सरतालीं तीं आपली दनपारची भुती घेवन. सकाळीं जे कितें खावन भायर सरल्यांत ताचेर पुराय आदेस तग धरप जमना. देखून ह्या कामेऱ्यांक एक मदलो विसव आसता. ह्या विसवात तांका शेत मालक जेवयता ती पेज.

शेतकार उकड्या तांदळांची बरी फुलार आयिल्ली पेज हाडून मेरेर दवरता. पेजे वांगडा खळांतली आंबली वो खान्याचो कुडको. पेजेचें म्हत्व आयच्या काळार कोणाक कळपाचें ना. जे कोण पेज जेवन आयल्यात तांकाच तें कळपाचें. ते पेज जेवन आयिल्ल्यान कशे धडधाकट उरूंक पावल्यात तें कळटा.

मदल्या विसवांत गजाली मारीत वाटली भरून वा केन्ना केन्ना कट्टेन कामेऱ्या पेज भुरकायतालीं. ही पेजूच तांची भलायकी सांबाळटाली. आयज ही पेज जेवपाची संस्कृताय खंयचे खंय नाच जाल्या. ताची सुवात घेतल्या थंड पेयां, बटाटवडे आनी सामोसानी. तिनूय गजाली मनशाचीं हाडांच न्हय सगळी जिणूच मातये भरवण करून उडोवपी. तरीय आतां पेजेची सुवात ह्या गजालींनी घेतल्या. कांय तेंपान गोंयचे संस्कृतायेतली ही पेज वतली आनी हीं थंड पेयां, बटाटवडे आनी सामोसाच उरतले.

जायनांत. ताचें खरें कारण आपापसांतलीं झगडीं आनी कलबाच्या नांवान थळाव्या राजकारण्यांकडल्यान पयशे उठोवप,. निदान वेंचणुकेवेळार तरी पयशे मेळटाच. मागीर आमदाराचे फाटीक लागून आपलो असो ग्राऊंड तयार करपाखातीर हे तरनाटे आमदारा फाटल्यान लागतात.

एका मतदार संघांत एक खेळा मैदान उपकारना. दर पंचायतीक आपलें अशें खेळामैदान जाय. ताचो वापर जावं वो जावं नाका. मैदान जाय म्हणचे जाय. मागीर आमदार पंचायतीक हाताक धरून थाराव मांडटा. गांवची जमीन ह्या खातीर घेतात. हो जमीन घेवपाचोय प्रकार म्हळ्यार भ्रश्टाचाराचो कळस म्हणपाचो. जाणें शेत पडंग दवरलां तो आमदाराक मेळटा. पंचायतीचो ना हरकत दाखलो घेता. गांवच्या बऱ्याक म्हणटकच कोणाची हरकत नासताच. हरकत घेतल्यार तरनाट्यांचें वायटपण घेवचें पडटा. सरकार शेत ताब्यांत घेता. दोंगर कापून, माती हाडून तें पुरयता. ताचेर खेळा मैदान तयार जाता. हातूंत जो वेव्हार जाता तातूंत सगळ्यांचीं बोल्सां भरतात. समादान कितें तर आमकांय ग्रावंड आसा. ताचेर खेळटात कितले? देव जाणां!

आतां बोवाळ चल्ला धारगळच्या क्रीडा नगरीचो. हांगाय होच अर्थीक वेव्हार. जमीन ताब्यांत घेवन खरेदी करपा पासून पयशांची वाटणी जावपा मेरेन. तातूंत कितलीं शेतां काबार जातलीं आनी कितले खेळगडी नामनेक पावतले हाचो हिशेब कोणाचकडेन ना. बाबू आजगांवकार पेटला क्रीडानगरी करतलोंच म्हूण आनी शेतकार पेटल्यात कसो करता तें पळोवया म्हूण! क्रीडानगरी नदरेक भरता. गांवच्या वाड्यावयलीं मैदाना नदरेक पडनांत. कित्याक दरेकल्याची मानसिकता तीच, शेतांचें पाडा पडूं, बाबू म्हजो खेळूं! मागीर तो सत्तरीचो बाबा जावं वो जावं धारगळचो बाबू! गोंयच्या हिताचें कोणाक पडून गेल्लें ना.

‘फूड पार्क’ करतलें अन्नाक पादिशेर

फूड पार्कच्या नावान औद्योगिक वसाहत आनी ऑक्झिलर पार्कच्या नावान पंचतारांकित हॉटेला खातीर बेतूल आनी नाकेरी हांगा गोंय सरकारान १२ लाखां परस चड चौखण मेत्र जमीन हातासपाचो वावर सुरू केला. हाका लागून शेकड्यांनी शेतकार भूंयहीन जावपाची भिरांत ह्या गांवचे लोक उक्तायतात.

गोंयची पिकाळ जमीन शेतां पिकोवचे परस हेर कसल्याय कामाक वापरली जाल्यार ताचो चड लाव जाता. हो चड लाव म्हळ्यार ताचे एकरकमी दुडू त्या शेतकाराच्या हातांत पडटात. असली पिकाळ जमीन शेतकामत सोडून हेर कसल्याय कामां खातीर वापरपाची जाल्यार ताचें कायद्यान रूपांतर करचें पडटा, जें भौच कटकटीचें आसता. आनी ताका शार आनी नगर नियोजन खात्याची मान्यताय मेळतूच म्हूण खात्री नासता. तेन्ना हितसंबंदीत उद्योजकांक ‘फूड पार्क’ वो ‘ऑक्झिलरी पार्क’ ह्या नांवान ती जमीन लाटली जाल्यार कोणाचीच व्हडली हरकत नासता. कोण ताचे आड बोवाळूय करूंक वचना. जनतेच्या दोळ्यांक उदक लावपाची हीच पध्दत सरकारान म्हणुया वो सरकारांतल्या लोक प्रतिनिधीनी म्हणुया सोदून काडल्या.

शेतकी जमीन हेर खंयच्याय वापरा खातीर हातासपाची कायद्यान बंदी आशिल्ल्यान सरकार हीं असलीं नाडेपेन्ना करता. बांबोळे पठाराचेर असोच तरेचो प्रकल्प उबारून गोंयाभायल्या व्हडल्या व्हडल्या उद्योजकांक जमीन लाटपाची तजवीज जाल्ली ती लोकांनीं भायरायल्ली. हे असले प्रकार गोंयभर खंय ना खंय घडत आसतात.

बेतूल, नाकेरी हांगा फूडपार्कच्या नांवान अशीच जमीन हातासपाचो वावर चल्ला. हे जमनींत सुमार ५०० घराबे पारंपारीक

हो देखाव फुडाराक गोंयकारांचे तदरेक पडटलो काय?



पध्दतीन शेतां रोयतात. फळभाजयो पिकोवन पोट भरतात. पूण आतां ऑक्झिलरी पार्क खातीर ४.८० लाख चौखण मेत्र, फूड पार्क खातीर ८८३४५० चौखण मेत्र जमीन हातासपाचो वावर चल्ला. हे आदीं ओएनजीसीच्या नांवान १० लाख चौखण मेत्र जमीन हातासल्या. म्हणटकच अदर्यापरस चड गांव असल्या गजालीं खातीर सासणाचो ना नपयत करून उडयल्ल्यान ह्या गांवच्या लोकांच्या तोंडांतली अन्नाची उंडीच काडून उडोवपाचें कार्य चल्लां. ताचे आड आयज थंयचें नागरीक पेटल्यात.

हे अशे प्रकार गोंयांत सगळे कडेनूच चालू आशिल्ल्यान पिकाळ जमीन फुडाराक उतली काय कितें होच प्रस्न आमचे मुखार आसा.

विखाळ जमनी मातल्यात

देशांतल्या शेतजमनीची गजाल करिना. हांव गजाल करतां ती गोंयच्या शेत जमनीची. आपल्या शेतांत भरपूर पीक येवचें आनी घेतिल्ल्या कश्टांचें फळ दामदुपेटांन हाताक लागचें हो हावेस सगळ्याच शेतकारांचो आसता. ते पासत अर्विल्ल्या तंत्रगिन्यानाचो वापर करपाकडेन चडश्या शेतकारांचो ओडो आसता. आपले जमनींत चड पीक येवचें आसत जाल्यार मातयेचो कस तिगोवन दवरप वो तो वाडोवप गरजेचें हाचें गिन्यान भोवतेक सगळ्याच शेतकारांक आसता.

शेतजमनीचो कस तिगोवन दवरूंक वो वाडोवंक कांय शेतकार आदीं आपल्या शेतांत एका परस चड पिकां घेताले. आलटून पालटून पिकां घेतिल्ल्यान जमनीचो कस तिगून उरता आनी तातूंत नवी भर पडटा हाचें गिन्यान ह्या शेतकारांक आसतालें.

उप्रांत वेगवेगळ्या कारणांक लागून, उदकाच्या उणावाक लागून बी भातपीक सोडून हेर पिकां घेवपाकडेन

शेतीविशीं शास्त्रशुध्द शिक्षण जाय

शेतकीशास्त्र हें आयज एक संपूर्ण शास्त्र म्हूण पळयतात. शेतकी मळार व्हडले व्हडले शास्त्रज्ञ वैज्ञानीक नदरेन संशोधन करीत आसात. शेताचो कस कसो वाडोवप, पिकावळीचो दर्जो कसो सुदारप, नवीं नवीं वियाणीं, सान्याचो वापर, पिकांक लागपी दुयेंस अश्या सगळ्या विशयांचेर शास्त्रीय नदरेन संशोधन जाता.

गोंयांत अजून शेतकी महाविद्यालय नासलें तरी गोंया खातीर हेर राज्यांनी राखीव सुवातो आसात. पूण दुर्दैव्य अशें की गोंयांत राबितो करून आशिल्ल्या बगर गोंयकारांचीं भुरगीं गोंयकार म्हूण ह्या सुवातांचो लाव घेतात. पूण गोंयचो भुरगो, जो शेतकाराच्या घरांत जल्मला, जांच्या घरांत शेतां आसात, तो कलावाणिज्य बी शाखांनी वचून वलार्क जातलो. पूण शास्त्रशुध्द शेतकीशिक्षण घेवन आपल्या शेतांत भांगर पिकोवचोना.

महाराष्ट्रांत दापोलीच्या डॉ. बाळासाहेब कृषी विज्ञान केंद्रांत गोंयाखातीर णव जागे राखीव आसात. पूण दुर्दैवान ह्या वर्सा एकाय भुरग्यान ते पासत शेतकी खात्याकडेन संपर्क करूंक ना म्हणपाचें कळटा.

दापोलीचे हे कॉलेजींत राखीव जागे दवरचे म्हूण ६ वर्सा पयलीं राज्य सरकारान इंडियन काउंसिल ऑफ ऑग्रीकल्चर रिसर्च नवी दिल्ली आनी बाळासाहेब सावंत कॉकण कृषी विद्यापीठ कॉलेजी वांगडा समजिकायेची कवलात केल्ली. पूण ह्या राखीव सुवातांचो लाव घेवंक गोंयचे विद्यार्थी उत्सुक नांत.

गोंयचो शेतकी फुडार दोळ्यां मुखार दवरून ह्या कॉलेजीनी गोंयचे विद्यार्थ्यांनीं दाखल जावन त्या सुवातांचो लाव घेवपा खातीर तांका प्रोत्साहन दिवपाची गरज आसा. तांका ते पासत इन्सेन्टीव्हज दिवन मुखार काडपाची जबाबदारी सरकारान घेवंक जाय.

शेतकारांची आडनटार जावंक लागली आनी भातपीक हीच एकली एकसुरी पिकावळ मुखेल पिकावळ जावंक लागल्या. गोंयच्या भोवतेक शेतजमनीचे बाबतींत हें घडत आसा. वर्साक एकूच पीक घेतिल्ल्यान जमनीचो कस वाडना आनी वाडोवपा खातीर शेतकार जीं रसायनीक सारी वापरतात ताका लागून, दोळ्यांक उदक लावपी भाग्योस म्हणटात तशें पीक मेळटा आसलें तरीय त्या सान्याक लागून जमनीचो कस तिगना. उरफाटें जमीन विखाळ जाता. जें पीक मेळटा तेंय ह्या रसायनीक सान्यांतल्या अमैमीक घटकांक लागून विखाळ जाता आनी तें बीख खावप्यांच्या शरिरांत वता.

जमनीचो कस वाडोवपाखातीर बीख-मुक्त शेती करपाचे नदरेन आयज आमकां परत एकदां शेतकामताकडेन पळोवपाची गरज आसा. पयलीं जमनीचो कस राखपा खातीर आलटून पालटून पिकां घेताले. हाका लागून जमनीची मशागत जाताली. त्या पिकावळीचे घटक मातयेत उरताले आनी ताचो सान्या सारको उपेग जातालो. जमनींतल्यां जिवाणूंचें पोशण करपा खातीर जैवीक सारें, थंयच्याच हिरवळीचें सारें, पानां कचरो वापरप गरजेचें. खंयचेर वनस्पतीची सारकी वाढ जातली जाल्यार १५ मूलद्रव्यांची गरज आसता. त्या बगर वनस्पत

फुलारूंक शकच ना. शेणखत, सोनखत, गोबोर, लाकडां, पालो हांका लासून केल्लो गोबोर, हाका लागून पिकांक गरजेचें आशिल्लें पोर्टिशियम मेळटा. काश्मिराक आसतना थंय एक गजाल हांवें पळयल्ली. दाल सरोवरांत मोठ्या प्रमाणांत पाणवनस्पती, शेळो बी वाडिल्लो. तो काडपाचें काम खुबशे शेतकार करताले. ही पाणवनस्पती आनी शेळो एक बरें सारें म्हणपाचें ताणीं सांगलें. ती वनस्पती काडून ताच्यो राशी घालतात. ती सुकोवन ताचो पिठो करतात वो आपशींच ताचो भुसो जाता. तो शेतकार सारें म्हूण शेतांत वापरतात.

गोंयच्या शेताची राखण जातली आनी तातुंतल्यान रोगमुक्त, वीखमुक्त अन्न मेळटलें जाल्यार मातयेंत वीख पसरावपी रासायनीक साऱ्याचो वापर कमी करपाची गरज आसा आनी ताका पर्यायी अशीं जैवीक सारीं वापरून परतून एकदां जमनीक संजीवनी दिवपाची गरज निर्माण जाल्या. तशें करिना जाल्यार आमची माती कोणाकूच मातयेक लावंक मेळची ना असल्या दर्जाची जावन पडटली.

सहकारी सोसायटींचेर भर जाय

आयज शेतां पडंग दवरून, तांका गिरायक येवपाची वाट पळयत बसपा कडेन चडसो शेतकारांचो ओडो आसा. एका काळार उमेदीन हीं शेतां कसप जातालें. पूण आतां परिस्थिती बदलल्या कसपी कोण उरूंक ना. दुसऱ्याक कसूंक दिल्यार तीं शेतां परतून हाताक लागत काय दुबाव. मागीर तीं सोडोवपा खातीर कोर्टकचेऱ्यो. त्या परस आसूं तीं कसनासतना. आमकां खावंक मेळूं नाका पीक. निदान शेतां कोण दुसरो खातलो म्हणपाचो भंय ना ह्या विचारांनी शेतां. पडंग उरतात. कांय शेतां फाटलीं धा वर्सां कसूंक नाशिल्ल्यान त्या शेतांनी ताटी आनी झोपां वाडल्यांत. तीं शेतां कसपा लायक करतलोच जाल्यार त्या शेतकाराक कितलो तरी खर्च आसा. म्हणटकच तीं शेतां पडंग, तातूंत कांय पिकनां अशें दाखोवन त्या शेतांचें रुपांतर करप आनी विकप. अथवा कोणातरी दिल्लीवाल्यान तीं विकतीं घेवप आनी त्या शेतांचें रुपांतर करप. कोणाक पयशे खावोवन रुपांतर करूंक जाता हें तांका बेस बरें खबर आसा. आतां जालें ना तर आनीक धा वर्सांनी करूं येता. तांकांय घाई ना. ते गोंयांत गुंतवणूक करूंकच तर बॅगां घेवन आयिल्ले आसात.

आतां हीं पडंग शेतां कोणा एकाचीं व्यक्तिगत मालकीचीं आसतलींच अशीं न्हय. ती कोमुनदादीचीं वो इगर्जेचीं जाका म्हणटात तींय आसूं येता. जांका तीं कसूंक दिल्लीं ते धनीच कशे वावुरतात. ते कसनांत जाल्यार तीं शेतां तांचेकडल्यान काडून घेवप जायनां. जर हो शेतकार शेत कसना. तें पडींग दवरता जाल्यार ही राष्ट्रीय संपत कारणाबगर उबंत उडोवंक फावना. कोमुनदादीन आपली जमीन परत

शेतकी यंत्रांचो असोय उपेग...

शेतकी खातें शेतकारांक शेत मांगरपा खातीर पावर टिलर हें मावन अनुदान येवजणेंतल्यान घेवंक पालोव दिता. शेतकारांनी चडांतचड शेत मांगरणी करून शेतकी वेवसायाक प्राधान्य दिवंचें हो हे फाटलो हेतू आसा.

हे येवजणे खाला शेतकार सरकाराकडल्यान अनुदान घेवन पावर टिलर घेतात. कांय जाण तांचो वापर खरो उद्देश्य दोळ्यां मुखार दवरून करतात. तांचो आनीक दुसरे तरेन वापर करूं येता हें तांकां भोवतेक खबर नासतलें. पूण पेडणे म्हालांतले शेतकार तकलेन फीन. ते ह्या पावर टिलराचो वापर खणींतल्यान चिरे काडपा खातीर करतात.

पेडणे म्हालांतल्या पार्से, कोरगांव, आशवे, तुये, पालये, पोररकडें, विर्नोड, धारगळ, पन्नादेवी, तोरसे बी वाठारांत व्हडा प्रमाणात चिऱ्यांच्यो खणी चालू आसात. ह्यो खणी तश्यो कायदेशीर न्हय. सगळोच वेपार बेकायदेशीर. ह्याच बेकायदेशीर व्यवसायाखातीर शेतकी खात्यान अनुदान दिल्ल्या पावर टिलराचो शेतमांगरणी बदला चिरे काडपा खातीर पेडणेकार वापर करतात. खरेंच फीन म्हणपाचे न्हय हांकां?

घेवंची. कोणा एका व्यक्तीची आसल्यार, ती जमीन न कसपा फाटलें कारण समजून घेवन ती कसपा खातीर पावलां उबारचीं हाचेर एकूच उपाय म्हळ्यार सहकारी सोसायटी.

गांवच्या शेतकार लोकांचो पंगड स्थापन करून तालुको शेतकार सहकारी संस्था तयार करप शक्य आसा. हे संस्थेक हीं शेतां कसूंक दिवंचीं. नाय म्हळ्यार असल्यो संस्था गोंयांत आसातूच. तांका सरकार अनुदान दिता वो ह्यो संस्था अनुदानाचो लाव घेतात. असल्योच संस्था दर तालुक्यांत तयार करून तांका हीं शेतां ठरावीक काळाखातीर दिवं येतात.

गोंयच्या हेर वाठारांनी ज्यो सहकारी संस्था चलतात त्यो शेतकारां खातीर शेती विशयक साधन सुविधायो फैदासून दितात. शेतकी खात्याकडल्या येवजण्यांचो लाव घेवन हो तांचो वावर चलता. हीच पध्दत पुराय गोंयभर वापरांत हाडीत जाल्यार पडंग जमनीचो खऱ्या अर्थान वापर जावं येता.



हे स म रा ल डा



“ओ.के., अंकल,”
तें म्हणालें.
“To hell with it!”
म्हाका पुणी प्राय जावन
बेइडार पडोंक नाका.
I would rather
kill myself.
पुण अंकल,
त्या आयरिनान फोन
केल्यार समान घरा धाडताय
न्हय?”
उरलीं उत्रां म्हाका
आयकालिंनंत.
हांव पाटल्या
पांयांनिंच पाटीं गेलों.
ऐसमारालडाची सत्री
हांवें आनिकी हरध्याक
दांबून धरल्ली,
लिपयिल्ली, फितर्या
लिपयिल्लें.

ह्या पावटीं पावस सुरू जाल्लो वर्सावार
निघंट वळेरिच्याकी फुडेंच; धग देंवली, झर
फुटली, गाद्यांचीं हर्धी कोसापान उगतीं जालीं.
दिसांगटल्यान सुरयान रजा घालताना, रातिचें
घडघड्यान- झगलण्यान मिरवक सुरू केलें.
तसालिच एक रात ही, जी सुरू जाल्ली
मात्र:

म्हजे लागीं कागद मुगदाल्लें आनी मतिंत
ऐके कथेचो कोंब्रो फुटल्लो. कथा रातारात
बरवन काडल्यार म्हाका फायदो आसा.
मयन्याचे आळेक कांय चार कास
संपादकालागचे वसूल करयेंत आनि रातारातीं

कथेचो कोंब्रो आसल्लो झाड जावन फळ दिंवचो
पळेन तर म्हाका समादान, बरी नीद खचीत.
तसलोयी तुरित मनिस हांव, लेकक हांव.

एक लेकक म्हण म्हाका साबार
आळकतालीं. पूण एकसुरो मनिस म्हण कोणयी
एदोळ ओळकल्लिंनंत या तशें हांव चिंतालों. हांवें
म्हाकाच येकसुरो केल्लो. म्हजो जिनोसच
तसलो.

लागशिले ‘सुपर मारकेटिक’ पावताना सत्री
आसोनयी हांव अरवास भिजललों. भायर
आसल्ले बाल्देत सत्री दवरन हांव तुरतान भितर
गिलों, कांय थोडे गिरायकी आसल्ले आनी सुपर
मारकेट बंद जवंचे पयलें जाय आसल्लें आपापल्या
ट्रोल्लिंनी भरतालें. हांवें तांचेर गुमानच दिलेंना.

एक रीम कागद घेवन हांव कांवेटराक आयलों
आनी पयशे फारिक करून भायर येतां म्हणताना
झगलाणे फाळ्ळें आनि दागवेच्या थोटायेन पात्र
फुटयिल्लेपरीं घडघडो फुटलो. हांवें मोळबाक एक
दीश्ट मारली; म्हाका आनी ह्या झगलाण्या-
घडघड्याचे मिरवणेक गाटांनातल्लें. हेर लेकक
कांय हे मिरवणेक नयमर्गिकतेचें नवाळ म्हणतित,
पूण हांव न्हय. लांबाय कित्याक? हें नवाळ म्हाका

भिरांतिचें म्हळ्यार जालें न्हय? लज
कित्याक? बाल्देतली सत्री ‘जप्प’ करून
काडून हांव भायर आयलों आनी दोन मिनुटां
भितर म्हज्या रुमाक पावलों. म्हज्या घरची
तांचाच संसारांत आसल्लीं, संदाचेपरीं.
म्हज्या रुमांतलो संसार म्हजो, भायलो संसार,
तांचो.

हें ताणी केल्लें विभजन न्हय, हांवें
केल्लें. म्हाका बावीस वर्सां प्राय तरी एकच
एक चली म्हजे जिणियेंत आयिल्ली ना. हां,
म्हजे कोलेजिचें शिकप यांत्रिक रितीर चलतालें
आनि थंयसर हांव सदांयी मोगार पडतालें.
त्या ‘गज कपूरा’च्या फिलमांनी घडचेपरीं.
खुद रडची विंचवाण हांवेंच केल्या तर चूक
कोणाची? हेरांक खुश दवरून हांवें खुद
रडची विंचवाण हांवेंच केल्या तर चूक
कोणाची? हाका कारण कितें म्हळ्यार म्हजीं
बरपां सोबित आण हांव न्हय. एक पावटी,
दाटायेन ‘टच-उप’ केल्ली म्हजी फोटो म्हजे
काणिये सांगाता छापून आयिल्ली. बरो
दिसतालें हांव, ‘प्लायमर ऑफ प्यारीस’
इमाजिपरीं. परिणाम जावन ‘रास रास’
उल्लास घाटल्लें पत्र आयलें, एके चलियेच्या
सांगाताक आशेंल्यो हांव पिगळ्ळों पूण

भियेलों. आनी हांवें भियेल्लेपरिंच जालें. गरशा दोळ्यांची, तांबश्या केसांची बावली म्हाका भेटली आनी मिलागत जाल्ल्या एका हप्त्या भितर, 'म्हज्जीं पत्रां पाटीं धाड, टप्पालाचो खर्च धाडला,' म्हळ्ळी चीट आयली. हांवें एके कुशिन तशेंच केलें आनी दुसरे कुशिन 'राज कपूरा'चें चेपें बोडार थापलें. 'जीना यहाँ, मरना यहाँ' म्हण एक हप्तोबर रडलों; 'प्यार हुआ, इकरार हुआ' म्हण नरगिस सांगाता सत्री आसुनयी भिजचें भाग म्हाका ना जालें.

आतां, परत्यान झगलाणे. हांव राज कपूरा थावन मेकळों जालों.

भिजल्ली सत्री घेवनंच हांव म्हज्या रुमा भितर रिगल्लों आनी यांत्रिक रितिन हांवें ती सत्री दोडचें प्रतन केलें, पूण सत्री धांपुंक आयकाना. हूं? तितली परनी सत्री कांय ति न्हय. 'ब्लडी हेल्ल' ...परत्यान हांवें प्रतन केलें, पूण खिळ शिरकाल्ली.

हांवें सत्री उबाल्ली आनी उजवाडाक धल्ली. पळेताना--

ती सत्री म्हज्जी न्हय, बिलकुल न्हय. हो हेल्ल, आतां कितें करचें? कांय ना, हांवें म्हाकाच सांगलें. तुजि सत्री सुपर मारकेटिच्या बालदेत आसा न्हय, पिशा? हे सत्रेचो पात्रांव तुजी ती सत्री घेवन वेतोलो, तितलेंच आनी बराबर.

आनी तवळ म्हज्जी दीश्ट आतां म्हज्या रुमांत आयिल्ले हे परदेशी सत्रेच्या भितरले कुशिन पडली.

हें कितें? एक नांव आसा लिक्कून.

ऐसमारालडा.

हा!हा! कसलें विपरयास? खंय आसा तर तो 'ख्वासिमोडो?'

म्हजे मतन उळ्ळेक केलो 'विकटर ह्युगो'च्या क्लासिक कादंबरियेचो. The Hunchback of Notre Dame-for thought he was gentle and kind, it was Quasimodo's crime to have been born hideously

deformed. But one day his heart would prove to be a thing of rare beauty. She was Esmerelda.

(नोत्रेदाम डि प्यारी, ११६३ इस्वर्णेंत फ्रान्सांत माये मरियेच्या मानाक उबारल्ली इगर्ज)

'नोत्रे दामाचो खुबडो (पाटिक डुब्बा आसून, विद्रूप आंग-पांगाचो) ख्वासिमोडो मोगाळ आनी मोवाळ तरी ताचो अप्राद आसल्लो की तो खुबडो जावन जलमाल्लो... पूण एका दिसा ताचें काळिज आपूण कितलीं सोबित म्हण दाकयतेलें. वय, त्या कंदारिण gypsy सोबागिणी ऐसमारालडाक.'

तर हांवंच तो कुरुपी खुबडो ख्वासीमोडो? ही संगत कित्याक म्हजे मतिक येदोळ येवंक ना? डब्ब्यांत गेलो तो राज कपूर. आतां ऐसमारालडाची सत्री म्हज्या रुमांत आयल्या? आनी नोत्रे दाम म्हळ्ळे इगर्जिचें नांवयी लिक्कलें तर? कितेंयी तरी सत्रेंतलें हे ऐसमारालडा साहित्याचें मोगी म्हळ्ळें खंडित.

आक्रेक तरी म्हज्जीं सपणां ज्यारी जातित? नायट बस्सिचेर पयण करताना बग्लेचे सिटिचेर ऐक सुंदरी येवन बसतेली म्हण किल्ले पावटीं हांव आंवडेंवक ना? म्हजे काणियेंतल्यो नायकी खर्यो जावन, जिव्यो जावन म्हजे मतिंत येतल्यो म्हण कितल्या पावटीं हांव आशेंवक ना? आतां हें ऐसमारालडा ऐका सत्रे रुपार म्हज्याच रुमाक आयलां. व्हा-रे व्हा, ख्वासीमोडो.

कोण जावेत हें ऐसमारालडा या ताका आताच 'एसमी' म्हणों? हांवें जनेलांतल्यान बायर तिळ्ळें. ह्याच परिसरांतलें जायजे, ना तर ह्या पावसांत सुपर मारकेटिक येता? आतां पावस उणो जाल्लो. तें कांय सुपर मारकेटिंत आतांयी आसा तर?

परत्यान ऐक पावटीं जगलाणें येताना सकत चिंवोन काडल्लेपरीं वीज कुसकाली आनी बलब मिणिमिनी जाले. हांव बसलों, शुन्य जालों? सपणां पळेंवची माजा ऐक तर, तिंच सपणां कोस्ळोन वेचीं पळेंवची दग्दणी वेगलिच.

पिश्या! हें ऐसमारालडा कांय जोबलुस म्हातारी कोण. ना तर ह्या दिसांनी कोणयी सत्रेक

नांवां घालतात? तुज्या आजियेच्या काळार नवे सत्रेक ऐंब्रोयडरी करून नांवां घालतातले; ही कांय त्याच काळाची वांचुन उरलेली 'ग्रयांड मां' कोण्णा, स्टुपिड. दादल्यांची सोबाय मुकमळार या कुडीमोडित ना म्हण तुंच लिक्ताय आनि आतां तुजे ऐकसुरायेच्या सुशेगाक इत्ले सवायेन विकताय? कंदारी सोभागिण ऐसमारालडा, हा!

तुमी लेकक आंबयाथावन खुंबयाक उडोंक भारिच्च हुशार. ऐक सत्री, ऐक नांव... सुरू जाली मोगाची काणी? विसर तुजे अंदळे उमाळे.

ऐसमारालडा खंय, ऐस्सी खंय. पळे वीज समा जाली... चालु कर तुजी मटवी कथा.

पुण हांव समा जांवक ना. ते रातीं म्हाका नीदयी पडली ना. जेवण सोडून उटलों, पुण कोणेंयी कांय विचारलें ना. म्हज्या कुडाक पाटीं वेताना म्हज्जी ऐकसुराय म्हाका परत वेंगेंत घेवन 'पोल्को' नाचुंक लागली...

सत्री दोडचें प्रेतन केलें तरी फलसालें ना; तिका उगितच सुकोंक सोडली; पावस परत्यान सुरू जाल्लो. छे! म्हजे सत्रेक भितरल्यान नांव कित्याक घालुंक ना हांवें?

रात कशी पाशार जाली आनी सकाळ केदळा उदेलो म्हण हांव नेणां. पावस सलवाल्लेपरीं दिसतालो आनी सुरयाचीं किरणां म्हज्या जनेलांतल्यान भितर सरोन मुकमळार पडतालीं; म्हजे दोळे दणसाले आनि तवळ म्हाका मंद रितिर तकली फडता म्हण कळित जालें. हांवें कूस परतून पळेलें- सत्री दवरिल्ले कडेनंच आसल्ली, पुण आतां सुकल्ली.

ऐसमारालडा

म्हाका कांय सपणां पडलिलं गाय? ऐक वेकतिची कस्लियी वस्त आवचित घरांत आयल्यार ते वेकतिचीं सपणां पडतात म्हण हांवें आयकाल्लें. पुण सपणां कशीं पळेंवची? म्हजे कुडिक नीद पडल्ली जावयेत, पुण मतिक न्हय; देकुन ति फडताली.

हांव उटलों आनि सकालींची निरमळाय करताना त्या दिसाचो 'ऐजेंडा' तयार केलो. 'फस्ट होल्ट', सुपर मारकेट: माम्मिन हाडल्ली छा पियेताना हांवें ऐक सिग्रेट पेटयली आनी धुंवोर सोडलो. माम्मिन सदांचेपरीं दोळे उरकुटायले.

पाटीं रुमाक गेल्ल्या हांवें 'ऐसमारालडा'क धांपचें प्रेतन केलें. जायना. बळ प्रयोग करुंकयी म्हाका मन आयलें ना. खंय सत्रिच मडत तर? चालियेक पटवचें 'चान्सी' चुकत.

समा साडे-नांव जाताना, उसयिल्ल्या 'ऐसमारालडा'क गेवनच हांव घराथावन भार्य सरलों. माम्मी ऐके विचित्र दिश्टिन म्हाका पळेलागली. पुताचीं आतरवणां तिका कांय नवीं न्हय 'सत्री सुकोंक ना-रे?' तिणें विचारलें. 'या एका पावसाक एक सातें पिंदची आलोचन? कोलेज ना आज?' हां!

लेककाची आवय न्हय ति?

म्हाका चुकामुकी जाल्लेपरींच पुण उपावनास्तां ऐसमारालडान म्हजी सत्री वेल्या. ताच्या घराक /बंगल्याक पावल्ल्या उग्रांत ताकायी 'युरेका' जालां आनी ताणेंयी कांय पिमुडुलेंली रात पाशार केल्या कोण्णा आनी आतां पळे तें म्हजी सत्री गेवन सुपर मारकेटिंत म्हाका राकोन रावलां. खंडित जावन तें 'इंटेलेक्चुवल' आस्तेलें. न्हय तर सत्रेचेर विक्टर ह्यूगो-च्या क्लासिकांतल्या नांवाचो उल्लेक करता? उल्लेक म्हळें हांवें? तर ताचें नांव ऐसमारालडा न्हय जांवन्सी पुरो. म्हजी चिंतना व्हाळतालीं.

म्हजें काळिज 'डब्ब' जालें. कजें आसतगाय पळेवंक? आतांची, आयची चली? पेंकटाकटा सकयल जीन्स आनी बोंबले वयर रांवची 'टी-शरटां' घालची? विक्टर ह्यूगोचें ऐसमारालडा ऐक कंदारिण चली. पुण, आम्हीं आतांची कांय उणी? कोंकणी अल्पतात पुणी? विक्टर ह्यूगो वाचचीं कोंकणी कशियी वाचिनात म्हण्यां.

सुपर मारकेट आयली. लुविस, शट्टरां उगतीं करतालों. बर्याक पडलें: ऐस्मिक, भार्यच राकोन रांवचें बरें. त्या फुडें सुपर मारकेटिच्या लुविसा लागीं विचारयां? हां, कित्याक? तोय व्हडलो बायलांडो. सत्री आपुणंच व्हरून दितां म्हणात तर?

विगारा लागीं गेल्यार कशें? तुका धयर आसा? तुज्या बरपांनी पाद्री-माद्रींक आडवें-उबें घाशिनांय तुं? तुजीं अंकणां कांय वाचुन विसरल्यात तिं?

आतां वचुन कितें म्हण विचारताय? पाद्रिगार, आमचे फिरगजित ऐसमारालडा म्हळ्ळी 'बिवटी आसा?' मिसाक वचुंक तुका 'अगिसंटोक्रेंटांनी' बेचीं कोपेलांच्च जाय. कित्याक थंयसर येवच्या चलियांनी नेसचीं लिबासां तुज्या सर्व काल्पनिक सकतेंक रजा दितात न्हय? हुं? फिरगजित दिश्टिक पडतात तुं? आनी आतां वचुन पाद्रि लागीं ऐसमारालडा आसागी म्हण विचारुंक सोदताय?

सुपर मारकेटिक पावतेच हांवें ऐक निमाणें प्रेतन केलें आनि अबळे आनी अज्ञाप...ऐसमारालडाचि सत्री धांप्ली! हांव भायरच रावलें. मातें उबारोन पळेताना कालचे रातीं आतरवणां केल्लो पावस पयस रावोन आपलें कारभार पळेता तसो दिसतालो. मोळब नितळ आसल्लें.



हांवें ऐक सिग्रेट पेटयली आनी धुंव सोडलो.

तितल्यार लुविसान सत्रेची बालदी बा हाडली; म्हजेर ऐक शून्य दीश्ट घालून ता ती बालदी म्हज्या पांयां मुळांत म्हळ्ळेपरिंच दवरली. तो भितर वेतेच हांवें ते बालदे पळेलें. तांतुं ऐक सत्री आसल्ली-- म्हजिच!

हातांत आसच्या ऐसमारालडाचे सत्रेक आनि म्हजे सत्रेक चड फरक नातल्लें आसलो तर ऐक तांबडे फित मुटिक रेवडीन आसल्लें. पुण ऐके पावसाळे राती तें दिसचें तसलें न्हय. म्हजी चिक्केसे नवी, पेल्यान.

तर आमच्यो सतर्यो आदलीबदली जावंकनांत म्हण जालें. तर ऐसमारालडा घर कशें गेलें? सबार वाटो आसल्ल्यो घरा वचुंक न्हय पुण म्हजी सत्री कित्याक व्हरुंक ना? भोव सुलभ वाट न्हय ती? ती वाट ताका नाका जाली म्हणताना तें हांगासर येवचे अवकास चडनांत म्हण जालें.

म्हजें काळिज कुमकालें.

गिरायकी येवक सुरू जाल्ले.

सिग्रेट काबार जाताना हांवें आनऐक पेटयली. 'प्याक' मुद्दोन आयिल्ली देकुन हांव भितर गेलों. दोन प्याक घेतल्यो आनि पयशे दिंवक कांवाडराक आयलों. 'क्याशियेर' येवक नातल्ल्यान लुविसच बसल्लो.

"कोणाक राकताय?" पयशे फारिक करताना ताणें विचारलें. "बरो-सो दिसानांय".

हाका कितें म्हजो काळजांत मोग? हांवें ऐसमारालडाक हरध्याक दाबून धरलें. तो म्हाका सुक्शमायेन पळेतालो. "पावस ना तरी तुं कितें सत्री उगती धरुनच हांगासर आयलोय?"

धुगिची दीश्ट आसल्ली ह्या लुविसाक. "तुका कितें जालें?" आतां म्हाकायी चिक्केसे विगार जालें. पुण सावधान, होच

कांय तुका ऐसमारालडा परयांत पावयत?

“म्हाका कांय जांवक ना!” ताणें जाप दिली. “तुवें म्हज्या सुपर मारकेटी भायर रावोन बदचालिंच्यापरीं सिगरेट वोड्ची म्हाका बरें दिसना”.

“देकुन? तुजेलागिं व्यार घेना हांव? आतां दोन प्याक गेंवकनांत? काल रातीं पावसाक तरी येवन ऐक रीम पेपर गेंवक ना?”

“कितें व्हड साक्रिफिस केलोय? कांय भिजुन आयिल्लोय? सत्री हाडल्ली न्हय?”

“हाडल्ली संचिकाराची सत्री!” चुकोन म्हळ्ळेपरी म्हजेंथावन उत्रां भायर पडलीं. तितल्यार--

सुपर मारकेटिच्या आरश्याच्या दारांतल्यान म्हाका दिसलेंकी, जीनस-टी-शरटार आसची चली हेवशिन येता. म्हजें काळिज लागमोडी घालिलागलें. हेंच गाय ऐसमारालडा? हाका हांवें ह्या परिसरांत पळेवंक ना-मू?

ताच्या हातांतयी सत्री आसा पुण ती म्हजी कशि जांवची? म्हजी सत्री लुविसाचे बालदेंत आसा. तर कसलो आंवडो हो, स्टुपिड!

“कसलो संचिकार?” तो खेंचलो. “तुवें कांय सकाळीं फुडेंच ‘पेग’ मारुंकनांय-मू? पिसांट लेकक तूं, हांव जाणां”.

“You shut up, Louis!”

आतां हांवेंयी ताळो काडलो. म्हजी दीश्ट मात्र ते चलियेचेर आसल्ली.

निजायकी ऐक कंदारी चलियेची आरबट सोभाय ताका आसल्ली. ती चाल, ती कूड, बिसळे केंस जे, तें चलोन येताना दांवच्या घोड्याच्या गोमट्यावयल्या लोंवेपरीं उडताले.

तें, हेंच जाल्यार पुरो, देवा! हांवें सत्री आनिकी हरध्याक दांबून धरली. न्हय, न्हय, तें भितर आयलें.

“तूं कितें मातयार हात घालून उलयतालोय?” लुविसान विचारलें.

“कांय ना,” हांवें जाप दिली, ते चलिये वयली दीश्ट काडिनासतां. “कितेंगी टेंपर उटलो, I am sorry” हांवें चिक्के व्हडल्यान म्हळें, तिचें गुमान जिंकुंक.

तिची दीश्ट म्हजेर पडली, ऐका मटवया खिणाक. हांव करगालों.

“गुड मोरनिंग, अंकल लुविस!” तें म्हणालें ऐका ‘सेकसे’, निबर ताळयान. “हांव म्हज्या ग्यानिची सत्री हांगासर सोडुन गेलीं आनि कोणा बोलत्याची सत्री वेली. यु नो, कालचो पावस. पुण ग्यानी तापल्या. सत्रेचेर म्हजे नांव आसा, ति खंडित जावन भायर पडिचान म्हण म्हाका सोदुंक धाडलां. sentimental fool! पेंकडा सकयल निशकत जावन बेड्डार पडल्यारी पिसांटपणां सोडिना. यु नो, अंकल, आमी इतलीं भिजी आसांवकी... आज इक्रा वोरांचें ‘प्लायट’ आमकां आनी आज रातिकच मुंबय थावन न्युयॉर्क. धा दिसांची रजा कशी पाशार जाली...”

“हाका तुमी रजा म्हणतात? तुजी ग्यानी परत्यान ऐकसुरी जातेली.” त्या लुविसान अर्थनातल्लें उलवन मेचयलें.

“We cannot help that, Uncle!” तें म्हणालें. “आमकां मॅगलोराक येवंक -वचुंक कितलो खर्च पडता जाणांय? ह्या पावटीं म्हाकायी वोडुन हाडिलां माम्मी-इयाडिन. I hate India, but your supermarket is good.”

“येस, येस, हांव जाणां तें,” म्हणालो लुविस पातळावन-शें. “तुज्या डेडिक पेग मारुंक सोडा हांगाचोच व्हरतालेंय तूं.”

‘हूं’ ते म्हणालें आपल्या खोटांचेर धलोन. “काल रातीं सोडाचो स्टोक काबार जाल्ल्यान डेडिन म्हाका पावसांतच हांगासर धाडलें. Selfish fellow. ताका ताची स्कोच आसल्यार जाली... ग्यानी ऐकसुरी म्हण तुंवें कशें म्हणचें? तें आयरिन आसा न्हय, she is a trained nurse and we are paying

her through our nose. आनी चडित करुंक जाता आमच्यान? आपणाक पळेवंक-उलवं कोणयी येनांत म्हणता.

“ओ.के., अंकल,” तें म्हणालें. “To hell with it!” म्हाका पुणी प्राय जावन बेड्डार पडोंक नाका. I would rather kill myself. पुण अंकल, त्या आयरिनान फोन केल्यार समान घरा धाडताय न्हय?”

उरल्लीं उत्रां म्हाका आयकालिंनंत. हांव पाटल्या पांयांनिंच पाटीं गेलों. ऐसमारालडाची सत्री हांवें आनिकी हरध्याक दांबून धरल्ली, लिपयिल्ली, फितयी लिपयिल्लें.

कंदारिण गेलें ताच्याच समसाराक.

म्हजी सत्री व्हरून गेलें; ति सत्री म्हज्या ऐसमारालडा लागीं ह्या फुडें आसतेली.

ऐक गांच घडसातोलो या हांव तो घडिसतोलों.

ह्या संसारांतल्या दोगांचें ऐकसुरपण नपंयच जातेलें.

त्या कंदारिणिचें इक्रा वोरांचें प्लायट वचुंदी.

ताका दयाळ मरणाची कुरपायी लाबोंदी पेल्यान.

हांव ऐसमारालडाचें घर सोडुन काडुन थंय वेतोलों.

सदांयी वेतोलों

सदांयी तिचेलागीं उलयतोलों.

म्हजें काळिज कितलें सोभित म्हण तिका दाकयतोलों.

आनी, मोगान ति म्हाका म्हजो सुंदर ‘ख्वासीमोडो’ म्हण उलो मारतेली.

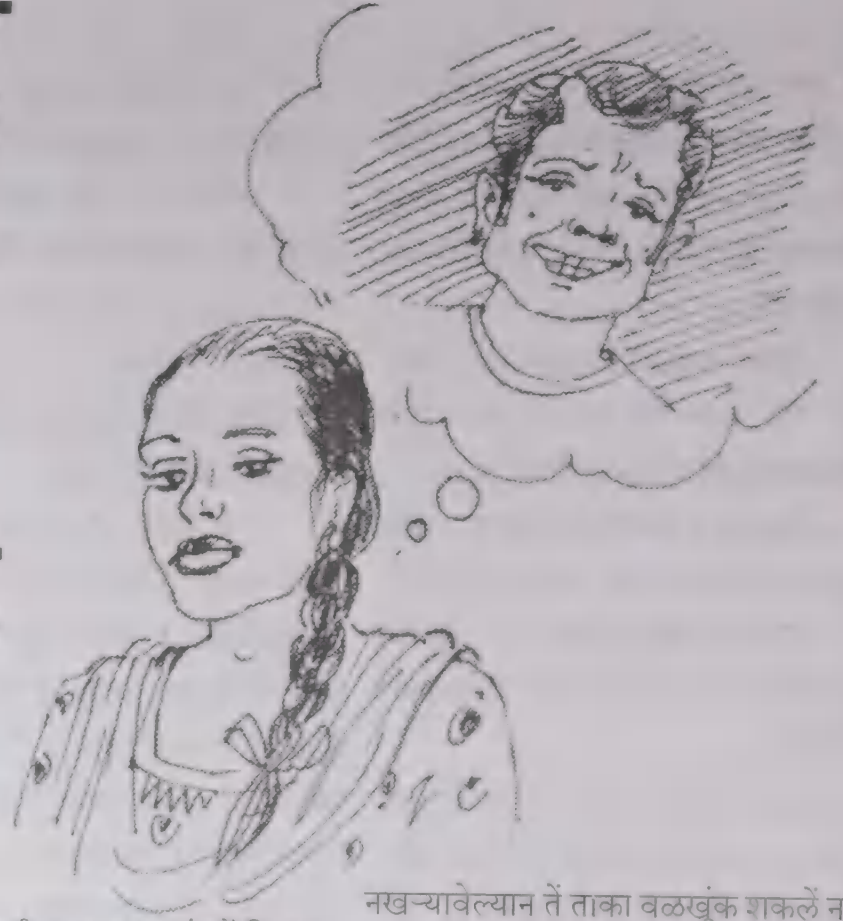


— ऐडिवन जे. ऐफ. डिसोजा

फाऊंटनहेड,
हायलेंड, मंगळुरु,
फो. : (०८२४)
२४३२४१३



बा व कें



शीलाची आतां कॉलेजीक वतूंक लागिल्लें. कॉलेजींत नव्या चलयां फाटल्यान कॉलेजींतले चले लागतात तशी शीला फाटल्यानच धीरू नांवाचो एक चलो लागलोच.

धीरू हो ताचट मार्गाक लागिल्लो भुरगो. ताचेकडेन सलगी करप म्हळ्यार शीला सारक्या उत्तव आनी सभ्य घराण्यांतल्या भुरग्याक सोव सारकें नाशिल्लें. कॉलेजीचो पयलोच दीस आशिल्ल्यान सगळीं भुरगीं एकमेकांक नवीं आशिल्लीं. कोण कोणाक वळख नाशिल्लो. धीरू ताचट चालितो म्हणपाचें शीलान वळखिल्लें. तरीपूण तें ताका टाळूंक शकनाशिल्लें. वर्ग सुटतकच धीरू शीलाचे पाळतेर आशिल्लो. पावसूय पडूंक लागिल्लो. धीरू शीलाक आपले गाडयेन लिफ्ट दितक सोदतालो. ताका टाळप शीलाक शक्य नाशिल्लें. ताचेकडेन ताचटपण घेतल्य कांस सादर जायतशें दिसनाशिल्लें. शीला तशें शार्णे. धीरूक दुखोवप समा जातचें ना हें ताणें येवजीलें आलो ताचे गाडयेंत वसलें.

शीला स्वयेंच धीरूचे गरजेक फारावले कारा शीलाची आपली म्हण एक चाल आशिल्ली?

आतां फुडें कितें जाता तें पळोवपा लं. ध. बोरकार हांचे बावकें हे धारावाहीक कावंबरींत.

एस. एस. सी. जाल्या उपरांतचें शिक्षण कॉलेजींत घेवचें पडटा अशें आदले लोक मानताले. पूण दाली तेंपार इकरावी-बारावीचो आसपाव स्कुल पावंड्यार जाला. तरी पालकांक दिसता की आपलीं भुरगीं मॅट्रीके उपरांत कॉलेजींत शिकतात. भुरग्यांकूय आपूण कॉलेजीक पावल्यांत हाची खोशी भोगता. शीलाकूय आपूण शिक्षणीक मळावयल्या एका पावंड्या वयल्यान दुसऱ्या पावंड्यार वचून बशिल्ल्याची खोस भोगताली. ताकाय आपूण कॉलेजीक पावलेंशें दिसतालें.

पूण ताची ही खोशी पयल्याच दिसा विरजून गेली. ताका कारण आसलो धीरू. शीलाक धीरू भेटूंक नासलो तर ताचो पयलो दीस आनंदांत वचपाचो. पूण घरांत पावल थंयलें तरी शीला माथ्यावयलें धीरूचें भूत खाला उतरूंक तयार नासलें. शीलाच्या चेऱ्यावयली उदामी प्रत्येक खिणांत वाडोवपाचें काम करतालें धीरूचें भूत.

कोणाकय दिसतलें, शीलान धीरूचें हें भूत आपल्या खांद्यार कित्याक बसोवन घेतलें? धीरू जेन्ना ताचेकडेन उलोवंक आयलो, तेन्ना तें ताच्या पसून पयस कित्याक रावलें ना? ताच्या भेसावेल्यान, ताच्या उलोवण्यावेल्यान - ताच्या

नखऱ्यावेल्यान तें ताका वळखूंक शकलें ना? बऱ्या रेस्पेदाचें भुरगें तें! कित्याक केली ताणें ताचेकडेन सलगी? तें ताचेकडेन चड उलयलें म्हणूनच तो ताका दमून रावलो. शीलान ताका एका उतरान 'शडाप' केल्लो जाल्यार तो ताका लागीं जावंचो नासलो.

शीला सोदून आनी कोणूय चली आसलें जाल्यार धीरूलीं लागोळपणा पळोवन ताचेर माजरावरी फोसां घालतलें आसलें. बगतार दावकुलां लेगीत मारतलें आसलें.

ते वेळार वर्गांत हाजीर आशिल्लें एकान एक भुरगें अशें तरेचेंच आशिल्लें!

मार्गीर शीलाच अशें कित्याक करूंक शकलें ना? ताकाय कारण आसा. शीला एक सभ्य घराण्यांतलें भुरगें. ही सभ्यताय ताची अडेची नाशिल्ली. ताच्या वाडवडलांनी कमायल्ली. आपले व्हडविकायेची पुराय जाणविकाय शीलाक आसली. ताका लागून केदीय व्हडली मंकरटां ताच्या मुखार उबीं रावलीं तरी तें आपली सभ्यताय आनी घराण्याची व्हडविकाय दोळ्यां आड करूंक शकनासलें. जो मेरेन आपल्यांतलें बरेंपण सांबाळूंक जाता, तो मेरेन



आनी उकत्या मनाचें आसलें तरी तें चली भुरगें आसलें. ताच्यांतलें ताकतीक मेर आसली. ते भायर ताणें आपली खरेली वळख धीरूक दिवनासली. तें खंयच्या घराण्यांतलें, ताचो बापूय कोण, समाजांत ताचो दर्जो कितें, हाची पुराय खबर धीरूक आशिल्ली तर तो घडये शीलाकडेन नरमायेन वागतलो आसलो. निदान इतले लागीं तरी येवचोच नासलो.

“मामी, आतां कितें करपाचें? म्हाका बेटोच भंय दिसता गे!”

“भिवन कसलोच फायदो ना. येता त्या प्रसंगाक तोंड दिवपाचे तयारेन रावंक जाय मनशान! फुडें संकश्ट येतलें म्हूण आदींच हात-पांय गळोवन उपकरता?”

“तशें न्हय गे. फाल्यां तो गाडी घेवन मुजरत बसथानकार आयलो जाल्यार कितें करपाचें?”

“तुवें गाडयेंत बसपाचें न्हय.”

“ताका विरोध केल्यार ताचें मन दुखवतलें. मागीर तो चाळवचो ना गे मामी?”

“तो चाळवतलो म्हूण तूं ताचे गाडयेंत बसतलें गो?”

हें आयकून शीलाक कच्च जालें.

मामी कितें सुचोवंक सोदता तें ताच्या लक्षांत आयलें. केदो वेळ तें निर्मलाच्या चेऱ्याकडेन पळयत रावलें. निर्मला ताका सुचोवंक सोदतालें, ताचो हेत लक्षांत घे आनी वाग. धीरू जर सभ्य मनीस आसत जाल्यार तूं गाडयेंत बसलें ना जाल्यार तो तुजेर चाळवचो ना. तुजेर तो कसलीच जबरदस्तीय करचो ना. तूं जर धिरान वागशी जाल्यार खंयचोच धीरू तुका वाकडे नदरेन पळोवचो ना. केदोय व्हडलो धीरू धीर सोडून पळून वतलो.

शीलाची नदर निर्मलाच्या चेऱ्याचेर थीर जाल्ली आसतनाच, पुनवेच्या राती चंद्रिमावेलीं कुपां पयस जातकीर तो पुराय हाशिल्ल्या वरी दिसता, तशीच तरा शीलाची जाली.

“मामी तुज्या मनांतलें कळ्ळें म्हाका. ह्या फुडें केन्नाच म्हजो निशेल्लो चंगो तुका पळोवंक मेळचो ना. म्हजे प्रस्न हावंच सोडयतलें.”

“म्हजी तुजेकडच्यान हीच अपेक्षा आसा. पूण एक गजाल लक्षांत दवर बाये!”

“कसली मामी?” शीलान उत्सुकतायेन प्रस्न केलो.

“तूं शाणें आसा हातूंत मातय दुबाव

ना. पूण केदयाय व्हडल्या हुशार आन ताकतवानाक दुसऱ्याच्या आदाराची गरज पडटाच. तेन्ना तुजेर कसलोय वायट-बर प्रसंग आयल्यार, हे तुजे मामीक काळखांत दवरूं नाका! हांव आसां तुज्या सांगाताक.”

निर्मलाच्या धीरदिण्या उतरांनी शीलाच्या मनावयलो घयरांव पयस जालो आनी तें निश्चित जालें.

दुसरे दिसा मनांत कसलोच दुगदूग धरिनासतना शीला कॉलेजीक गेलें. पावस पडपाचीं चिन्नां दिसनासलीं. तें बशींतल्यान सकयल देवलें. ताणें सज हेवटेन-तेवटेन नदर मारली. पळय जाल्यार एका झाडामुळांत धीरूची गाडी उबी आशिल्ली. गाडयेक तेकून उबो रावन धीरू शीलाची वाट पळयत उबो आसा. शीला ताचेकडेन पळयनासतना मान सकयल घालून आपले वाटेन चलत रावलें.

शीलान आपल्याक पळोवना अशें समजून धीरून रस्तीन हॉर्न मारलो. तरी शीला मान वयर काडिनासतना ताकतीन चलत रावलें. हॉर्न मारूनय शीला आपल्याकडेन लक्ष दिना तेन्ना मारलें झक म्हूण आनी कोणूय जाल्यार थंयच्यान कूस मारतलो आसलो. पूण निर्लज्ज धीरून तशें केलें ना. तो बरोच वेळ गाडयेंत तसोच बसून रावलो. शीला आपल्याक मुजरत टाळता, ही गजाल ताच्या लक्षांत येवंक चड कळाव लागलो ना. ताका शीलाचो मनांतल्या मनांत खूब राग आयलो. तो ताचेर खंय आनी कसो काडचो, हाचो विचार तो गाडयेंत बसून करूंक लागलो.

दुसरें वटेन शीलाचेंय मन मुसकां मारिनासलें. तें धीरूविशींच विचार करतालें. धीरू जर बरें मनाचो भुरगो आसत, तर तो आपल्या फाटल्यान लागचो ना. आयला ते वाटेन परत वतलो. आनी जर तो असभ्य-तवनास आसत जाल्यार आपली फाट सोडचो ना. खरें म्हळ्यार शीला एक तरेन धीरूची परीक्षाच घेतालें.

तो मार्ग फक्त कॉलेजीकडेन

वतालो. येरादारी व्हडलीशी नासली. एकाद्री सायकल ना तर स्कुटर मदें-मदें पासार जाताली. एकाद्री गिरेस्तालीय गाडी भुरग्यांक घेवन येताली. चडशो चलयो चोम्यांनी येताल्यो. शीलाक मात इश्टीणी जोडपाक अजून संद मेळुनासली. आयज तें रस्त्यावेल्यान एकटेंच चलतालें. रस्तो फकत उच्च माध्यमीक शाळेकडेन वतालो. कॉलेज तेकून आसली तरी ताका रस्तो वेगळो आसलो.

शीलाचें एकटेपण ताका आतां फायद्याक पडिल्लें. तें आतां बसथानका पसून इल्लें चडच पयस गेल्लें. ताच्या फाटल्या-फुडल्यान लागसाराक कोण ना तें पळोवन धीरून खिणांत गाडी चालू केली. जाता तितले गतीन ताणें ती धांवडायली. शीलाच्या सामकाराक ताणें जाता तितल्या नेटान ब्रेक मारलो. दार उकतें करून ताणें शीलाक भितर बसपाचो आग्रो केलो. कालूय ताणें हेच युक्तीचो उपेग केल्लो.

“धीरू, तूं? अशें कितें करता रे तूं? अकस्मात ब्रेक-सो मारलो? कितलें भियेलें हांव!”

“तूं इतलें भितलें म्हूण म्हाका खबर नासली.”

“कित्याक भिवचें ना? मनीस न्हय तर हांव?”

“म्हाका खबर नासली, तूं इतलें भिजूड म्हूण! आनी हावें इतलो हॉर्न मारलो आसतना तुवें तकली वयर करून पळेलें लेगीत ना.”

“म्हाका संवंय ना तशें पळोवपाची.” शीलान सरळ जाप दिली.

“चल बस.”

“ना. तूं वच.”

“कित्याक? हांव मुजरत आयलां तुजे खातीर!”

“येवपाची गरज नासली.”

“तुका नासत, पूण म्हाका

आसा!”

“कित्याक?”

“तुजे असल्या स्मार्ट आनी मोगाळ चलयेचो वांगोड म्हाका आवडटा म्हूण!”

“हांव मोगाळ आनी स्मार्ट? तुजी-म्हजी वळख तर कालच्यानच जाल्या. इश्टागतीक इतलीच वळख पुरो जाता रे धीरू?”

“म्हाका तितलीच पुरो. चल बस तूं गाडयेंत. क्लास सुरू जावपाचो टायम जालो.”

“हें पळे धीरू, काल एकदां हांव तुजे गाडयेंत बसलें. आतां म्हाका फोर्स करूं नाका.”

“बरें आसा. दुसरे फावट तुका फोर्स करिना. आतां बस.”

“आतांय ना, आनी हेयफुडें तूं केन्नाच गाडी थांबोव नाका म्हजे खातीर! म्हाका आवडचें ना तें!” शीला मातशें कडकसाणीन उलयलें.

शीलाली कडकसाणीचीं उतरां धीरूक मानवलीं. ताका दिशिल्लें शीला सादें-भोळें. ताका पटोवपाक आपल्याक जड वचचें ना. पूण ताच्या रुपांत जाल्लो बदल पळोवन तो हाललो. ताका दिसलें, शीला मुखार आपली दाळ आतां कशीच शिजची ना, तो थंयच्यान पळ काडुंकय शकलो ना. ताचो अहंकार जागो जालो. तो शीलाकडेन गरजेभायर घासाघीस करूंक लागलो.

इतले म्हणसर फाटल्यान चलत आयिल्लीं भुरगीं गाडयेकडेन एकठांय जालीं. तांकां पळोवन शीलाक धीर आयलो. ताणें चंडीकेचें रूप धारण केलें आनी धीरूक फरमायलें,

“धीरू, वाट सोड म्हजी! ना तर हांव प्रिन्सीपलाकडेन कागाळ करतलें.”

धीरू प्रिन्सीपलाक चड भीक घालपी! पूण सगळी लज कडाशेक लावन मात तो भोंवनासलो. ताचेच कॉलेजींतल्या चलयांमुखार शीला ताचेर तापलें, हाची ताका लज जाली.

धीरू थंयच्यान कडसरलो. पूण वतां-वतां शीलाक धाक घालूंक तो विसरलो ना.

“शीला, तुवें म्हजें मन दुखोवन बरें करूं ना. हाचें मोल तुका फारीक करचेंच पडटलें. ‘आय व्हील शो यू शीला’ अशें म्हणत चलयांच्या

चोम्याचेर ताणें एक नदर मारली. रस्त्यावेलो पत्रो उडयत ताणें गाडी कॉलेजीचे दिकेन डाफरायली.

“तुजें नांव शीला गो?” चोम्यांतले एके चलयेन जाप केली.

“हय. तुजें नांव कितें?”

“सुमन.”

“आनी म्हजें नांव शाली.”

“बरें जालें. एका निमतान वळख तरी जाली.”

“आमकां कालच तुजेकडेन वळख करीनशी दिसताली. पूण हो तुका आपणालेंच बेंस कशें समजून लागलो न्ही गो फाटीक?” आनी एकले चलयेन तोंड घालें!

“आनी तूंय ताजेकडेन अशे तरेन मुरगट्टालें... की आमकां दिसतालें पयलेच भेटेक तुमचो मोग बी चल्ता जातलो.” सुमन उलयलें आनी शालीन दांत दाखयले.

“हांव मुरगटनासलें आं, ताचेकडेन. आतां तुमचेकडेन उलयतां तशेंच ताजेकडेन उलयतालें. हां, आतां हांसत्या तोंडान बरेभशेन उलयतालें म्हूण तुमकां तशें दिसलें जायत.”

“कितेंय जावं गो. आतां तुवें ताका बरी अद्दल घडयली. आतां कळ्ळें आमकां तूं कशें आसा पळे तें!” शालीन आपलें मत उक्तायलें.

“कोणय मातशें बरेंऽ उलयलें जाल्यार रोकडेच हिरोगिरी करपाक तयार हे!” सुमनान आपलो अणभव सांगलो.

“ताकाच लागून खुबशो चलयो रागीट आनी सुकिल्ल्या चेऱ्याच्यो पळोवंक मेळटात.” चोंब्यांतलें एक चली उलयलें.

शीलाक आतां आयत्योच इश्टीणी मेळिल्ल्यो. एका-मेकाचीं फकांडा करीत, हांसत-खेळत शीला आपल्या वांगड्यां सयत केन्ना कॉलेजीच्या दरवंट्याकडेन पावलीं हाचो पत्तो कोणाक लागलो ना.

वाटेर गणोवनय तीं लेक्चर सुरू

जावंचे पयलीं कॉलेजींत पाविल्लीं.

सैमांत केन्ना अकस्मात बदल घडत हें कोणाच्यान सांगूंक जायना. काल दीसभर पडिल्ल्या दाट पावसावेल्यान दिसून येतालें की फुडले दोन-तीन दीस तरी पावसाक नेट आसतलो. रातीकडेय तो सतत पिरपिरत आसलो. मर्दें-मर्दें वाऱ्यासयत दडकोय येवन वताल्यो. मात कोंब्यान साद घाल्या उपरांत लांक जागे जाले आनी पावस इल्लो इल्लो उणो जायत गेलो, इतलो की सकाळ जाता म्हणसर पावसाचें नांव ना.

आयज अकरावी-बारावेचे वर्ग नेमान सुरू जावंक कसलेंच आडमेळें आयलें ना. वर्ग सुरू जातांच शीलान आपल्या माथ्यावयलें चेंपण पयस केलें. सकाळीं जें कितें घडलें, तें सगळें विसरलें. आनीक कोणूय जाल्लें जाल्यार धीरूच्या धमकावण्यांनी अर्दमेलें जावपाचें.

आतां देड जाल्लें. कॉलेज सुटिल्लें. शीलाक धीरू आनी ताच्या धमकावण्याची मट करून याद जाली. ताणें पुराय वर्गां नदर मारून धीरू खंय दिसता काय म्हण पळेलें. धीरू खंयच दिसलो ना. ताका 'सूड' जालें. बिनधास्त वर्ग सोडून तें पायऱ्यांवयल्यान सकयल देंवतालें. पळय जाल्यार फुडें सुमन उबें आसा.

“हाय!” सुमनान शीलाक आपुलकायेन जापायलें.

“हाय सुमन! तुजीं वांगड्यां फुडें गेलीं काय कितें गो?” शीलान आस्थेन खबर घेतली.

“आजून देव ना. हीं पळे येतात. ताणीं म्हाका सांगलां. तुका एकटे वचूंक दिवनाका म्हण. तूं आतां बसीमेरेन आमच्या वांगडाच येतलें-वतलें. तूं आयज सावन आमची इश्टीन जाली. तुका एकटे सोडून कशें चलत? सदांच वेळ-काळ रागून येना, अशें आमच्या जाण्टेल्यांचें म्हणणें!” सुमन आजोबाय कशीं गांठीचीं उतरां सोडून मेकळें



जालें.

वयांत आयिल्ल्या समवयस्क चलयांचो चोंबो आतां रस्त्यावयल्यान आवाज चडयनासतना हांसत खिदळत चलतालो. जिवाभावाच्यो इश्टिणी त्यो! तातूंत आयज नव्या इश्टिणीची भर पडिल्ली. मात ही नवी इश्टीण अजून तांच्यांत समरस जावपाची आशिल्ली. सगळीं उलयतालीं, शीला मान सकयल घालून आपलेच तंद्रीन चलतालें. नाड आनी पाडे बुध्दीचे मनीस हुशार आसतात. एकदां कोणाकूय फोंडांत घालपाचें भूत तांचे तकलेंत शिरलें म्हणटकच तें केन्ना खंयच्या पावंड्यार पावत हाचो नेम नासता.

धीरू शीलाक मेथ्यार खावन गेल्लो तो वर्गांत बसून मूम मारुंक न्हय. ताका शीलाचो बदलो घेवंक जाय आसलो. तशें केलेबगर ताका न्हीद पडची नासली. आपली कापाजदाद शीलाक आनी ताचे इश्टीणींक दाखयल्या उपरांतूच ताचें उंचवळ मन शांत जावपाचें.

शीलान केल्लो ताचो अपमान हेर चलयां हुजूर जावनासलो तर घडये तो गप्प बसत आसलो.

तो वर्गांत गेलो. ताची हजेरी घेतल्या उपरांत ताणें वर्गांतल्यान कस मारली. आपल्या

दोन इश्टांक घेवन कॉलेज सुटच्या वगत कॉलेजीचे वाटेर आयलो.

कॉलेजीच्या अरुंद रस्त्याकडेन ए विशाळ असो वटवृक्ष आसलो. त रस्त्यावयल्यान आयिल्ल्या-गेल्ल्यांक शीत सावळें थंडसाण दिवपाचें सत्कर्म करतालो.

असल्या ह्या पवित्र रूखातळा पाप धीरून पापकर्म करपाचें थारायलें. ताणें आपली कार कोणाक दिसना तशी झिलांपयल्यान व्हरून दवरली. दोगूय इश्ट आनी तो वडा मुंदांत येवन शीलाची वाट पळयत तिश्टत रावले.

धीरूक दिशिल्लें शीला कालचेभशेन एकटेंच येतलें. पूण ताचो अंदाज चुकलो. पयसुल्ल्यान ताका चलयांचो एक चोंबो येता तो दिसलो. धीरून अंदाज बांदलो. शीला ह्याच चोंब्यांत आसूंक जाय. ताणें आपल्या इश्टांक वडा फाटल्यान लिपूंक सांगलें. आपूण चोंब्यार पाळत थेवन रावलो.

इतले म्हणसर चोंबो लागसाराक पावलो. शीला चोंब्यांत आशिल्ल्याची धीरून खात्री करून घेतली. ताणें आपल्या वांगड्यांक शिळोवणी घाली.

चलयां चोंबो वडामुंदांत पावलो मात, वांगड्यां तेंक्यान धीरून चलयांचेर आक्रमीक घुरी घाली. धीरू रस्त्याचेर चलयां सामकाराक हात फाकारून उबो रावलो. धीरूक अकस्मात पळोवन सगळ्यां चलयां काचाबूल जाल्यो. कांय जाणांनी गोंदळून किळांच्यो मारल्यो. पूण मजा अशी, शीला मात कसलीच हालचाल कारिनासतना रस्त्याचेर थीरतायेन उबें रावलें. धीरूच्या दोळ्यांत दोळे घालून.

भित्र्या फाटल्यान कुत्रो लागता, ही गजाल शीलाक खबर आसली. ताणें आपली सुवात सोडली ना.

शीलाक सोडून दिल्यार आपूण शेणटलों. सगळ्या चलयां मुखार आपलें नाक कापतलें हाची जाणविकाय धीरूक जाली.

ताणें फाटलो-फुडलो विचार केलो ना. शीलाचो हात धरून ताणें ताका ओडपाक सुरवात केली.

“धीरू, सोड म्हाका!” शीलान हाताक झटको दीत म्हणलें.

“तुका सोडूं? खंय सोडूं? चल सोडटां!” अशें म्हणून धीरून शीलाक आनीक एकदां रस्तीन ओडून घेतलें.

“तुमी खूंट कशे उबे रावन कितें पळयतात रे, धरात तुमकां जाय ताचो हात, आनी घेवन वचात तुमकां जाय थंय. हाका हांव पळेतां.” अशें म्हणत ताणें शीलाचो हात सोडलो. दोनय हात फांकारून दैत्य कसो शीलाक वेंग मारूंक धांवलो. शीलाक खंयचो चेव आयलो देवाक खबर. ताणें धीरूची नदर चुकोवन ताच्या दोंक्यार, रस्तीन एक फांपार घालो. शीला अशें करीत हाची धीरूक कल्पना नासली. तो गर्भगळीत जालो. शीलान हीच संद सादोवन चंडिकेचें रूप धारण केलें. पयल्या फांपारान धरतरेक तेकिल्ल्या धीरूचेर शीलान फांपारांचो असो पावस घालो, की ताका उठपाक संद मेळची न्हय.

आपलो हिरो फांपरां मार खाता तें पळोवन धीरूले वांगडी अजापीत जाले. तांच्यो तकल्यो भेरेल्ल्यो. तांकां कितें करचें कांयच समजनां जालें.

इतल्यान धीरू आसा थंयच्यान आड्डेलो-

“आरे भोज्यांनो, तुमच्या हातार पांचवीं नोटां दवरून हांगा हाडल्यात, ते गाढवांभशेन उबे रावन पळोवंक?”

“तुवें सांगलें बगर तुगेल्याक आमी हात कशे लायतले?”

“शापतां सांगूं नाकात रे! ओडात ताका आनी मारात भायर.” धीरू अशें म्हणटा थंय आसा. धीरूच्या वांगड्यांनी शीलाचेर झोपय मारून ताका भायर ओडलें. इतले म्हणसर धीरू उबो जालो. तिगांनीय

शीलाक धुकलीत वडा फाटल्यान व्हरपाची माणी केली.

शीलाक धुकलीत व्हरतात तें पळोवन वांगडी भुरगीं काचाबूल जालीं. थोडीं भियेलीं. एकटें तर आकांतून आड्डेलें-

“प्रथमेश कम फास्ट!” एका भुरग्यान नेटान हात हालयलो. वडामुळांत कसली तरी गडबड चलल्या. प्रथमेशान कळाव केलो ना. ताणें सायकल तशीच वळयली. पळय जाल्यार दोग-तीग गुंड एके चलयेक धुकलीत व्हरतात. प्रथमेश तो देखावो पळोवन आकांतलो. ताणें आपली सायकल तशीच धुकलून दिली. पयस रावन चित्यावरी धीरूचेर उडी घेतली. तसो पळोवंक गेल्यार प्रथमेश हाडकुटो आनी शिरपुटो. पूण एकदां कोणाचेर उडी घेतली म्हण्टकीर तो सुंगट कसो पिटपिट्टालो.

आतां ताणें एका झटक्यान शीलाक धीरूपसून कुशीक काडलें. भरभरीत ओडून हाडून ताका चलयांमदें धुकलून दिलो. मागीर तो अशे तरेन तिगांयचेर तुटून पडलो की, तांकां थंयच्यान पळ काडल्या बगर दुसरो उपाय उरलो ना. जीव आसल्यार भीक मागून खायन म्हूण धीरून आपल्या वांगड्यांसयत थंयच्यान जो पळ काडलो, तो फाटल्यान वळून पळोवपाचे भानगडींत लेगीत तो पडलो ना.

धीरू तेवटेन पळून गेलो. हे वटेन चलयां चोंबो आपले वाटेन चालीक लागलो. तांच्या मनांत एकूच विचार आतां घोळटालो आनी तो म्हणल्यार प्रथमेशाचो. प्रसंग ल्हान सो. पूण तो चलयांचे दिश्टीन म्हत्वाचो आसलो. आज प्रथमेश जर थंय धावून येवंनाशिल्लो, तर शीलाचें कितें जातलें आसलें? शीला धरून चोंब्यांतल्यो चल्यो सात आसल्यो. ताणीं मनांत हाडिल्लें जाल्यार तीन गुंडांक त्यो सासणाचें लिसांव शिकोवंक शकताल्यो. शीलाची देख तांच्या मुखार उबी आशिल्ली. शीलाक दिसतालें, आपणें धीरूक जसो फांपरायलो, तेचपरी सातूय चलयांनीं एकठांय जावन जर त्या तिनूय गुंडांक मदें घालून खोटायल्ले, धुमकायल्ले आनी पिसडून सोडिल्ले,

तर तांकां अद्दल घडटली आसली. पूण शीला सोडलें जाल्यार एकेय चलयेच्या बोडांत हे विचार आयले नात. परावलंबनांचें मूळ स तकल्यांनीं रिगून घट्ट जाल्लें. थंय एकल्याचीं शाणेपणां कशीं चलतलीं?

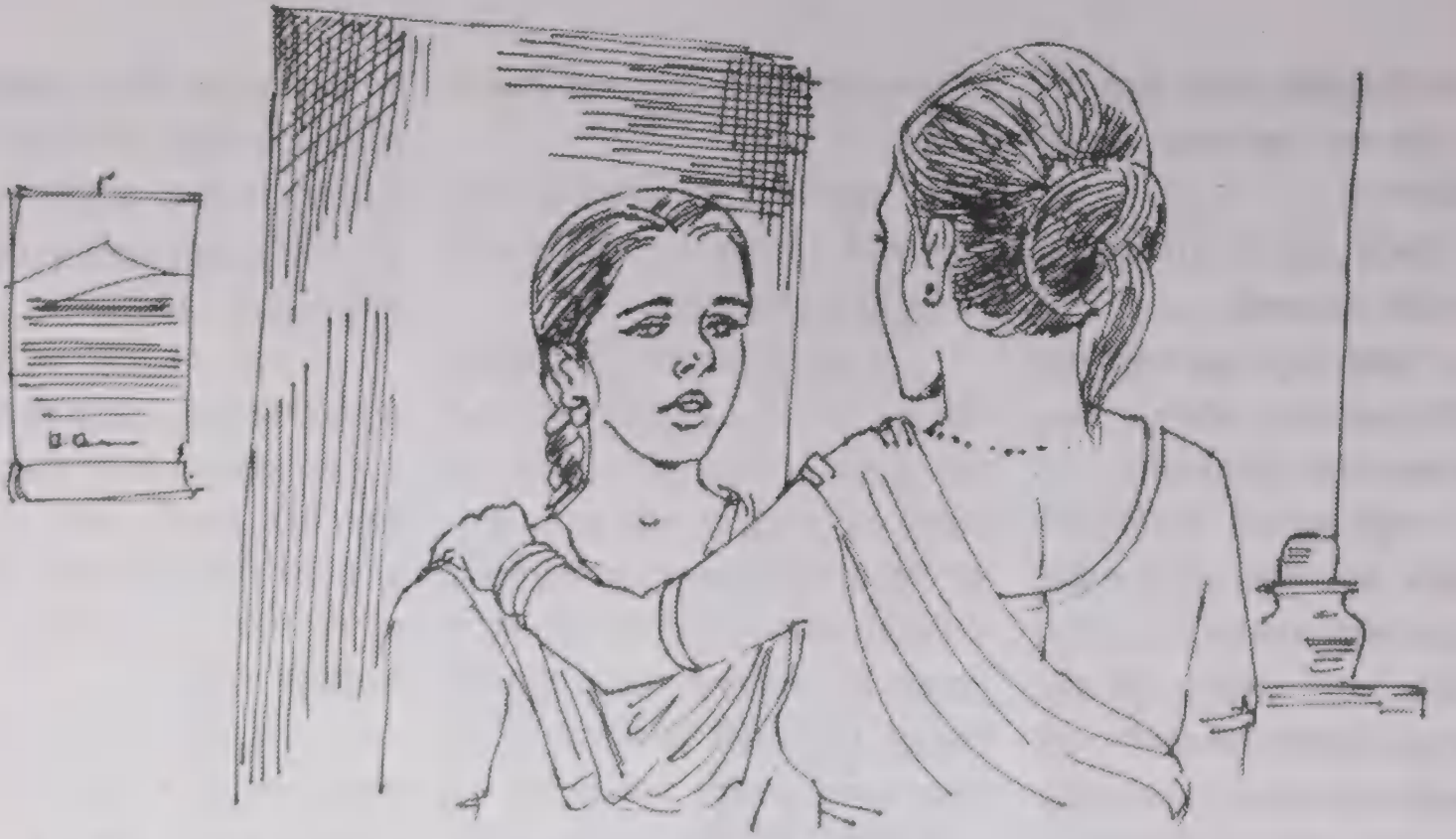
प्रथमेशान आतां वडामुंदातली सायकल उबी केली. दुसऱ्या हातान कपडे फाफुडले. चलयांच्या भिन्यांचेर एक वयल्या वयर नदर मारली. अशे तरेन की आपल्याकडल्यान व्हडलोसो कसलोच पराक्रम घडलो ना. जें कितें घडलें तें सहजतायेन घडलें.

मात सैम मनशाच्या जिवितांत सुखाचो खीण कसो आनी केन्ना निर्मीत हाचो नेम नासता. अशें करतना सैम जातधर्म, वेळ-काळ हाचें मातूय भान राखना.

प्रथमेशान शीलाक गुंडांकडच्यान आपल्या ताब्यांत घेतलें. मागीर ताणें आकांतून चलयां दिकेन धुकलून दिलें. धुकलतना ताचो एक हात शीलाच्या फुडें आयिल्ल्या हड्ड्यांच्या नाजूक आनी कंवळ्या जाग्याक लागलो. हो कळटां नाकळटां जाल्लो स्पर्श शीलाक स्वर्गसुखदिणो अणभवाक आयलो. ह्या स्पर्शान शीला स्वताक खीणभर विसरून गेलें. असलो मोगाळ स्पर्श शीलाक जाय-जाय-सो दिसूंक लागलो. धीरूनय ताच्या सगळ्या आंगाक स्पर्श केल्लो, पूण तो कांटयाळो आनी दुखवदिणो अणभवाक आयिल्लो.

प्रथमेशाकय त्या स्पर्शाची जाणविकाय जाल्ली. पूण तातूंत कसलीच आसक्ती नासली. स्पर्शान ताचे हात सुखावले. पूण हें सूख आपल्या खातीर न्हय म्हूण ताणें ताचो विचार सोडून दिलो.

शीलाचें मात तशें जालें ना. प्रथमेशाचो स्पर्श ताका फक्त दादल्याचो लागलो ना. त्या स्पर्शांत पवित्रकाय आनी आपलेंपण आसा, हाची जाणविकाय शीलाक जाली. प्रथमेश शीलाच्या मनांत रिगलो आनी



तें गूंग जालें. तें गुंगेंत घरा केन्ना पावलें, हें ताकाच कळलें ना. ताच्या वांगड्यांक मात दिसलें, की तें धीरूच्या भयान दुगदुगलां - ताचे तकलें ताण पडला. तेन्ना ताका जाता तितलो धीर दिवपाची चड गरज आसा. सगळ्या वांगड्यांनी शीलाकडेन चड उलोवप बंद केलें.

मनीस कितलोय त्रासीक आनी उचंबळ जाल्लो आसलो, तरी एक ना एक दीस ताका शांत जावचोच पडटा. ना तर फुडें जगप ताका कशेंच शक्य जायना.

म्हयनो-देड म्हयनो शीलाचें चित काँलेजींत थाच्यार नासलें. काँलेजींतल्यान घरा येतकीरूय ताचो चेंरो खिणाकणकणी उदास-उदास सो लागतालो. काँलेजीतलीं हेर भुरगीं हुस्केविरयत बोवाळटालीं. चडशीं भुरगीं खात्या-पित्यालीं आशिल्ल्यान तांच्या मुखार शिक्षणाच्या मोखीशिवाय आनी कसलोच हुस्को नासलो.

खरें म्हळ्यार काँलेजींतल्या खंयच्याय शिकपी भुरग्यापरस शीलाचें जिवीत वयल्या पावण्यावेलें आसपाचें. फक्त आज्ञेच्या उतरांचें मोल राखल्यार पुरो आसलें, सगळें सूख आनी गिरेस्तकाय

शीलाची दासी जावपाची. पूण कांय मनशांचे बाबतींत संवसारांतल्या सगळ्या सुखापरस अहंकार मोलाचो आसता. अहंकाराक इल्लो लेगीत धपको बसल्यार अहंकारी मनीस आपले पुराय गिरेस्तकायेचेर केन्नाय खोंट मारूंक शकता. शीलानूय तशेंच केल्लें. आज्ञेन शीलाचो अहंकार दुखयल्लो. ताका लागून तें गाडयो-घोडे आनी पालासेवरी निवास सोडून, गरीब मामीवांगडा इल्लेशा कुडांत दीस काडटालें. गिरेस्तकाये परस तत्वाक चड म्हत्व दिवपी मनशांचें अशेंच आसता.

“बाय शीला!”

“कितें मामी?” शीलान न्हिदेंतल्यान जागो जाल्ल्यावरी कच्च करून आंग काडून जाप दिली.

“तूं ह्या दिसांनीं शणिल्लें गोळें कशें वांगता मगो?” निर्मलान आपलो दुबाव उक्तायलो.

“खंय गे, कांय ना!” - शीला

“कांय ना कशें तर? आदलें शीला खंय तरी शणलां कशें दिसता म्हाका. मांची याद बी येता काय कितें गो?” निर्मलान सात-आठ वर्सांच्या भुरग्याक विचारता तसो प्रस्न केलो.

“हांगा तूं आसतना म्हाका कोणाची

याद येना.” निशेल्ल्या शीलान तोंडार मात्शें हाशें हाडीत म्हळें.

“हांगा आयलां तेन्ना म्हज्या शीलाचो चेंरो फुलिल्लो दिसतालो. आतां दिशीं-दिशीं बाबिल्ल्यावरी दिसता, म्हणून म्हळें बाये! तुझी ही दशा पळेल्यार कोणूय म्हणटलो, शीलाक गरीबकाय बादली.” निर्मल सहज उलयलें, पूण शीलाक तें मानवलें ना.

“सगळ्या गिरेस्तालीं भुरगीं फुलिल्लीं आनी तरतरीत आसतात गे मामी? तोंड आसा म्हण कित्याकितेंय उलयतली.” शीलान मामीवेलो राग उक्तायलो.

शीलाचें बाबतींत निर्मल सदांच सतर्क रावतालें. कारण ताचे दिश्टीन शीला लेचेंपंचें भुरगें नासलें. ताचेकडेन उलयतना उतरान उतर जोखून-मापून उलोवंक जाय हाची कल्पना आसली निर्मलाक. पूण केदोय व्हडलो शाणो आनी बुदवंत मनीस एक ना एक दीस घसरताच. निर्मलाचीय तीच गत जाल्ली. उलोवंक फाव नाशिल्लें अनावधान उलोवन मेकळें जाल्लें तें. ते पासत ताका इल्लें वायट दिसलें खरें, पूण शाणी मनशां तेंच घेवन बसनात. आपल्याकडच्यान एकाद्री चूक

घडली तर ती सुदारून फुडें वचपाच्या प्रयत्नांत आसतात. तातूंतच तांकां सुखाची वाट दिसता. निर्मलानूय तेंच केलें. ताणें आपल्या मनाचेर पांगरून घालून आपले भाचचेकडेन सांबाळून वागपाचें थारायलें.

आनी शीला? मामीन आपल्या मनाचेर केदेंय व्हडलें पांगरून घालें म्हूण तें शीला पसून लिपतलें थोडेंच! आपूण आपले मामीकडेन वागतना चुकलें. तिका वायट दिसलें. पूण तें ती लिपोवपाचो प्रयत्न करता, हें ना कळपा इतलें दूदखुळें नासलें. तिका मामीचें मन कळ्ळें. आपली चूक कळ्ळी.

मामी आपल्याचेर माया करता. पूण कितलीय जाली जाल्यार ती परकी! आपूण परक्यांच्या घरांत आसां. परक्यांच्या घरांत वावुरतना तांच्या मनाचो थाव घेवन वावुरपाची चड गरज आसता. तशें केलेंना जाल्यार संशय वाडपाची शक्यताय आसता. पूण शीलाक ह्या गजालींचो विसर पडिल्लो.

शीलान आपली चूक मनांतल्या मनांत कबूल केली. खरें म्हळ्यार ताणें कसलीच चूक मुजरत अशी करूंक नाशिल्ली. धीरूचे बाबतींत जें कितें घडिल्लें तें ताणें आपले मामीक सांगून मन मेकळें केल्लें. आतांची उदासी ताची भावनीक आशिल्ली. शीलाच्या मनाचो खेळ आशिल्लो तो. तो बंद करपाचो उपाय शीलाशिवाय हेर कोणाकडेच नासलो.

आपल्या मनांत उमाळे फुट्टात, हे उमाळे खोशेचे नासून चिंतेचे आसात. ही चिंता आपल्या चेऱ्यार पातळटा आनी आपूण ती लिपोवंक शकना, ही गजाल शीलाक मनांतल्या मनांत खाताली.

कसली चिंता आनी कसली उदासी? शीलाक धीरूची व्हडलीशी पर्वा नाशिल्ली. तें ताका मातूय भीक घालिनाशिल्लें. पूण ताका सतायतालीं तीं दादल्यांचीं दोन रुपां. धीरू राकेसाचें रूप घेवन समाजांत वावुरतालो, त्रास दितालो. आपलें

रूप केंद्रीत करून पुरुसजातीच्या नावाक कलंकीत करतालो.

दादल्या मनशाचें दुसरें रूप शीलान पयले फावट अणभवल्लें तें प्रथमेशांत. प्रथमेश धीरूसारको गिरेस्त नासलो. धीरूप्रमाण तो जातीन बामणूय नाशिल्लो. पूण समाज बामणांकडच्यान ज्या सात्वीक गुणाची अपेक्षा करता, ते गूण प्रथमेशाकडेन आसले. शरिरान तो बळिश्ट आशिल्लोच. शिवाय सुंदरकाय आनी वीरतायेंत तो हेर कोणाय परस मातूय उणो नाशिल्लो.

प्रथमेशाची भेट आनी स्पर्श जाल्या उपरांत शीला ताच्या मोगांत पडिल्लें. हो मोग मुजरत केल्लो नाशिल्लो तर तो आपशींच घडून आयिल्लो. मात हो मोग उक्तो करपाक शीलाक तितलें-शें सोपें नाशिल्लें. कारण, प्रथमेश हो अत्यंत गरीब आनी शीलाचे जाती भायलो भुरगो आशिल्लो. ताचेवेलो मोग उक्तो केल्यार शीलाच्या जिवितांत अडचणी येवपाची शक्यताय आसली. ताका लागून प्रथमेशाविशींचें आकर्शण शीलाक तात्पुरतें तरी लिपोवन दवरचें पडलें.

मात शीलाच्या मनाची उदासी वाडपाक खरें कारण आशिल्लें, दोन दादल्यांमदलें वेगळेंपण. एक दादलो गिरेस्त घराब्यांत जल्म घेतिल्लो. पूण तड्डकी, फटींग आनी गुंड प्रवृत्तीचो. दुसरो सालस, शांत प्रेमळ, शूर आनी दुसऱ्यांचे मजतीक धावून वचपी. गरिबांतलो गरीब. पूण नाका फुडले वाटेन नीट वचपी. आपल्या कर्तुत्वाची आनी शौर्याची घमेंड ना बाळगुपी!

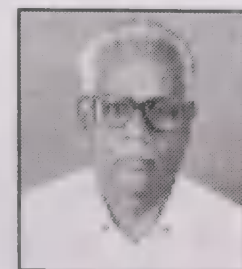
सिस्टर प्रिस्काच्या आवय-बापायचो आनी ताच्या शेजाऱ्या-पाजाऱ्यांचो इतिहास शीलान समजून घेतिल्लो. ताका दिशिल्लें, सकयल्या समाजांतले - चड करून - दादले बेबदे आनी अन्नाडी आसतात. पूण हांगा धीरू आनी प्रथमेश हांचीं दोन चित्रां जेन्ना-जेन्ना ताच्या दोळ्यां मुखार उबीं रावंक लागलीं, तेन्ना-तेन्ना ताका दिसूंक लागलें, की ह्या संवसारांत अमूक समाज आनी जात-धर्माचे लोक वायट-बरे आसनात. बरें जिवीत जगतलो जाल्यार जात-

धर्माची मेर हुपून आपल्याक फावता आनी सोबता तसलोच वांगडी पारखून काडपाची गरज आसा, हें सत आतां शीलाक कळून आयिल्लें.

बायलां-तीं मागीर शिक्षीत आसूं ना जाल्यार आशिक्षीत - चड वेळ रागार-फुगार जावन रावंक तांका जमना. शीला आनी निर्मलासारकीं सुसंस्कृत तर नाच ना. फाटल्या दिसांनी दोगांच्याय मनांत मात्शें-शें किल्मीस उप्राशिल्लें, पूण तें कायम स्वरूपाचें नाशिल्लेंच, जाल्लें-गेल्लें सगळें विसरून आतां तीं दोगांय वयलेतरांक तरी बरे भशेन हासून-खेळून एकामेकांकडेन वागूंक लागिल्लीं. वयलेतरांक हे खातीर म्हणपाचें की दोगांयचेय खाशेले अशे प्रस्न आशिल्ले. ते मनांतल्या मनांत दवरून वावरप हें तांच्या दोगांच्याय हिताचें आशिल्लें. आनी तेंच ताणीं केलें.

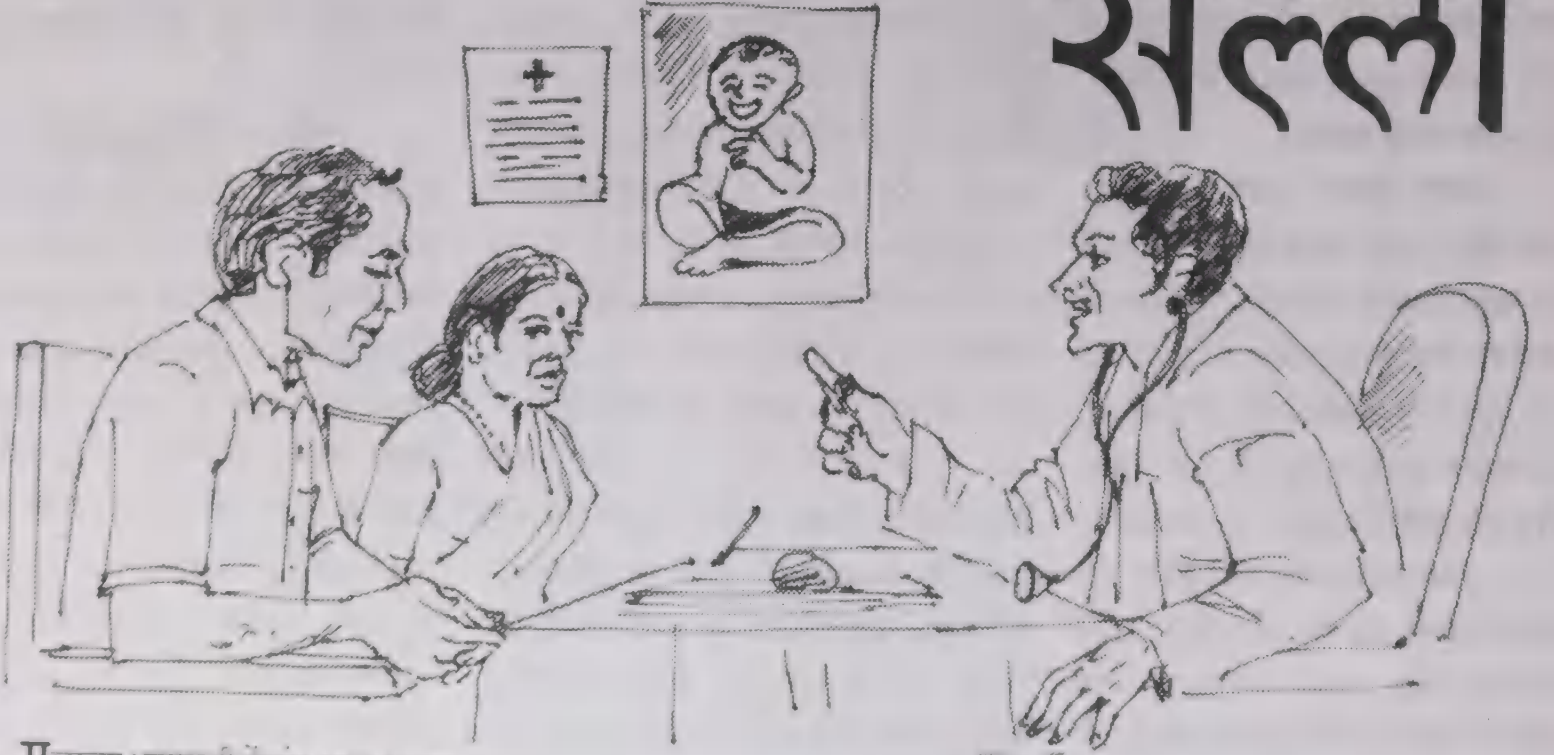
शीला आतां आपल्या मामीच्या सांगातान खोशेन वावरूंक लागिल्लें. आपूण आतां नेटान अभ्यासाक लागलां. आपल्याचेर कसलेंच कोणाचें चेंपण ना, अशें मामीक दाखोवपाचें तें नाटक करतालें. निर्मल मात शीलाचीं सगळीं नाटकां बरेभशेन वळखून जाणा आशिल्लें. मात तें ताका दाखोवन दिनाशिल्लें. 'तेरी भी चूप-मेरी भी चूप' असली भुमिका आपणावन वागतालीं तीं दोगांय! तरी ही भुमिका तीं कायम राखूंक शकनासलीं. एकामेकाच्या सुख-दुख्खांत वांटो घेवन जियेतलीं जाल्यार केन्ना ना केन्ना एकामेकाकडेन मनां उकतीं करपाची गरज दोगांकूय आशिल्ली.

(फुडें चलता...)



- नं. ध. बोरकार
मास्कारेन्हस वाडो,
व्हडलें - गोंय
फोन : २२१८१४७

सल्लो



मुळाव्या भलायकी केंद्रांत आज खुबूच गर्दी आसली. हालींच नव्या दोतोरान केंद्राचो ताबो घेयत सावन ओ.पी.डी. बरीच वाडिल्ली पळोवंक मेळटा. आदल्या दोतोर वेळार दिसाक पांच-स दुयेंत हाजेरी लावन वताले. ह्या दोतोरचो हातगूण बरो आशिल्ल्याचें जाणवतालें. नंदाचो नंबर पंचवीस आसलो, बाविसावो नंबर तपासपाक गेल्लो आसलो, तो आपले बायलेक घेवन आयल्लो, ताच्या फाटल्यान आनीक वीस-बावीस लोक लायनीत उबे आसले.

मुखा वयले दोग जाण रोकडेच वयार जाले तसो नंदा आपले बायलेक घेवन भितर गेलो.

“दोतोरबाब आमकां तपासपाचें ना. पूण तुमचो सल्लो जाय आसलो.” नंदान बसता बसता दोतोराक सांगलें.

“म्हजे कडल्यान आनीक कसलो सल्लो जाय तुमकां?” दोतोरान ताच्या मनांतलें जाणो जावपाची इत्सा दाखयली.

“भायल्यान आनीक जायतो लोक आसा. तांकां वोगीच उशीर नाका म्हण...”

“तूं लोकाचें चिंतूंक गेलो जाल्यार

आपलें विसरतलो. तुजें कितें आसा तें सांग, लोकांचें हांव पळोवन घेतां.” वेळ वाचोवपाच्या हेतान दोतोरान ताका सुचयलें.

“दोतोरबाब, म्हजी बायल परत एक फावट गुरवार जाल्या.”

“एकदम खुशालकायेची गजाल मरे. मिठाय बी हाडूंक ना?”

“मिठाय बी कांय घेवन येवंक ना. हांव म्हजी अडचण घेवन आयलां.”

“अडचण? आनीक कसली तर?”

“म्हाका दिसता हो पार्त आमी उडोवंक जाय.”

“पार्त उडोवंक जाय? पार्त उडोवप म्हळ्यार भुरग्यांचो खेळ समजता रे तूं? तूं कितें इंग्लंडाक वो अमेरिकेक आसा दिसलो, जंय भुरग्यांक आनी मासाच्या कुडक्याक वालोर दिनांत. आमी भारतीय संस्कृतीचे पुजारी मरे. भारतीय संस्कृती संवसार पळोवंचे आदींच भुरग्याक मारपाची केन्नाच परवानगी दिवची ना. पार्त उडोवप म्हळ्यार तूं गुरमी जातलो मरे.” गर्भपाताचें नांव आयकतांच दोतोराचें माथें फिरलें. दादलो आनी बायल आपले कुडीक आनंद दिवपाक, जाय तशीं वागतात आनी

मागीर चुकिचे निर्णय घेतात. ताचेर दोतोर सामको विरोधी. ताणें असलें केन्नाच खपोवन घेवंक ना.

“तुमी म्हाका समजुपाक चुकल्यात दोतोरबाब. म्हजें वर्तन तुमच्या विचारां बरोबर ना. म्हजी गजाल वेगळी आसा. आमकां भुरगें जाय आसलें तेन्ना देवान दिलें ना.”

“म्हणल्यार...”

“हांव एक सामान्य घराण्यांतलो मनीस. घराण्याचे परिस्थितीक लागून म्हाका खूब उसरां लग्न जावंचें पडलें. म्हाका दोग जाण भुरगीं आसात. व्हडलो चलो धा वर्सांचो जाल्यार दुसरी चली स वर्सांची. घरांतली सगळी जबाबदारी म्हजेर आसा. जाण्टो बापूय घरांत पडून आसा. ताच्या वखदांचो खर्च, भुरग्यांलो शालेचो तसोच हेर खर्च करतां म्हणल्यार जीव गळ्या कडेन येता. बायल घरांतलें सगळें सांबाळटा. आतां म्हजी पिराय पन्नासांक तेंकल्या. हे पिरायेर आनीक एक भुरगें जल्माक आयलें जाल्यार.....”

“पळय नंदा, पिरायेक आनी भुरगें जल्माक येवपाक कांयच संबंद ना. तुजे

बायलेक कसलोय त्रास जाता? सांग गो, वोगीच बसून घोवाल्यो खबरो आयकता तें.”

“हय दोतोर, मात्सो त्रास जाता. कसल्याय कामा कडेन खर्शेल्ल्या सारकें दिसता. मात्शें घराभायर चलल्यार लेगीत धाप मारता. रातचें न्हिदपा वेळार पोटांत वळलल्या सारकें दिसता.” बायलेन आपलें दुखणें सांगलें.

“चड तेंपान आयला न्हय पार्त? केन्ना केन्ना अशे त्रास जातात. तुकां हांव इल्लें वखद बरोवन दितां, फाल्यां म्हणल्यार त्रास जावपाचो थांबतलो.”

“ह्या शिवाय आनीक अडचण आसा दोतोरबाब.” नंदान मदींच तोंड घालें “हांव खासगी कंपनींत नोकरी करतां. ५८ वर्सांचेर रिटायर जातलों. जें भुरगें आतां जातलें, म्हज्या रिटायरमेंटा वेळार फक्त सात वर्सांचे आसतलें. सरकारी कामदार आशिल्लों जाल्यार पेन्शन तरी मेळटलें आसलें. पोटाची वेवस्ता करूंक. तुमकां खबर आसा वाडिल्ले चलयेचेर कितलो खर्च जाता. मागीर ताचो संवसार बसोवपाक खर्च. आतां हें भुरगें चलीच जाल्यार गोळ घेवपा पसून म्हजे कडेन दुसरो उपाय आसचो ना.”

“इतलो निराश कित्याक जाता तूं?” दोतोरान ताका थातारलो.

“आमच्या सारक्या गरिबाक योग्य निर्णय वेळार घेवंक कळना म्हण नाका जावन पसून निराशीपण भोगचें पडटा. हांवें जायते बापूय पळयल्यात जे आज रडटात आपल्या नशिबाक. फुलते पिरायेर लग्न जाल्लों जाल्यार हो विचार म्हज्या मनांत येवंचो लेगीत नासलो.”

“मागीर कोणें आडयल्लो तुकां?”

“घरचे अर्थीक परिस्थितीन म्हाका आडायलो. ह्या समाजान म्हाका चली दिवंक ना हांव गरीब म्हण. लग्न जावपा खातीर म्हाका जोडचें पडलें. ही म्हजी बायल समजुतदार आनी विचारवंत म्हण तिणें म्हजो

हात धरलो. देखून म्हज्या कसल्याय निर्णयाक हांव तिका सांगाताक घेतां. हो आमचो आजचो निर्णय लेगीत दोगांचोय आसा.”

“दोतोरबाब, दुसऱ्या पार्तावेळारच हांवें हांकां सांगिल्लें आमी नसबंदी करून घेवंच्या. हाणें म्हजें आयकलें ना.” बायलेन घोवाच्या म्हणण्याक अप्रत्यक्ष रितीन पुश्टी दिली.

“तर तुमी गर्भपात करपाच्या निर्णयाचेर ठाम आसात. हे आदीं केन्ना केला गर्भपात?”

“ना दोतोरबाब.”

“सहन करूंक जातलें तुज्यान?”

“दोन भुरग्यांक जल्मांक घाल्यांत हांवें. दोनय पार्त नोर्मल जाल्ले. त्यो वेदना, तें दुखव तितल्या पुरतें आसा कित्याक तें सोंसपाक मन आदींच तयार जाल्लें आसता. तेच भशेन हाकाय हांव म्हजें मन तयार करतलें.”

“बरें आसा. तुमची परिस्थिती म्हाका समजली. आतां सांगात, हो गर्भपात तुमी खंय करूंक सोदतात? व्हडल्या हॉस्पिटलांत वो खासगी हॉस्पिटलांत?”

“तोच सल्लो तर चड म्हत्वाचो दोतोरबाब. तुमकां सांगल्या आमची परिस्थिती, ते प्रमाण तुमीच आमकां मार्ग दाखयात.” नंदान बाबडो जावन सांगलें.

“हें पळय, व्हडल्या हॉस्पिटलांत सगळ्यो सोयी आसात पूण दोतोर तुमकां कितलें सहकार्य करतले तें हांव नकळो. खर्च कांयच जावंचो ना. पूण धांवपळ, हांगा वच, थंय वच, हें हाड, तें हाड करचें पडटलें. खासगी हॉस्पिटलांत गेल्यार खर्च जातलो पूण सगळें वेवस्तीत. निर्णय उक्तो आसा. कितें तें तुमी थारायात. हां. एक सांगात तुमचे आदले पार्त खंय जाल्ले?” दोतोराक निर्णय घेवपाक इतिहासाचो आदार जाय पडलो.

“पयलो पार्त व्हडल्या हॉस्पिटलांत जाल्लो आनी दुसरो पार्त खासगी हॉस्पिटलांत.”

“दुसऱ्या पार्तावेळार खासगी हॉस्पिटलांत कित्याक गेल्लीं?”

“जे दोतोर पयल्या पार्ता वेळार आशिल्ले

ते दुसऱ्या पार्तावेळार नाशिल्ले आनी दुसरें कारण म्हळ्यार त्या दिसांनी हॉस्पिटलाचेर नाना तरेचे आरोप जाताले, आमकां भंय दिसलो.”

“तुमचे सारक्या दोतोरानच सल्लो दिल्लो.”

“जाल्यार ह्या वेळार हांवच तुमकां सल्लो दितां. ह्दह्द दोतोरा कडेन वचात. म्हाका आनी ताका कांयच संबंद नांत, तरी हांवें धाडिल्ल्या दुयेंतीक तो बरी सेवा दिता.”

“हेंच तुमच्यान व्हडल्या हॉस्पिटलांतल्यान करूंक जायना?”

“जातालें. पूण आमी फक्त मुळाव्या भलायकी केंद्राचे अधिकारी. ते व्हडले दोतोर. जायते फावट आमचें आयकून घेनांत.” दोतोरान मान पोंदाक घाली.

“समजलें दोतोरबाब. आमकां तुमचोय मान राखपाचो आसा. फाटलीं कितलींशींच वर्सां, ओसाड पडिल्लें हें मुळावें भलायकी केंद्र तुमच्याच पायांनीं जागृत केंद्र जालां. निर्णय घेवपाचो म्हजो घुस्मटमार तुमी पयस करून म्हजी आत्मशक्ती वाडयली म्हण देव बरें करूं. म्हजें मन ल्हव जालें. येतात आमी.”

“बरीं करून. जातगीर येवन भेटात म्हाका.” दोतोरान सांगलें.

“व्हड खुशेन दोतोरबाब.”

दोतोराचो इतलो वेळ घेतलो म्हण नंदाच्या मनांत खाल्ल्या सारकें जालें. देखून तो लोकाच्यो नदरो चुकयत बायलेक घेवन मोन्यानी पासार जालो.



– विन्सी क्राद्रूस

‘स्नोज कृपा’

आर्लेम राय,

सालसेत-गोंय

मो. 9822587498

मनसंवेदना

पावसाळी

हांव येतां...
हांव येतां....

काडाइ कड कड कड
घडाइ घड घड घड
कुपांक पिसडून अुवंत अुडयत...

घडघड्या कडल्यान
धोडावन धोडावन...
मळबाक रडयत...

ताचीं माणकां मोतयां
धर्तरे शिंवगीत...
जमनीर झडयत...
हांव येतां...

घोड्यार बसून विजेच्या
चकचकत घडघडत
लकलकत सळसळत
हांव येतां....

धर्तरेचेर
चार म्हयने रावपाक
तिचे कशीत
शिरिल्लें बीं...
बेस बरें रोवपाक...
खरखिल्ले धर्तरेक
नवी जीण दिवपाक...
हांव येतां...

जमनिचे मुठींत
धांपिल्ल्या
बारा हजारांचें...
सवाय लाख करपाक...
तिका आसोवपाक
हांसोवपाक...
मळबाक रडयत, हांव येतां

हांव पावसा रुतु...
घडाइ घड कडाइ कड...
अमृतान भरिल्लें
कुपार कूप आपटून
आदळून
फोड फोडीत हांव येतां

अमृताची सरीर सर्
सळसळ सों... सों...
सर, सर, सर, सर
सरसर...
वांटीत हांव येतां
शेतांत रोंपिल्लो रव
भात जावन कड्यांत भरसर...

म्हजो
जुनांत लायिल्लो घडघड...
संतेंब्र... सरसर....

बराबर, देवाची
सामणाची सासाय घेवन
हांव येतां...

हांव येतां!...

- र. वि. पंडित

पावस

कोण म्हणटा आयज हांगा
उणाव आसा पावसाचो
नदर मारल्यार दिसून येता
पावस साबार तरांचो

नाचता हांगा महानंद
दूत जावन यमाचो
वाल्या कोळ्याक लजेक घालून
पावस घालता मड्यांचो

कितलो हांगा पडटा पावस
मोग पिश्या अस्तुन्यांचो
जाळां सोडीत येता पावस
घातकी फटींग नागवण्यांचो

रस्त्या रस्त्या पाळणिनीं
पावस हांगा वाहनांचो
तेंगशेर बसून बेपर्वाय
घालता पावस रक्ताचो

पावस हांगा नेमांचो
कायदे कानून कायलोळ्यांचो
मडीं पडिल्ल्या मित्रांचेरच
पावस मानग्यां दुकांचो

कानाकानांत फोन वाजतात
गाजता पावस उतरांचो
कंपन्यांच्या तिजोऱ्यांनीं
झडटा पावस दुडवांचो

केन्नातरी झडयलो खूब
पडवेर पावस खूबरांचो
जीर्ण जीव सारतात जीण
पावस आडायत दुकांचो

- रमेश लाड

मडगांव - गोंय.

मनसंचेदना

दडकांचो पावस

पावस आयज
येवंक लागलो
दडका दडकांनी

यादीर यादी
येवंक लागल्या
घोडकां घोडकांनी

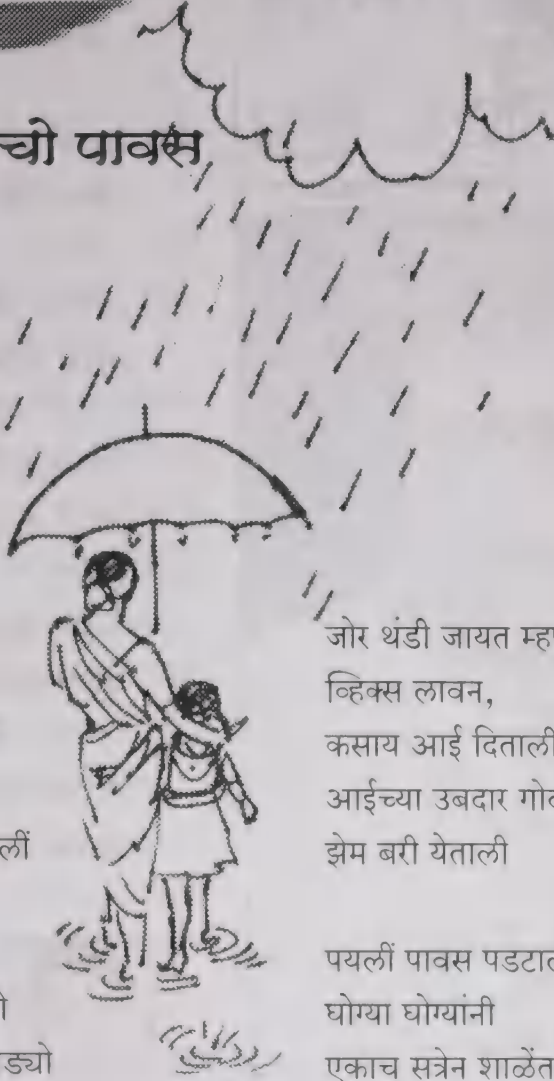
पयलीं पावस येतालो
घोग्या घोग्यांनी
कोंगे आमी पुंजायतालीं
चोंब्या चोंब्यांनी

उनाड इश्टिणी म्हज्यो
इतल्यो आशिल्यो पाड्यो
होटयेंतल्या कोंग्यांक
झोंपय मारताल्यो

पयलीं पावस येतालो
घोग्या घोग्यांनी
शियां कुडकुड्यान-कुयठाची
पिठी खाताना मजा येताली

ताळकुळो तेरें हाडूंक वतालीं
शेतां-भाटांनी
उकड्या तांदळाच्या पेजे वांगडा
सुरबुरीत तेरें खातालीं
वाटया-वाटयांनी

पयलीं पावस पडटालो
घोग्या घोग्यांनी
हरणछाप सत्रेन वताली
शाळेन दोगां-चौगांनी



जोर थंडी जायत म्हणून
व्हिक्स लावन,
कसाय आई दिताली
आईच्या उबदार गोदडेन
झेम बरी येताली

पयलीं पावस पडटालो
घोग्या घोग्यांनी
एकाच सत्रेन शाळेंत
वचूंक आमी रडटालीं

आवय आमकां बाय पुता करून
शाळेंत व्हरून पायताली
खूब शिकून व्हड जावंक जाय
म्हणून कश्ट घेताली

पयलीं पावस पडटालो
घोग्या घोग्यांनी
हाली भुरगेपणांतल्यो
यादी येवंक लागल्यां
घसघश्या- घसघश्यांनीं

- सुनिता सुभाष शाह
शांताबन - मेरशी.



वता जाल्यार वच

वता जाल्यार वच मुखार
फाटल्यान पळोवं नाका
दुस्वास करतल्यांची तूं
परवाच करूं नाका

पयल्या सोपणार धसको म्हणून
निशेंवन वचू नाका
मुखार वचपाचें ध्येय तूं
मनांतल्यान काडूं नाका.

लोक तुजीं फकाणां मारतले
तांचें चिंतू नाका
तांचेर आड नदर करून
मुखार वचपाचो तूं रावूं नाका

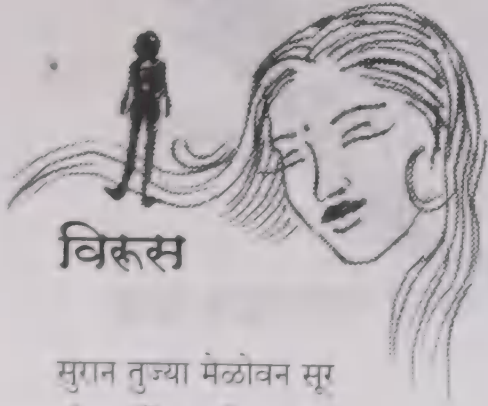
बरे दीस येतले तुका
खंत धरूं नाका
आपशींच तोंडां बंद जातलीं
तांकां जाप करूं नाका

हें अशेंच आसता पिश्या
नागडो भोवूं नाका
आंगवसां चडय आंगार
हांसोवन घेवं नाका



- अशोक शीलकार
शील,
सावयवेरें-गोंय.

मनसंवेदना



विरुस

सुरान तुज्या मेळोवन सूर
गीत हांवें गायलें
ना, ना, तो सूर म्हाका
मेळलोच ना
ती मैफल रंगलीच ना ॥१॥

खुबशे तुका सांगीन म्हळें
उतरांचे हांवें गुंथलें शेंले
शिविल्ले वोंठ म्हजे
उसवलेच ना, उसवलेच ना ॥२॥

मनांत उमाळ्यांची ल्हारां उठलीं
फुटच्या पयलींच विसकटलीं
तुज्या मरेन तीं पावलींच ना
तीं पावलींच ना ॥३॥

जनरिती परमाण खेळ मांडलो
म्हजे वयलो डाव तुजेर आयलो
खेळी तूवें पुराय केलीच ना
पुराय केलीच ना ॥४॥

गेलें चान्नें, वोत आयलें
रखरखांत तुका सोदीत रावलें
उल्याक जाप म्हाका मेळलीच ना
जाप म्हाका मेळलीच ना ॥५॥



– विमल प्रभूदेसाय
वेळगांव



फटकीरे

न्हंयच्या तिरार
सुस्कारीत, ताणीत दोळे
तूं रावता कोणाक?
राती गेल्यो
दीस गेले
गेलें दोळ्यांतलें
काजळ व्हावन
माथ्यांतलीं गोठलां
गाठी सोडीत
शिंपडलीं होटयेंत
ध्यास घेवन
श्वास रोखून
येवना म्हण
कोणाक बाये तूं शिणटा?
वाट ताची पळोवंक
कितें फावो तुकां
जो पावलो फटोवन
न्हंयच्या त्या पारार
साडो सुडो जावन
हांगडावन तुजें
जुवानपण



– सरस्वति दा. नायक
श्री स्वस्ति,
सांकवाळ, सिंपाळ.

आधुनीक फॅशन

ना ताका काळ वेळ
जगता जिवन पोरखेळ

सोंपलो म्हयनो पडलो पगार
घरचे वाटेर आडखळता, दिसलें बार

म्हणतात जिवीत हे आधुनीक
जगले ते जगले, थोडे पावले मागूंक

आवय बापूय कामाक घर रामाक
भुरगीं शाळेंत घालून कुलूप घराक

ट्यूशन घेवप जाल्या एक फॅशन
आसत घडयेक पालकांचें शाणपण



– व्यंकटेश शिरोडकार
काणका, पर्रा-गोंय.

मुर्तिकार

त्या फातरांत
मुर्तिकाराक देव दिसलो
स म्हयने कोरांथून
मुर्तय घडयली
आतां पळयता अपुरबायेन
मुर्तिंतलो फातर
गर्भकुडी भायल्यान!



– संहिता कुलकर्णी
नारायण नगर, होंडा,
साखळी-गोंय

सामाजिक बांदिलकी सांबाळपी एक उद्योजक : देवेंद्र ढवळीकार



आपूण बरो असो विचार करून रावलो ना. असले आपले पुरतें पळोवपी उद्योजक समाजांत पायलेक पंचवीस आसात. पूण देवेंद्र तांतलो न्हय. ताका आपूण ह्या समाजाक बांधील आसां हाची जाण आसा. तेच पासत सगळ्या सामाजिक वावरांत ताचो वाटो आसताच.

देवेंद्रबाबान जायत्या संस्थांक आर्थिक मजत केल्या. कपिलेश्वर पंचायतन संस्थानाचो तो अध्यक्ष जालो. गिरिजाबाई केळेकार यादस्तीक संगीत संमेलनाचें ताणें येवकार अध्यक्षपद सांबाळलें. अंत्रुज शिगमोत्सव निधी समितीचो तो कितलींशीं वर्सां अध्यक्ष आशिल्लो. केरीची कुलदेवता विजयादुर्गा संस्थानाचो तो उपाध्यक्ष आसा. ढवळेच्या भौशीक गणेश मंडळाचो तो संस्थापक. ढवळी अर्बन पतसंस्थेचें अध्यक्षपद ताणें सांबाळलां. फोंडेंतल्या शिक्षण तशेंच सांस्कृतीक संस्थाकडेन ताचो संबंद आसा.

देवेंद्रबाबाच्या वावराची दखल नवी दिल्लीच्या नामनेच्या संस्थेन घेतली. हे संस्थेचो २००० वर्साचो राष्ट्रीय एकता पुरस्कार तशेंच २००२ वर्साचो **एक्सलन्स इन टुरिझम** हो पुरस्कार ताका लाबला. फर्मागुडीच्या गिरिजाबाई केळेकार यादस्तीक संगीत संमेलनांत, भौशीक गणेश मंडळ ढवळी आनी हेर जायत्या संस्थानी ताचो जाहीर भोवमान केला.

असो हो देवेंद्र ढवळीकार ह्या म्हयन्याचे २ तारकेर पन्नास वर्सां पुराय करता. ताच्या ह्या भांगरा उत्सवी वाढदिसाक बिम्ब परिवाराचीं परबीं.

फोंड्या शारांत भितर सरल्या बराबर विश्वकमल ट्रॅव्हल ची आमकां, म्हळ्यार बिम्ब परिवाराक याद जाता. आनी विश्वकमल ट्रॅव्हल म्हणटकच दोळ्यां मुखार उबो रावता देवेंद्र ढवळीकार.

देवेंद्र उर्फ गोपाळकृष्ण ढवळीकार बिम्ब परिवाराचो वांगडी. २ जुलाय हो ताचो जल्मदीस. पूण ह्या जुलायाक, ताच्या जल्म दिसाक एक खाशेलें म्हत्व आसा. देवेंद्र आपल्या जिविताचीं पन्नास वर्सां पुराय करता. ह्या भांगरा महोत्सवी वाढदिसाक देवेंद्र आनी ताचे इश्ट तशेंच घरचीं हांका जितली खोस भोगता ताचे परसूय चड आमकांय भोगता.

देवेंद्राकडेन आमी पळयता आसतना एक कर्तृत्वी उद्योजक म्हूण पळयताच पूण सामाजीक बांधिलकी बाळगुपी आनी आपलेपरीन समाजांतल्या वेगवेगळ्या उपक्रमांत वांटो घेवपी उमेदी तरनाटो म्हणूनय आमी ताचेकडेन पळयतात. तच पासत असल्या उद्योजकांची आमकां अपुराय आनी तोखणाय.

ल्हान पिरायेचेरूच देवेंद्रान वास्तुविकास वेवसायांत पावल घालें. ढवळे मळाचेर ज्यो इमारती नदरेक भरतात ताचे शिल्पकार देवेंद्र.

देवेंद्र ढवळीकाराचो जल्म अंत्रुज म्हालांतल्या सैमसुंदरायेन भरिल्ल्या ढवळी गांवांत जालो. आपल्या ह्या भुरग्यान व्हड जातकच कितें तरी दोळे दिपकावपी कार्य करचें अशी ताच्या आवय-बापायची इत्सा आशिल्ली. आयज देवेंद्राचें कर्तुब पळोवन तांची ती इत्सा ताणें पुराय करून दाखयली अशें म्हणूंक हरकत ना.

इमारत बांदकामा वांगडाच देवेंद्रबाबान इलेक्ट्रॉनिक्स मळाचेरूय पावल घालें. फोंडेचें विश्वकमल ट्रॅव्हल हीय एक

ताची निर्मणी. वेगवेगळ्या सुवातानी कामांखातीर वचपी फोंडेचे आनी सरभोंवतणचे लोक हेरकडेन वचून तिकेटीचें आरक्षण करतात हें देवेंद्रान पळयिल्लें. मागीर ती रेल्वेची तिकेट जावं, विमानाची जावं वो बसीची. ह्या आरक्षणा खातीर ह्या लोकांक कितली तकालस घेवची पडटा हें ताणें पळयल्लें. ते भायर ताका लोकांच्या सतत संपर्कांत रावप आवडटालें. हातुंतल्यानूच ट्रॅव्हल कंपनीची कल्पना ताका आयली आनी ताणें विश्वकमल ट्रॅव्हलची कल्पना अस्तित्वात हाडली. देशी-विदेशी पर्यटकांची सेवा फोंड्यांत जावंची ही ताची येवजण म्हूण सगळ्या विमान कंपन्याच्यो तिकेटी ताणें विकपाक सुरवात केली. ताचे हे सेवेची दखल घेवन विमान कंपन्यानी ताका एजन्सी दिली.

कोंकण रेल्वे तिकेटी, कदंब तशेंच खाजगी बसीच्यो तिकेटी, इंटरनेट, ई-मेल, विदेशी चलन बदलून दिवप ह्या सेवांची तातूंत भर पडली. पर्यटकांक जाय त्यो सगळ्यो सुविधायो एकाच पाख्याखाल मेळूंक लागल्यो.

देवेंद्र फक्त आपलो धंदो बरो आनी





भिरांत

मे म्हयन्याची गरमी सोंसूंक नज आशिल्ली. जाता तितले बेगीनच काम काबार करून किचनांतलें एकदाचें भायर सरपाक मेळटलें म्हण हांव गडबडीन आशिल्लें. भुर्गीं सुटयेचीं मामागेर गेल्लीं. आमगेलो हो जागो जावन हातरुणाचेर लोळटालो. इतले म्हणसर दाराची बेल वाजली. 'अरे, दार पूण उगड' म्हण हांव आड्डतकीर स्वारी दार काडपाक गेली आनी 'आवयस' म्हणत हो सोमतोच टॉयलेटींत धांवलो. 'हागन्या फुडे खंय वागरे खंय?' अशें म्हण धावला जायत म्हण हांव भायर गेलें. जाल्यार दारार खन्यानीच वाग. तिकितकीत हळदुवों रंग आनी ताचेर काळ्यो पट्टयो आशिल्ल्या वागाक दारांत पळोवन भर दिसा उजवाडे म्हज्या दोळ्यां मुखार नखेत्रां चकचकपाक लागलीं. तशेंच हांव दारा कुशियान घरा भायर कडसरपाक पळोवपाक लागलें. तेन्नां हो वाग बरोच चवताळलो आनी म्हाका म्हणपाक लागलो, 'सदसदां फटोवपाक कितें तो केक्यां भोबो? तूं कितें स्वताक ती काणकोणची रंगावती म्हण समजता काय कितें? आनी लक्षांत दवर. भायर वचून दाराक खिळी-बिळी घालशीत जाल्यार तुजो घोव भितर आसा. त्या दीस हांव मातसो घाल उल्लें. चुलीर शिजतल्या त्या मातयेच्या बुडकल्यातल्या हुमणाचो वास म्हज्या नाकांत गेलो आनी सगळी भानगड जाली.'

हो वाग कोणागेरय पोशिल्लो बी न्हय मूं? काय वागाचें कातडें गुठलायिल्लो हो मनीस काय? असो दुबाव हात-पांय कडकडटात अशें अवस्थेंत पुसून म्हाका आयलो. हो म्हळे आतां मनशां भशेन उलयताच, दारावेली बेल पुसून हाणे वाजयली, जाल्यार कित्याक पूण हाची सगळी खबर काडची न्हय? म्हण ताचेकडेन

धिटपणान उलोवपाचें हांवें थारायलें. जावन जावन व्हडलें कितें जातलें? हो म्हजेर उडकी घालून म्हाका यमसदनाक धाडटलो. येन केन प्रकारेण एक दीस वचपाचेंच आसा. अशें मेल्यार पेपराचेर पूण पयल्या पानाचेर फोटू झळकतलो. हांवें म्हणलें, 'वागमाम, तुमी पळोवपाक तशे बरेच हट्टे-कट्टे दिसतात. रानांत तुमकां कोण मेळ्ळोना? इतल्या फांतोडेर तुमी आमगेरशे कित्याक पावलें ह्या गांवगिन्या वाठारांत?'

'तुमचींच कर्मां हीं! आमी आतां गांवांनीच भोंवपाचें. सगळीं रानां तुमी काबार करून उडयल्यांत. बंगले बांदल्यात, बिल्डींगो उब्यो केल्यात. आमी खंय रावपाचें? हाचे ताचे भितोडेकच मूं? एखाद-न्या सुण्याचेर ना जाल्यार मनशांचेर घुरी घालपाची, पोंटाची भूक कशेयतरेन भागोवपाची. पूण खरें सांगूं? हें खावपाक कितें charm आसा? गेले ते आमचे भांगराळे दीस. दोंगर काबार करून तुमी तुमची रावपाची सोय केली. आमचें जनावरांचें कितें? तुमी फकत झाडां मारुंकच जाणांत. वनमहोत्सव आनी मनयतात खंय! त्या दिसांनी चार झाडां पुरतना दिसाळ्याचेर फोटो दाखयलें काय जालें? मार्गीर तीं झाडां आसात काय मेलीं तें पळोवपाक पुसून कोण पावनांत. पर्यावरण, पर्यावरण म्हण आड्डयो मारतकीर जालें. सगळे धर्तरेचो तुमी मनशांनी पयलीं इबाड करून उडयला. आतां मनशांनी मनशांक खावपाचें मात उल्लां.'

वाग तर उलोवपाचें बंद करिना आनी आमगेलो हो हांव वागा तोंडांतल्यान उल्लां काय ना तें पळोवपाक पुसून भायर येना. म्हाका माल्ली तिडक. मनांत म्हळें, वाग पूण बरो! हांवें व्हडल्या व्हडल्यान ताका उले घालें, वागान पुसून आंग काडलें जातलें! तेन्नां स्वारी दबकत लिपत भायर

आयली. आनी वाग उलयता तें पळोव आंSS करून पळयतच उल्लो. वाग म्हणपा लागलो, 'त्या महानंदान सोळा चलयांक ना केलीं. आनी आमचें मात वाऱ्यार घालता आमकां रोखडेच पिंजऱ्यांत बंद करून बोंडले पावयतात. कित्याक? आमचो मंत्र्या कडे फावोर लागना म्हणून? काय आमी V.I.P. हात वोले करनांत म्हणून...?'

वाग सामको उलोवपाचे तनरेंत आस तो पळोवन हांवें आमगेल्याक हातान कुस केली आनी भितल्लें आर्म हाडपाक सांगलें पूण वाग कितलो शिटूक! ताणें म्हाका दीस पळयलें आनी लागलो गुरगुरपाक, 'म्हाका मारपाचे बी भानगडींत पडूं नाकात हां. पयलीं सांगतां. तुमी म्हाका बरीं मारशात. पूण मागीर कितें करतलीं? म्हज्या भावाक मारून पुरिल्लें तांचे कशे हाल चलतात पळयले मरे? तुमच्या सरकारान तो एक कायदो बरो केला. रानवटी जनावरांक मारपाक फावना. आमी कितल्याय मनशांक खावूं? मनशाची किंमत आतां आसा खंय? त्या महानंदान कितल्या चलयांक मारून उडयल्यो! ह्या कानाचें त्या कानाक पसून कळना. पंदरा वर्सां मेरेन कसाबान कितल्याशा लोकांक वयर धाडले. हिशोब आनी कोंत ना. आमकां मोनजातीक मारशात जाल्यार तुमकां खर ख्यास्त भोगची पडटली. त्या केरी, सत्तरींतल्या लोकांची गत कितें जाल्या ती पळयली न्हय?'

आतां ह्या वागाचें करचें पूण कितें? हो मनांतल्या मनांत विचार करतनाच घांवान म्हाका हालोवन हालोवन उठयलें, 'कितें? आज न्हिदुनच रावतलें? कामाक बी वचपाचें ना?'



- रूपा कोसंबे

घर नं.: ३५९, शिंदोळी,
सांकवाळ,
कुठठाळी-गोंय.
फोन-२४५२१५०



मनशांक लागीं हाडपाच्या उद्देश्यान जाल्लो दक्षिण आशियायी चित्रपट महोत्सव 'सॅफ'



दक्षिण आशियायी चित्रपट महोत्सवाचें उक्तावण करतना मुखेलमंत्री दिगंबर कामत, केंद्रीय मंत्री विन्सन पाला, जितेंद्र देशप्रभू, फिलीप नेरी रॉड्रीग्स, सिने दिग्दर्शक कुणाल आनी सभापती प्रतापसिंग राणे.

‘देवान मनशाक निर्मिलो, मनशान आपल्याक नांव दिलें, धर्म रचलो, जाती रचल्यो, शिमो रचल्यो. हाका लागून मनीस मनशा पसून पयस गेलो. दक्षिण आशियायी चित्रपट महोत्सवांतल्यान हें सगळें पयस करून एकमेकांक लागीं हाडप हो अंदूंच्या महोत्सवाचो उद्देश्य’ अशें जाहीर करीत गोंयांत २६ जूनाक दक्षिण आशियायी चित्रपट महोत्सवाक आरंभ जालो आनी २९ जूनाक उलगलो.

गोंयांत आयोजित केल्लो हो दुसरो महोत्सव. गोंय राज्याचे मुखेलमंत्री दिगंबर कामत हांच्या हस्तुकी महोत्सवाचें उक्तावण जालें.

‘गोंय एक पर्यटन स्थळ म्हूण फामाद जाल्लें आसा. आतां रोखडेंच तें चित्रपट महोत्सवाचें स्थळ म्हूण नामना मेळयतलें हातूंत मातूय दुबाव ना. सरकारा वांगडा खाजगी संस्थांनी मुखार येवन अशा महोत्सवाचें आयोजन मुखार

माहोव

येवन अशा महोत्सवाचें आयोजन करचें. चित्रपट उद्योग नेटान मुखार सरपाक लागला. मनरिजवणेच्या मळार बरेच तरनाटे मुखार येवपाक लागल्यात तांका अदीक उर्बा दिवन चित्रपटाच्या मळार आकर्शित करपाखातीर आपूण वावुरतलों अशें उतर मुखेलमंत्र्यांनी दिलें.

चार दीस चालू आशिल्ल्या ह्या महोत्सवांत ८ देशांनी वांटो घेतलो. ६० चित्रपट ह्या महोत्सवा निमतान चित्रपट रसिकानी पळयले. महोत्सवाक ७० लाख रुपया खर्च आयलो तातुंतले गोंय सरकारान २० लाख रुपयांचो भार उभारिल्लो.

भारत, पाकिस्तान, बांगलादेश, भूतान, नेपाळ, श्रीलंका, अफगाणिस्तान आनी मालदीव ह्या आठ देसांचे चित्रपट 'सॅफ' महोत्सवांत दाखयले. तें भायर इराणचो खाशेलो आस्पाव ह्या



'जप्न' चित्रपटाचीं गितां गायतना तातुंतले कलाकार तोशी, अध्ययन सुमन आनी शारीब सवरी

महोत्सवांत आशिल्लो. ह्या वेळार ह्या चित्रपटांचे सगळे निगदर्शकय हाजीर आशिल्ले.

दक्षिण आशिया फाऊंडेशनान आयोजीत केल्ल्या ह्या महोत्सवाचो हेत देशां-देशां मदल्यो शिमो विरगळावप असो आशिल्लो.

ह्या महोत्सवा निमतान णव देशांतल्या निर्मात्यांनी तयार केल्ल्या उत्कृश्ट चित्रपट पळोवपाची संद चित्रपट रसिकांक मेळ्ळी. तेच वांगडा ह्या देशांतल्यान आयिल्ल्या चित्रपट दिग्दर्शक आनी हेर तंत्रज्ञाकडेन भासाभास करपाची संद तांका मेळ्ळी.

ह्या वर्सा महोत्सवांत युवा दिग्दर्शकांचेर भर दिल्लो. ह्या चित्रपटाचे दिग्दर्शक, अभिनेते त्या निमतान हाजीर जाल्ले आनी चित्रपट मळावेले गोंयचे तरनाटे तांका मेळटाले. तांचेकडेन भासाभास करताले. 'सॅफ'च्या निमतान गोंयच्या दिग्दर्शक, निर्माते, अभिनेते आनी हेर तंत्रज्ञाक थोडें तरी शिकपाक मेळ्ळें हातूंत दुबाव ना. तशें जर जायना जाल्यार गोंयांत चित्रपट संस्कृताय रूजवणाक येवचीच ना. गोंयांत चित्रपट निर्मितीविशीं, चित्रपटकलेविशीं जागृताय घडोवन हाडप हो 'सॅफ' सारक्या चित्रपट महोत्सव आयोजनाचो हेत आसता.

'सॅफ' महोत्सवाचें आयोजन कशें कितें जालें हाका म्हत्व ना. आयोजन-नियोजन खेरीत महोत्सवाची दुसरी एक म्हत्वाची गजाल म्हणल्यार



दिग्दर्शक कुणाल केमू हाचो भोवमान



जश्न चित्रपटाचीं कलाकार अंजना सुखानी

आनी शहाना गोस्वामी

अफघाणीस्तान दिग्दर्शीके वांगडा

महोत्सवाचो आशय आनी विशय Dissolving Boundries हो गोंयांत जाल्ल्या दक्षिण आशियायी चित्रपट महोत्सवाचो विशय आशिल्लो. देशां देशां मदीं शिमो आसतात. मनशां मनशांमदीं शिमो आसतात. ह्यो शिमो पुसपाचो जेन्ना प्रयत्न जाता तेन्ना मनामनांत संघर्श जाता आनी ह्या संघर्शाचेंच रूपांतर कलाकृतींत जाता. कथा, कविता, नाटक जावं सिनेमा ह्या वेगवेगळ्या रूपड्यांनी तो संघर्श जिणेचे संस्कृताये वांगडा समन्वय सादता.

अफगाणिस्तानाचें 'ओपियम वॉर' बांगलादेशाचें 'शीतल छाया' पाकिस्तानाचें 'रामचंद पाकिस्तानी', श्रीलंकेचें 'बॅस्ट फ्रॅंड्स' आनी इराणाचें 'द लास्ट व्हीन ऑफ द अर्थ' हे सगळे चित्रपट त्या त्या वाठारांतलीं झुजां आनी थंयच्या मनशांचे जिणेच्या संघर्शांतल्यान

निर्माण जाल्ल्यो कलाकृती.

अश्यो कलाकृती नक्कीच दरएक मनशाक आपूण कोण? आपलें अस्तित्व कितें? हाचें येवजुपाक लायता. हें येवजप सुरू जाता तेन्नाच सगळ्या तरेच्यो शिमो विरगळूंक लागतात आनी उरता तें एकूच सत्य. मनीसपण.

'सॅफ' महोत्सवान हो इतलोच विचार लोकां मुखार पावोवपाचें काम केलां आसत जाल्यार खूब जालें.



*When you defile the pleasant streams
And the wild bird's abiding place,
You massacre a million dreams
And cast your spittle in God's face.*

-John Drinkwater-



*Without habitat, there is no wildlife.
Save Wildlife habitats*

GOA FOREST DEPARTMENT

पावस पडटा आमच्या आंगणांत

आमच्या आंगणांत पावस पडून
भल्लां उदक खोल खोल
पावसांत भिजत, उदकांत नाचत
घुंवया आमी गोल गोल

शालू, मालू, येयात बेगीन
पावसा उदकांत न्हावंक
आईबाबा परतूच्या आदीं
जाय आमकां वयर सरूंक

आंगणांत उदक वाडत आसा
आंगणांत जालां उदका तळी
शालू, मालू, सगळीं आमी
मारया उदकांत बुचकळी



पावसा पावसा यो यो

पावसा पावसा झड झड
आयजूच मात्सो झड
शाळा सुरू जावचे वेळार
दडकानीं पड

शाळेवाटेक येवन बुट्टी
आमकां मागीर मेळनी सुटी
सद्दां उठून अभ्यास अभ्यास
सोपच नात कटकटी

पाव रे पावसा म्हाका पाव
उल्याक म्हज्या धांव
तुजेर पातेवन आयज शाळेक
दांडी मारतां हांव



पावसांतलो खेळ

आमच्या आंगणांत पावस झडून
पावळे उदक गळटा
आंगणांतली खळी सगळी
उदकान उपाट भरता

आमचें आंगण चौकोनी
चारय वाटानीं व्हांवता खळी
आमी सगळीं भावंडां सोडटात
उदकांत आमची व्हडीं

व्हडीं आमचीं धोलत धोलत
उदकांतल्यान वतात व्हावून
पावळे थेंब चुकयत चुकयत
एके कुशीक रावून

मदींच पावस चडटा तेन्नां
पावळे उदकाक लोट येता
लोटांत सांपडून व्हडीं आमचीं
शिपडटात जळामळा

सुटये दिसांनीं पावसा तेपार
व्होच आमचो खेळ आसता
कोणाचें व्हडें मदींच बुडटा
कोणाचें पलतड गांठटा

यो पावसा बेगीन बेगीन

यो पावसा बेगीन बेगीन
सकल आमकां मेळूंक
आमकां भुरग्यांक खोस जाता
पावसांत भिजून खेळूंक

नवो ताल्ल पेल्ल आमचो
भिजून चिप्प जाता
गड्ड्यांचो खेळ खेळपाक
पावसांत मजा येता

पावसा चड पडटा तेन्ना
आंगणांत उदक भरता
धोंपरभर उदका भितर
आमकां नाचूंक मेळटा



- नागेश नायक वडिये
लक्ष्मी बिल्डींग,
दत्तगिरी अपार्टमेंट,
वामन वर्दे मार्ग, मडगांव.

भुरग्यांचें आंगण



बाबूची तोखणाय

गोरोपान बाबू
मुदयाळ्या केंसांचो
व्हडल्या कपलाचो
घारशा दोळ्यांचो
लांब लांब कानाचो
बसक्या नाकाचो
आपोलावरीं गालांचो
सोबीत ओठांचो
मोटक्या पायांचो

दुडूदुडू चलता
चलतना पडता
आकांतान रडता
दुदाक लायल्यार थांबता
मुमुखो हांसता
आईचें मांडयें
गुपचूप न्हिदता



बाबुचे इश्ट

कुतू आनी बिलू
बाबुचे इश्ट जाल्यात
तिगांय जाणां बरीं
दिसभर खेळटात

कुतू बसता उजवे वटेन
बिलू बसता दावे वटेन
उजव्या हातान
एक थापट कुतुचेर
दाव्या हातान
एक थापट बिलुचेर

बिलू पायांनीं
बाबूक सांसपिता
बाबुचो एकूच हांव
खरो इश्ट
कुतू भुक्त सांगता

बाबुलो

काळोखाचे चौकेर बाये
लामण दिवो लागलो
गोकुळांतलो देव
म्हज्या आंगणांत आयलो ॥१॥

गुबगुबीत गाल गोबरे
रूप नदर लागपाचे
कोंगरे केसांनी एक उणें
पाख मोराचें ॥२॥

हाका पळौन न्हिवली म्हजी
सगळी तान भूक
ताचे बगर वळखना हांव
हेर कसलेंच सूख ॥३॥

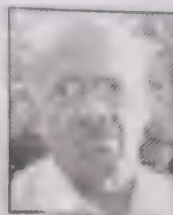
आडांगीपणानीं हालैता हो
सगळें घर दार
कृष्ण देवान बी दवरलो ना मू
हात हाच्या माथ्यार? ॥४॥

रागार जाल्यार हांसता मे
असलो हो कवनी
खबर नासतना वेंगांत घेता
दोनूय हातांनीं ॥५॥

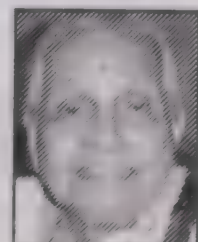
होच बाये उजवाड
म्हज्या घरा दाराचो
काळजाचो कुडको हो
जाण्ट्यां नेण्ट्यांचो ॥६॥



– गंधा अनिल घासें
'बाणेश्वर'
आगशी – गोंय



– भिकाजी घाणेकार
लिदीया गार्डन,
सांत इनेज, पणजी
फोन : २४३१३६५



– विमल प्रभूदेसाय
बेळगांव



काणी एका सुण्याची

हांव टायगर!

सगळीं म्हाका राजूबाबाचो सुणो म्हण वळखतात. हांव त्या घरांत रावंक आयल्यार जायतीं वर्सां जालीं

हो भायलो हॉल, व्हरांडो आनी घरा भोंवतणचें गार्डन इतल्याच जाग्यार आमी भोंवतात.

आमी म्हणचे हांव, ल्युसी, टीटो, टॉमी, रॉकी. राजुचो डॅडी आमचो पात्रांव!

तो घरांत आयलो तसो ल्युसी, टॉमी, टीटो, रॉकी सगळ्यांक बोवाळ पडटा.

रॉकी पयलोच धांवत वचून डॅडीचेर दोन पांय रोमून उबो रावता आनी शेंपडी हालयता.

टॉमी डॅडीक शेकहँड दिवंक ताचे

भोंवतणी नाचता.

टीटो तर व्हडलो राकेस कसो - तो मुकार सरतकच टॉमी, रॉकी, आपशींच फाटीं सरतात.

डॅडी मागीर व्हडल्या व्हडल्यान हांसता आनी तांकां थापटिता; हाचो कान खरपिता, ताका लागीं घेता; हाका वेंगेंत घेता-- ताचेर धेंगसो घालता. तांचे कडेन उलयतां उलयतां कदेलार बसून बूट काडटा.

- तशें ल्युसी ताचे मांडयेरच चडटा...

-एडे व्हडले ल्हंवेचें, मूठभर मांस आशिल्लें धवेंफुल्ल सुणें तें!

डॅडी हांसतच ताका पोशेता - ताच्यो अपुरबायो करता.

मागीर ल्युसी डॅडीक पळोवन जीब भायर काडून हांसता हांसता.

निमणो हांवय उठटां, भोंकिल्ले भशेन

करतां, शेंपडी हालयतां.

पूण डॅडीच्या म्हण्यांत वचून ताचे पांय चाटपा इतली धिटाय म्हाका ना.

घरांत भितर वतना हांव भोंकतां तें आयकून डॅडी म्हजेय तकलेर असोच हात लायलो सो करता. थापटिल्ले भशेन.

वयले वयर हात लावप! पोशेवप बी कांयच ना.

कित्याक?

हांव जगावेलों, हेडगो, गांवठी सुणो न्ही! आमची सगल्या सुण्यांची सेवा करपी रॉबर्टान ज्युलीक तशें सांगलां, तें हांवें आयकलां.

‘चोय गो ज्युली, हो सगळ्या बोऱ्या बोऱ्या कास्ताच्या सुण्यां मदीं हो-हो जगा वेगळो हेडगो, गांवठी सुणो सोबता तोरी गो? तें चोय पोमेरिनियन, तो लेब्रेडोर - तो आल्शेशियन - तो टॉमी लेगीत मिक्स ब्रीडाचो! आनी त्या सोगल्या मोदीं हो टायगर? शी! नांव कितें काय म्हळ्यार टायगर खंय!’

मागीर ज्युलीय म्हजे खातीर रॉबर्टा कडेन खूब झगडिल्लें. तेंय बी हांवें कान धांपून आयकलां.

‘ताका टायगर हें नांव राजूबाबून दवरलां. तुगे ह्या व्होडल्या व्होडल्या कास्ताच्या सुण्यांनी कितें केलां? पूण टायगरान राजूबाबूचो जीव वाटायला. जाणा मरे तूं? राजूबाबूक किडनेप करतल्यांक धांवडावन घायल्यात ह्या टायगरान.’

आनी ज्युस्त हांगाच हांव घुसपतां! अजापांत पडटां!

भुरग्यांचें आंगण

राजूक उबारून व्हरपी ते चोर
म्हाका कशे याद जायनांत?

म्हाका आजमेरेनचें सगळें - सगळें
याद जाता. मागीर हेंच कशें याद
जायना?

हांवें त्या चोरांक कशें
धांवडायिल्ले? केन्नां धांवडायिल्ले?

हांवें राजूचो जीव कसो
वाटायिल्लो?

कितेंच कशें म्हाका याद जायना?

फुडल्या दोनय दोंक्यांचेर सोण
दवरून हांव येवजीत बसतां.

आनी येवजून येवजून पुगे जातकच
एक न्हीद काडटां.

आनीक काम तरी कितें आसा
म्हाका?

पयलीं पयलीं ह्या घरांत नवोच
आशिल्लों तेन्नां घरा भोंवतणच्या
गार्डनांत भोंवतना भायल्या रस्त्या
वेल्यान वचपी कोणय सुणें - कोलूंग
बी दिसतालें. हांव मागीर उडक्यो
मारून, दुर्गाचे गरादीतल्यान तोंड भायर
घालून व्हडल्या व्हडल्यान भोंकून तांकां
उलो मारतालों.

तीं सुणींय बी म्हज्यांत येवन
भायल्यान भोंकून म्हजी खबर घेतालीं.

चार दीस रॉबर्ट ओगी रावलो.

मागीर म्हज्या भोंकपाचो
घरांतल्यांक त्रास जावंक लागलो खंय!

रॉबर्टान आनी शाणून म्हाका
दोतोरागेर व्हरून म्हजे कितें हाल केले
तेच जाणांत.

तेन्नाच्यान कोणय सुणें कोलूंग



दिसल्यार तांकां जाप लेगीत करूंक वचना
हांव.

तांचे कडेन वचून भोंकून खबरो
करपाची उमेदय मेल्या म्हजी.

म्हाका तांचे फाटल्यान वचनच दिसना.
राजू येतकच मात हांव उठटां, उडक्यो
मारतां, व्हडान भोकतां, तुटसर शेंपडी
हालयतां.

हांव राजूचो सुणो!!

तो ल्हानसुळो बाबू आसतना ताणेंच
म्हाका टायगर हें नांव दवरलां.

राजूक लागून हांव ह्या घरांत पावलां.

पूण राजू आतां व्हडलो जाला.

आतां तो मनांत मारल्यार म्हाका लागीं
करता. तकलेर थापटिता.

ना जाल्यार म्हजेकडेन पळोवन हांसता
आनी भितर वता.

मागीर हांव परतोंड म्हज्या दोंक्यांचेर
तोंड दवरून दोळे धांपतां आनी म्हजे
जिणेची काणी येवजितां.

तें त्या ल्हानशा घराचें मागील
- तें चारूबाय, आमचे आवयक मो
पोशेवपी... खावंक घालपी... म्ह
आनी म्हज्या भावंडांक उबार
घेवपी... अपुरबायो करपी...

येवजितां येवजितां हांव न्हि
पडटां.

म्हज्या ल्हानपणांतल्या त्या ए
दिसाची याद म्हजे मतींत घट्ट उरल्य

सदचे भशेन त्या घराच
मागीलदाराच्या कोनशाक आमच
आवय न्हिदिल्ली.

आवयचे वेंगेंत शिरकून हांव आ
म्हजीं चारूय भावंडां तिचे पा
लुचतालीं.

लुचून लुचून तोंड मात वळटाल
दुदाचो थेंबो मेळच नासलो.

दुदाचो मात्सो वास मेळसर हां
चोखत रावलों. मागीर वाजेवन थंय
कुरंगटी करून आवयचे पोटार मा
दवरून न्हिदलों.

म्हजीं चारय भावंडां पयलींच
न्हिदून पडिल्लीं.

आवयन म्हाका चाटलो तसो हांव
चडच तिचे वेंगेंत रिगलों. म्हाका चाट
चाट्टां आवय उलयताली.

‘उपाशीं उरलो मरे? म्हज्याच
पोटाक सारकें मेळना जाल्यार तुमक
दूद खंयच्यान मेळटलें? चारूबाय
आससर म्हाका पोटभर खावंक
मेळटलें. तें घोवागेर गेलें आनी म्हज्या
नशिबांत हे उपास आयले. पोटाक
घालप सोडच, शेंपडी हालोवन लाग
गेल्यार लेगीत हाडहूड करून

भुरक्यांचें आंगण

धांवडायतात. हें मागीलदार म्हजें कितल्या वर्सांचें घर! पूण पयर त्या सोमून म्हजेर फातर मारून म्हाका धांवडावन घालें.'

आवय ही काणी म्हाका सांगताली काय आपले भितरूच उलयताली? म्हाका कांयच कळना जालें. पूण काल आयदनां घासतना वावराडी बी आमचे फाटल्यान बडी घेवन लागिल्ली ती म्हाका याद जाली.

कित्याक काय?

हांव येवजूंक लागलों.

पूण भोंगूच तें! म्हजे ल्हानशे मतीक येवजवप कशेंच जमना.

हांव परतोंऽ आवयच्या पान्यांक दुदाचो थेंबो मळत काय म्हूण चोखूंक लागलों.

इतल्यांत हाड-हाड, बडी-बडी, वच थंयचें ओवाळून... अशें कितेंशें बडबडत सोमू हातांत व्हडलो दांडो कशी बडी घेवन आयलो.

आवय कच्च करून आंग काडून उठली. सोमूच्या हातांत एक साक आसलो. सोमू आमकां हात लायता हें पळोवन आवय भोंकत, गुरगुरत ताच्या आंगार झुडून गेली.

पूण सोमून तिचे फाटीरच दांडो मारलो.

तशी कुयकूय... क्येंव क्येंव करून सोमूक गाळी घालीत आवय मात्शी कुशीन सरली.

सोमून एकएक करून आमकां पांचयजाणांक साकांत भरलीं आनी

साक फाटीर मारून तो चलूंक लागलो.

म्हाका त्या साकांत सामकें घुस्मटिल्लेवरीं जालें. म्हजीं भावंडांय बी साकाभितर बोवाळ घालूंक लागलीं. हांवें नाखटांनीं तो साख कितलो भुरकयलो! पूण सोमू आमकां कस्सोच भायर काडना. तो साक फाटीर मारून चलत रावलो.

बऱ्या वेळान तो एका जाग्यार थांबलो आनी नाल्ल रकयल्ले भशेन ताणें आमकां जमनीर रकयले.

आंग कशें धाडवलें म्हजें सामकें!

आतां सोमू आमकां व्हडाव्हडान तापोवंक लागलो.

'परते घरा म्हऱ्यांत दिश्टी पडशात जाल्यार पाणट्याच्या उदकांत बुडोवन मारतलों. एक कोलूंग आससर पोटाक घालें. आतां हें कोलूंग पेटे काडूंक लागलें. कोण पोसतलो ही संतत? आतां दर वर्सा पेटे काडटलें!! तरी हांवें चारुबायक सांगिल्लें-सुणो पोसप खेरीज आनी कोलूंग पोसप खेरीज- आतां कोण सांबाळटलो ती भुरावळ? परते घरा आयल्यार दोंकोच मोडटलों एकेकाचो...!'

अशें कितेंकितें बडबडत, आमकां धमक्यो दीत साकाची रिती पोती खांदार उडोवन सोमू परतो गेलो.

तो गेलो सो पळोवन आवय धांवतच आमच्या म्हऱ्यांत आयली.

ती आमकां चाटूंक लागली. आमकां खंय कितेंय जालें ना मू, म्हूण पळोवंक लागली.

पूण आमी कितें करचें?

थंयच तिका आडवी घाली. पाने चोखून दूद मेळटा काय पळोवंक लागले .

शेवटाक वेळ कसलो आनी तुमकां फकत पोटाचेंच पडलां? अशें मोट्यान गुरकावन तिणें आमकां पयस केले.

मागीर हांव थंय कसलो आवाज येता काय म्हूण पळोवंक लागलों.

थंयचो तो उदकाचो पाण्टो म्हणटात तो हांवें पयलेच खेपो पळयलो.

कितलें उदक तें! आनी कशें व्हांवतालें! इतलें उदक हांवें केन्नाच पळोवंक नासलें. म्हाका मज्जाच दिसली.भूक-भूक करीत शेपडी हालयत हांव त्या उदकाच्या म्हऱ्यांत वचूंक लागलों.

आवयन म्हजे गोमटेक धरून म्हाका फाटीं ओडलो.

'अशे चड उदकांत वचपा सारको तूं अजून चड व्हड जावंक ना. उदकांत पडल्यार बुडून मरतलों.' तिणें म्हाका शिटकायलो.

बुडून मरता म्हळ्यार कितें काय? हांव येवजूंक लागलों. पूण भोंगूच तें!

म्हजे इल्लेशे मतीक हें येवजप जमच ना.

हांव मागीर थंयच बसलों आनी फुडल्या दोनय पायांचेर मान तेकोवन पाणट्याचें तें व्हांवतें उदक बिटीबिटी दोळ्यांनीं पळोवंक लागलों.

(दिवाळेचे सुटयेंत उजवाडाक येवपी सुधा खरंगटे हांच्या माणकुल्यां खातीरच्या पुस्तकांतलो वांटो...)

- सुधा खरंगटे
मडगांव-गोंय.

मगली

सखी



एक दिवस तीं दोगजण
भायर वचूगली जल्यारी
बाळ अर्द वाटेरी
थावनु परत आयलें.
चूं चूं कोरनू माका आपयलें.
मगले हाथां थावनु चपाति
घेतलीं आनि वचूगलें.
त्या दिवस सांजे
घरांतू दिवे लायले.
देवलागीं दिवे लायले.
जल्यारी मगली सखी
आनि बाळ मात्र परत
येनीती.
सुमार दिवस तांगली वाट
पळयली जल्यारी
माळ्यारी आशिले तिगले घर
खालीच आशिलें.

सकाळी चा पितना एक दिवसू मगले
लक्ष वयी लागी आशिल्या माडयारी गेलें. सान
सान हळदूव्यें फुलानी माड्डो भरलेलो.
माडलाच्या खांचीतू चान्नी बशिली. चूं चूं करतची
आपणागल्या सख्याक आपयत आशिली. सुमार
वेळ वाट पळवन बेंजारली. थोडो वेळ हांग थंई
पळयले आनी दोनी हात्तानी एक एक फूल
थुंठवचाक सुरू केलें. तिगल्या मनांतू आयले
आसका 'हि लवसू मी, हि लवसू मी नॉट'.

इतल्यांतू तिगलो सखा खंई थावन
आयलो म्हणू कळनी. जल्यारी तांटांतू चपातीचो
कुडको आशिलो. वाट पळवनू पळवनू थकलेंल्या
आपणागल्या सखीक फुसलांवचाक ताने उडगें
हाळलेंले माकशी थावंक आयलो आनि सखीक
मांगाने मिटितू घेतले.

जालें सखी खूश जाली आनि सख्या
सांगाती लपंडाव सुरू केलो. फुलांच्या मुतूची
धांवचाक सुरू केलो, हिंदी सिनामातल्या हिरो-
हिरोइनी सारखे. तांगली रासक्रिडा पळयतची माक
चा पिवचे लक्षांत उरनी.

दुसरे दिवसू मगले मनांतू आयले की
हांवई तांगले सांगाती दोस्ती करका म्हणू.

खिडकीच्या खांचेतू शित, चपातीचे कु
दवरनू चूं चूं चान्नीगले लक्ष मगले दिव
हाडचो निषफळ प्रयत्न केलो. मुखावयले
चार दिवस मगले प्रयत्न चालू आशिले.
दिवसू तिकका कळे की हांवे तिज्जे खत
खाऊ दवरूक सुरू केला म्हणू. हळूहळू मग
आनि तिगली दोस्ती जाली. सकाळी ति
माका हॅलो म्हणू सुरू केलें. मगल्या हा
थावनु चपातीचो कुडको घेंवाच सुरू के
हांवे बैसूक वेळू जाल्यारी चूं चूं कोरनू मा
आपवंचाक सुरू केलें. आतजल्यारी
मगली खरी सखी जाली.

थोडे दिवसानी तिगलो सखा
तिगले सांगाती येवचाक सुरू केले. जोडी
येवचे आनि जोडीने वचे. तांगलें प्रेम पळव
मगले मन खूश जालें.

एक दिवसू दोनफरा भरा वे
खिडकी लागी दवरलेल्या मगले शिव
सामानू पळलेलो आवाज आयलो. ता
आशिले सान सान कपड्याचे कुडके तें ख
दिसूंक नाशिले. ज्यल्यारी खिडकेचेरी एक दो
कुडके शिरकून पळलेले दिसले. हें कसले गु
आस म्हणू मगल्या मनांतू आयलें.

दुसरे दिवसू तिगले खाऊ सांगात
कपड्याचे कुडके खिडकी लागी आशिल्य
टेंबलारी दवरले आनि गुप्तहेरा म्हणके आ
बैसूनू खिडकेरी नजर दवरली. थोडो वेळ व
पळयली आनि मागीरी मगल्या घरकामाक
लक्ष दिलें.

सांजे पळयल्यारी कपड्याचे कुडके
थंई थावनू ना जालेंले. मगले लक्षांत आयलें
की मगले सखीने तिगलें बिडार बांदूक सुरू
केल्या म्हणू.

आत माका आनेक काम मेळ्ळें
तिगलें बिडार खंई आसम म्हणू पळवंचाक.

खिडकी वयरी आशिल्या माळ्यारी
एक मडके आशिलें तातू मगले सखीने तिगलें
संसार थटिलो.

सकाळीं बिडारा थावनू भायर

येंवचें, चपाती खांवची आनि माका 'बाय' म्हणू भायर वचूक सुरू केलें. सांजे बिडारांत परत येवचे अशी तिगलो कार्यक्रम आशिलो. सुमार दिवसा नंतर माळ्यारी 'खुडबुड खुडबुड' अशी आवज येवचाक सुरू जालो. मगले मनांतू आयलें 'अरे देवा उंदूरू आयला दिसता. रात्री पांजिरो लावंका.'

रात्री पांजिरो लांवचाक विसरली आनि दुसरे दिवसू दनपारा परत 'खुडबुड खुडबुड' आयकूक आयली. मगले शिवणे सामान घेवनू टेबला लागीं बसली जल्यारी लक्ष मात्र माळ्यारी आशिलें.

थोडे वेळाने मडक्या थांवनू सान तोंड भायर आयलें. मगल्या सखीगलें बाळ आशिलें तें. पाप आवसूगलो उगडास जावनू आसका. चूं चूं कोरनू आपयना फुडे बाळ भायर आयलें. तागल्या सान सान डोळ्यानी हांगा थंडी पळयलें आनि चूं चूं करूक सुरू केलें. पाप आवसू खंडी आस म्हणू सोदत आशिलें.

हांव हळू हळू आवाज करनासतना मडक्या लागीं वचुगली आनि चपाती कुडको दवरलो.

थोडे वेळाने बाळ भायर आयलें चपाती कुडको घेंतलो आनि छुमंतर जालें. माका आनंद जालो. घरांत एक सान बाळ आयल्या म्हणू.

हळू हळू सखीगले बाळाने मदल्यागी दोस्ती केली. मगली सखी ने सकाळी भायर वतना चूं चूं कोरनू माका आपवचाक सुरू केलें. 'पळे हांव भायर वत आस्स मगल्या बाळाचेरी नजर दवरी हं.'

दनपारा शिवणे सांगाती मगले 'बेबी सीटींग' सुरू जालें. बाळ होड जात आशिलें. आत ताने टेबलारी येवनू बैसूक सुरू केलें. तागल्या सान सान पावलांनी चमकून येतना पळवनू माका खुशी जातली.

एक दिवसू बाळाने टेबलारी थावनू जमिनीरी उडकी मारली. माका धस्स जालें 'अरे देवा कसलें करचें. पाय मोणू घेतल्यारी.



सांजे सखीने घारा यॅना फुटे कसलें सांगचें?'

लागीं वचूक धैर्य जायनी. बाळ उटायले आनि सान सान पावल घालतची चमकूंचाक लागलें. थोडे वेळू हांगा थंडी भोवलें आनि मागीरी घरभर धांवचाक लागलें. थोडे वेळाने बाळ थकलें आनि सोफा मूळांतू वचनू बसलें.

सांज जाली. मगली सखी घारा परत आयली. तिगलें बाळ थंडी नाशिलें. भायर येऊन तिने मज्जेरी प्रश्नांचो भडीमार केलो. "खंडी आस मगले बाळ? तूका सांगिलें नवे मगल्या बाळाक सम पळवनू घें म्हणू? खंडी आशिलें तुमगे लक्ष?"

माक्का कळनी की सखी कशी सांगचे की तिगले बाळाने आजी कसकसले करामती केल्या म्हणू.

तितल्यांतू बाळ सोफामूळां थावनू भायर आयलें "हांव हांगा आस्स. आजी हांवें कसले केल्या म्हणू तूका गोतूना."

मगली सखीने ताका लागीं घेतलें. मोगू केलो आनि आपणा सांगाती मडक्यांतू वचून बसली.

ताजे नंतर मुखावयले सुमार दिस मगले सखीने भायर वचचें आनि बाळाने घरभर भोंवचें अशी कार्यक्रम आशिलो. घरांतू येवचे भितरी

मगली सखी तिगले बाळाक आपवन घेवनू वताली.

एक दिवसू मगले सखीने माका बाय बाय म्हणी. बाळई भायर येनी. खुडबुड खुडबुड ई आयकूंचाक येनी. मगले मन ताळ्यारी नाशिलें. सांजे जाली आनि चूं चूं कोरनी मगली सखी आनि तिगलें बाळ दोग जणई सुखरूप घारा आयलीं. 'बेबीज डे आऊट' आशिलो दिसता अशी मनांतू आयलें.

ताजे नंतर मगली सखी आनि तिगलें बाळ सकाळ जाली की माका 'बाय बाय' कोरनू भायर वचू लागलीं. अशी सुमार दिवस गेले.

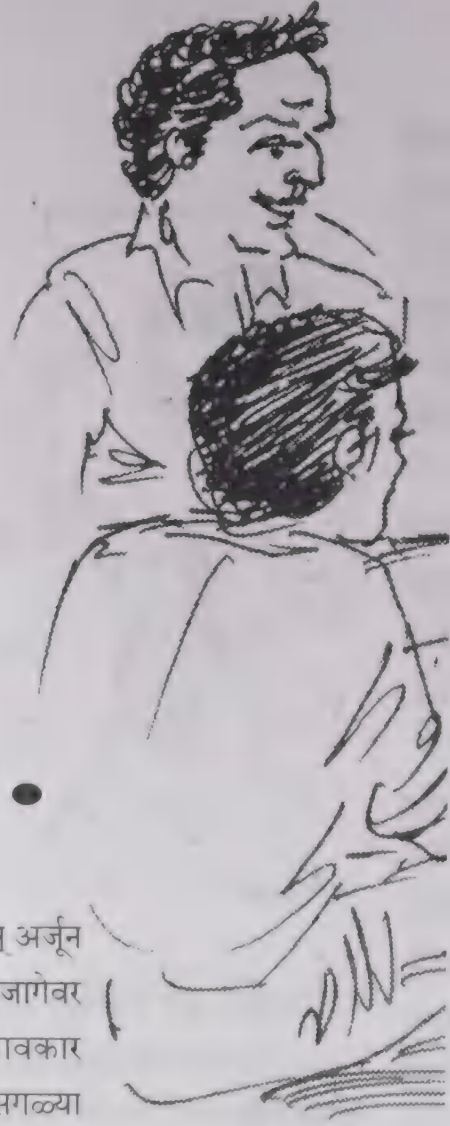
एक दिवस तीं दोगजण भायर वचूगली जल्यारी बाळ अर्द वाटेरी थांवनु परत आयलें. चूं चूं कोरनू माका आपयलें. मगले हाथां थावनू चपाति घेतली आनि वचूगलें. त्या दिवस सांजे घरांतू दिवे लायले. देवलागी दिवे लायले. जल्यारी मगली सखी आनि बाळ मात्र परत येनीती. सुमार दिवस तांगली वाट पळयली जल्यारी माळ्यारी आशिले तिगलें घर खालीच आशिलें. मगल्या लक्षांत आयलें की तानी मगल्या मायेचा पाशांथावनू स्वतःक सोडवनू घेतलें. जल्यारी तशी करतना तानी मगलें घर आनि मन दोनी रितें रितें कोरनू सोळे.

अजूनी नित नियमाने वयी वयल्या माड्यारी फूल फुलता. खिडकीरी चपती कुडके, शिताचे कण आसताती. टेबलारी कपड्याचे कुडके दवरल्या. ती चूं चूं कोरनू मगल्या सखीक आपयता. जाल्यारी मगलें घर आनी तिगलें घर दोनी खाली आसती.



– विणा पेजावर
मल्लेश्वरम, बंगळूरू

जित्याची खोड ...



तळेगांवच्या रामेश्वर देवान् गांवचो 'जाणतो' म्हणान् अर्जून पावस्काराच्या हातांत नागळ ठेवन त्येची ह्या गांवच्या मानाच्या जागेवर नेमणूक केल्यान्. त्याच्या आदीचो 'जाणतो' तुको तळेगावकार ब्यान्नव्या वर्सां वारल्या मुळा गांवचो जाणतो कोण? असो सगळ्या गांवाक पेच पडललो. पण तेनंतर पंद्रा दिवसांनी गांवकऱ्यांनी देव उबो केल्यानी, तेंवा देवान् अर्जून पावस्काराची त्या जागेवर नेमणूक करून गावचा संकट दूर केल्यान्. लोकांकय देवाचा म्होटा नवाल वाटला. काँणाच्या ध्यानीमनी नस्तंना ह्या कसाकाय झाला? मग लोक् आपापसात कुजबुजाक लागले. सावंताचो बाबलो म्हंजे फाटक्या तांड! तो न्येकार्त्येका स्पष्टच सांगाक लागलो, "अरे तेतूर नवाल कसलां? ज्याच्या आंगात देव येता तो रमलो नायक उटाबसाक, चायपानयाक, सदानुकदा पावस्काराच्या घरात आसता. मग त्येची 'जाणतो' म्हणान् नेमणूक कित्या नाय व्होतली?" लोक् त्याचा आयकला न आयकल्यासारक्या करीत. पन पाटसून म्हणत, "ह्यो मायझयो बाबलो केंवातरी दानीक गावतलो हां! मग बस्तलो बाँब मारीत!"

अर्जून पावस्कार म्हंजे गावचा म्होटा भूषण! सालो येक नंबरचो चिकट आनी कवडीचुंबक! "भलेतर चमडी जाय, पन दमडी न जाय." ह्या त्याचा ब्रीद! भीक मागाक येणारो भिकारीसुदा पावस्काराचा घर टाळूनच फुडे जातलो ह्या अगदी ठरलंलाच. कारण पावस्कार त्येका देवचो कायच ना, पन तासभर "भीक कित्याक मागतस?" ह्या ईष्यावर 'लेक्चर', आनी भिकाऱ्याच्या हातांत काय चवली-पावली आसलीच तर ती ह्योच उल्लो त्याच्याकडे इडयेसाठी मागतलो. फेरीवाले सुदा त्याच्या घराकडसून जातांना मुक्याचा साँग घेयत. तळेगावच्या आठवडी

बाजारातला शेवटचा गिरायक म्हंजे अर्जून पावस्कार! बाजार उलय लागलो, काय पावस्कार बाजारात हजर! मग गावाच्या खरेदी उरलेली, किडकी-नास्की, भाजी, वायंगी, बटाटे, कांदे ह्या सगळ्या पावस्कारच घालून-पाडून इकंत घेतलो. अगदी ढीगाच्या हिशेब त्यातय त्याचा 'इकॉनामिक'. त्याच्यातला शाबूत, साधारण बरा आपल्यासाठी आनी उरलंला सडकफडकें ता ढांसासाठी. फाटलं धातगाचा उपरणा, उपरण्याची चड्डी, चड्डीची लंगोटी आनी लंगोटें उपयोग कंदिलाची वात म्हणान् करुचो तेचो सोभाव. खंय भायर जात पावस्कारान शर्ट घातल्यान तर घातलंन्. नायतर सदानुकदा बीनहात बंडी. घरात न्हालो काय तळहात पसरून दोन-चार घरा फिरतलो असा मागान-मागान गावलल्या खोबरेंच्या तेलान डॉकेंची मालीस करतलो त्येचे हे 'चिकट गुण' सांगाचे म्हंजे दोन पानांची शाई सपात, पन लिखिल्लकच न्हात.

दोन बर्मापूर्वी पावस्काराची बायको कमळाबाय अचानक वारल्यामुळा पावस्कार एकदमच 'अलोन' झाललें व्होतो. त्येका कडली झील. पन दोनय बापाशीच्या ह्या चिकट गुणांक वैतागान् जे घराभायर पडले ते आवस मेली तेंवाच गावाक इले. ते नंतर आजूनतगत त्येचो बापाशीचा त्रॉड बगूक नाय व्हता. दांगजानय मुंबैक खंयतरी नोकरी

न्हवले ते न्हवलेच. बिराडासुदा केल्यानी. त्यामुळे गावात पावस्कार येकटो पडलो न्हतो. लॉकांका वाटला, आता पावस्कार सुदारतलो, चिकटपणा सोडतलो, पण कोळसो किती धुतलो म्हणान् त्याचा काळेपणा जायंत काय? तसाच पावस्काराचा न्हता. पन त्याच्या झिलांपरमाण् लॉकांका पन असा वाटा की, पावस्काराकडे साठवून ठेवलंलो भरपूर पैसो आसा. तो त्येना खंयतरी पुरून ठेवलंन् हॉ. पन ह्या इचारूक् मांजराच्या गळ्यात घंटा बांदतलो कोण? रमल्या नायकाच्या कानावरंय ह्यो गोस्तीं गेलंले. तो कायम पावस्काराकडे जाणारो! पन त्याकाय् तो ताकाक् तूर लावंक् देय नाय. तसा झाला आसता तर त्या पैशावर पैली धाड ह्या रमल्या नायकानंच घातल अस्ती. त्याकाय् सगळो गाव वळकान न्हतो. पन मॅलॅच्या आंगात रामेश्वराचा वारा येय मां! त्या मुळा बोलण्याची काय सोय नाय न्हती. उद्या दॅवळात कॉनाच्याय नावान् हात-पाय आपटल्यान् तर सांगाचा कॉनाक्?

अशापरकारे सगळा आलबेल सुरू आस्तना येका रात्री वाडीत बोंबाबोंब झाली. वाड्यार बैल कित्याक् धडपडले म्हणान् पावस्कार कंदिल घेवन् वाड्यात जातंना अचानक् कोसाळलो. रमलो नायक् थंयच आसल्यामुळा अखल्या वाडीत ही बातमी हा हा म्हंता पसारली. पावस्कार ह्यो गावचो आता 'जाणतो' आसल्यामुळा सगळ्यांची धांवपळ उडाली. सगळो गांव गॉळा झालो. पावस्काराक् उचलून पडयेत् खाटीवर कोणीतरी घातलंन्. गावच्या वैदाक् कोनीतरी बोलवून हानलंन्. वैद येवन् बगता तर, पेशंटचो श्वास चालू पन आवाज बंद! त्येना कायतरी झाडमूळ उगाळून त्यांच्या तांडात घातल्यान्. पण कायच फरक पडना. हातापायाक् वायच ब्रांडी चोळून बगा असा कोनतरी बाईमानूस गर्दीतसून म्हणाली. ताबडतोब रमल्या नायकान पावस्काराच्या



घरात्सून ब्रांडीची बाटली हानून पवारांच्या सदूच्या हातांत दिल्यान्. पवारांच्या सदून फुडे न्होवन् ब्रांडी चोळल्यान् नी वायच पावस्काराच्या तांडात टाकून हळूच बाटली मांडयेखाली लपवलंन्. पन नो चेंज!

शेवटी वैद म्हणालो, “केस माज्या हाताभायरची आसा. तॅवा ह्याका मालवणाक् सरकारी हास्पिटलात न्हेवचा बगा.” पन ह्या येळेपर्यात् रात्रीचे अकरा न्हाजले. त्यामुळे रातरीच्या येळी करूया काय? असो सगळ्यांका परस्न पडलो. शेवटी फरशुराम बाईत वडीलकीच्या अधिकारात म्हणालो, “असा करा, माजा आयका. ही येळ जावंदे. सकाळ झाली, काय ह्याका मालवणाक् न्हेवा. तवसर कोणीतरी त्याच्या झिलांका मुंबैक फोन लावून बोलावून घंवा. मग ते आपला काय ता खर्चापानयाचा बगतीत. फरशुरामान् अशी सगळ्यांची सुटका केल्यान् नी अर्धो गांव थयसरसून पांगलो. पन बाबलो, सदू, पांडू आनी रमलो मतर पावस्काराच्या सेवेक् थंयसरंच थांबले. त्येचो डाव येगळो न्हतो. समजा, पावस्कार गेलोच तर परस्न सुटलो. पन शुध्दीवर इलो तर खंय काय पैसे-बियसे पुरून ठेवल्यानंत काय? ह्या तो मरण्यापूर्वी इचारूंक गावात्. बरा, गावाकंय ह्येची खबरबात लागाची नाय. पावस्काराच्या झिलांची बापाशीबरोबर भांडणा झाल्लंली ती ह्या पैशावरसूनच ह्या त्यांका म्हायत्

न्हता. त्यामुळा “आमीच पावस्काराचे पैसे खाल्ले” असो उद्या आपल्यावर डाग येवक् नुको, म्हणान् त्याच्या झिलांकाय ह्याच्यात सामील करून घेवक् न्हया असो ईचार करून त्यानी थंयले थंयच वाणयाच्या दुकानावरसून त्याच्या झिलांका मुंबैक फोन केल्यानी.

दुसरे दीस सकाळीं आट न्हाजण्यापूर्वी पावस्काराचे दोनय् झील हजर झाले. बगतंत तर बापूस शवासनात! श्वास चालू न्हतो, पन नुस्ता मडा शिल्लक न्हता. त्याच्यात मेल्ले धोतरसुदा रातरी कॅवातरी घाण करून ठेवलल्यान्. त्येची सगळीकडे घाण पसारलंली. पन पुरलल्या पैशाचा सांग आनी तेतुरलो वाटो देवचो कबूल करून दोनय् झिलांनी रमल्या आनी बाबल्याकडसून बापाशीक धूवन घेतल्यानी. बरेसे कपडे आंगावर चढवल्यानी. इतक्यात गावचे काय गावकार हजर झाले. त्येनी सगळी परिस्थिती बगून अर्जून पावस्काराक् मालवणाक् हास्पिटलात न्हेवचा ‘डिक्लर’ केल्यानी. त्याबरोबर त्याच्या दोनय् झिलांनी रडान्-रडान् घर डोक्यार घेतल्यानी. पन रमल्याक-बाबल्याक आनी त्याच्या साथीदारांका ह्या रडना कित्याक् ह्या म्हायत् न्हता. हास्पिटलांत

जर बापूस मेलो तर मरण्यापूरवी त्यॅना पैसे खंय पुरून ठेवल्यानंत ह्या सांगल्यान् आस्ता नी मग मेलो आस्तो, तर झील इतके रडले नस्ते ह्या काय त्यांका ठावूक नाय व्हता? पन पावस्कार 'कोमात'! करतले काय?

शेवटी पावस्काराची मालवणाक हास्पीटलात न्हेवची 'सदेह वैकुंठ टाईप' तयारी सुरू झाली. दोंगा-तीगांका सोबत जावूक मिळात म्हणान ल्हानसो टेंपोच मागवल्यानी, नी त्यॅका उचलून टेंपोत ठेवतले, इतक्यात पावस्काराचे हात-पाय हलाक लागले, मान नाय-नाय करूक लागली. सगळे भियाले नी त्यॅका परत खाटीवर हानून घातल्यानी. फरशुराम बाईत म्हणालो, "पावस्काराची कायतरी सांगाची इच्छा दिसता. झिलानु इचारा बगुया!"

म्होटो झील फुडे झालो नी म्हणालो, "बाबानू! मीया तुमचो थोरलो. काय सांगाचा आसा तर लौकर सांगा. तुम्का हास्पीटलात न्हेवचो आसा."

पावस्कारान वायच डोळे उगडल्यान नी दोंगाच्या वाड्याकडे हात करूक लागलो, पन त्यॅका वाचा नाय व्हती. बाबल्याक वाटला, पावस्कार पैसे खंय पुरून ठेवलंय ता हातान दाखवताहां नाय मां? त्यॅना म्होट्या झिलाक बाजूक घेवन त्याच्या कानात आपली शंका सोडल्यान. त्याकाय तां पटला. ताबडतोब सद्दू आनी रमल्या नायकाक कुदळ-फावडा हानूक सांगल्यानी नी पावस्कारान परत शवासनात 'इंट्री' केल्यान. हडे खणान खणान काय मिळना म्हणान पावस्काराच्या धाकल्या झिलान बापाशीक हाक मारल्यान. त्याबरोबर पावस्कारान डोळे उगडून परत तकडेच हात दाखवूक लागलो. रमल्यान परत आजुवाजूक खणल्यान. पन काय उपयोग नाय.

अखेरीस बापाशीक 'बोलतो' केल्याशिवाय ह्या पैशाचो शोध लागाचो नाय

असा ठरवून त्याच्या थोरल्या झिलान मालवणात्सून 'स्पेशल' डाक्टर हानूक माणूस पिटाळल्यान. दोनेक तासात 'स्पेशल' डाक्टर गाडी उडईत हजर झालो. त्यॅना पावस्काराक तपासल्यान नी मनात म्हणालो, "आज बरा गिरायक गावला हा. खिसो भरून घेवूक व्होयो!"

पावस्काराचो थोरलो झील म्हणालो, "डाक्टर सायेब, काय बी करा, किती बी खर्च येवंदे. पन आमच्या बाबांका बोलत करा."

डाक्टरान परिस्थितीचो अंदाज घेतल्यान नी म्हणालो, "तुमचे बाबा बोलतील, पण पाच-पाच हजाराची दोन इंजेक्शनस् घ्यावी लागतील."

झिलाक वाटला, बापाशीन पुरलंल्या पैशाफुडे पाच-धा हजार म्हंजे कायच नाय. कमीत कमी लाखभर रुपाये तरी पुरलंले आस्तले असो त्येचो अंदाज हुतो. त्यॅना डाक्टराक बिंधास इंजेक्शना देवूक सांगल्यान.

त्यापरमान डाक्टरान पयला इंजेक्शन पावस्काराच्या हाताच्या शीरेत दिल्यान नी पाचच मिन्टात पावस्कार त्वाँडात्सून हू-हूSSS असो आवाज करूक लागलो. हातपाय सुदा बरे हलवूक लागलो. परत तडे वाड्याकडेच हात दाखवूक लागलो. पन कॉनाक काय समजना. बरां, खणतंलास तरी किती नी खंय-खंय?

शेवटी झिलाच्या सांगण्यामुळा डाक्टरान पावस्काराच्या दुसऱ्या हाताच्या शीरेत दुसरा इंजेक्शन दिल्यान नी दोन मिन्टात पावस्कार उठान बसलो. खडखडीत बॉलाक लागलो. सगळे कान देवन आयकाक लागले. पन पावस्कार पैशाचा काय बोलना. मग त्येचो साथीदार रमलो नायक फुडे येवन म्हणालो, "पावस्कारानु, असा काय? अचानक काय झाला तुम्का? आम्का वाटला आता गावाक सुतीक व्हता की काय?"

"मायझ्यानु, तुमी माज्या सगळे मरणावरच टपलांहास!" पावस्कारान गाळी देवनच बॉलाक सुरवात केल्यान. पन झील म्हणालो, "बाबानु, आता बरे झालास मां! आता तडे वाड्याकडे कित्या हात दाखईत व्हतास तां

सांगा. तडे काय पैसे-बियशे पुरून ठेवला की काय?" झिलान शंका काढल्यान सगळे टवकारून बगूक लागले. सद्दून त आजून कूदळ्याचो दांडो हातातच धरून ठेवलंल्यान. न जाणो, आर्डर मिळता खणाक सुरूवात करूक मिळात.

"....च्यानु, तुम्का पैसे व्होये हंत त्यासाठीच तुम्का ह्या गांववाल्यानी मुंबैस बोलवल्यानी वाटता? रे, मीया काय मर व्होतंय? माका काय झाला हां? मगासपास तो गायचो पाडो वाड्यातली हिराची वाडवण खाता हां. ता मी हातान दाखईन व्होतंय. त त्याच्याकडे कोनाचो लक्ष नाय. पन पैसे गावतंले म्हणान जमीन खणाक सगळे फुडे शिरा पडली तुमच्या तोंडावर ती. तो पाडो वाडवण खावन मेलो आस्तो तर धा हजाराच्य लुकसान झाला आस्ता!" पावस्काराचो ताँडाचो पट्टो सुरू झालो. नी पैसे पुरलंल्याच काय खरा नाय म्हणान सगळे हळुहळू थंयसून सटकाक लागले. पावस्काराचे फुकटचे गाळी कोन खातलो?

पावस्काराचे दोंगजान झील मात डाक्टराक फुकट धा हजार रुपाये देवचे लागले म्हणान कपाळाक हात लावन बसले. नी ह्याच्याफुडे बापूस मेलंशिवाय गावात पावूल ठॅवायचा नाय असो निश्चय करून दोंगारच्याच गाडयेन मुंबैक चालते झाले.



- शामकांत का. मर्गज

गॅझेटिअर विभाग, महाराष्ट्र शासन,

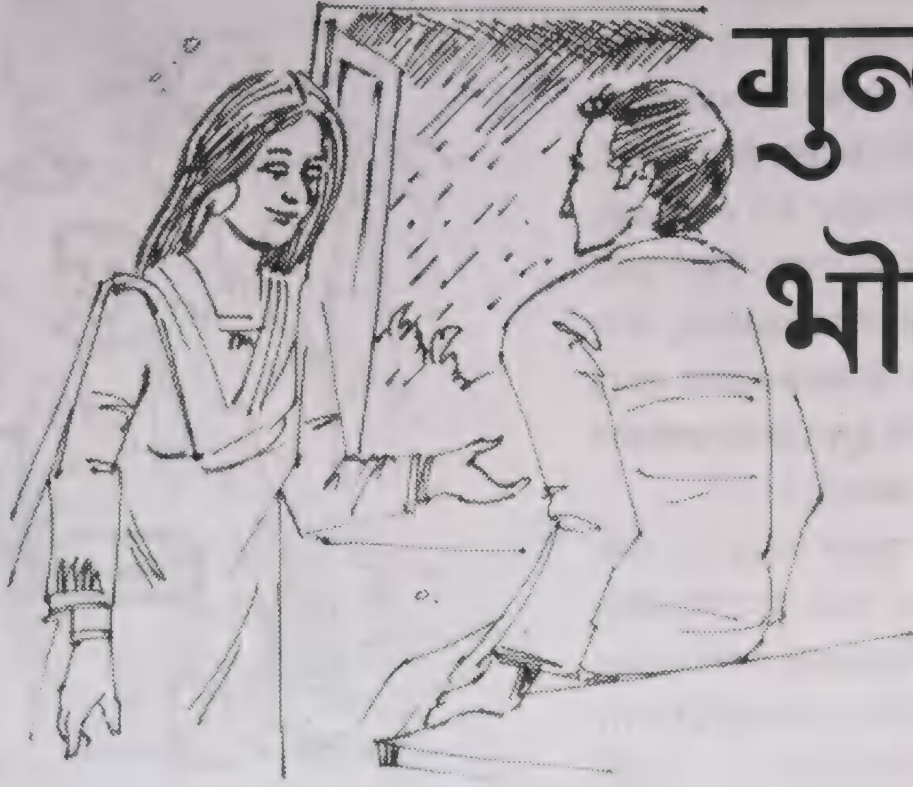
२७, बरजोरजी भरुचा मार्ग,

फॉर्ट, मुंबई-४०० ०२३

मो.: ०९८६९९०२३६२



अनीताक हांव
इलाहबाद मेळिल्लों. ही
धा वर्सा पयलिंची खबर.
ती म्हज्या वांगडा
कॉलेजिंतूय शीक नासली.
नाय आमच्या कुशीक
तिचें घर आसलें,
भयणिचीय ती इश्टीण
नासली आनी न्हय आमी
खंयच्या पार्टेंत वा
प्रवासांत मेळिल्लीं. खरें
म्हळ्यार हांव सदांच
भोवपाक म्हणून सकाळीं
सकाळीं 'कंपनी बाग'
मेरेन वतालो. भोंवताना
हांव इतलो तल्लीन
जातालो की अशी
कुशिकची म्हाका कांय
सुदूच नासताली. एक
दीस भोवून जातकूच
बाकार बसलले कडेन
खोल स्वास घेतालो,
इतल्यान एक आवाज
आयलो, त्या आवाजान
म्हज्या स्वासांचेर बंदी
घाली.



गुन्यांव भोगस

सामकाराक 'अनीता' भशेन दिसपी तरणाटी उबी आसली. ती ताचे भशेन दिसपी, ताची भयण वा भूत कोणूय आसूं शकत. दूख, पश्तावो आनी शोध हांच्या सावळ्यां पासून पयस तळयेंत सक्काळी फुडें फुलिल्ल्यां साळकां भशेन सुंदर आनी नाजूक. हांसपी, मुखामळ... दोळ्यांत तक्रारिचो कसलोच भाव ना. तिचो हो अंदाज म्हाका अनोळखी सो.

आमच्या दोगांय मदीं फकत 'सून' आसलें, एक खेरीज भशेन मोनेपण, जें तोडपाक म्हजे भितर तरी हिम्मत नासली.

भायर पावस पडटालो. ती आतांच कुडींत भितर सरली. पूण अजापीत पद्धतीन. तिच्या आंगार पावसाच्या उदकाचो एक थेंबूय नासलो.

“कसो आसा निखिल?” हांसत हांसत तिणें विचारलें. म्हज्या मनांत खोल मेरेन रिगलो हो प्रस्न. बेचैन जालो हांव. शब्द शेणले. हें सामकें खरें की तिचे उपस्थितींत हांव सामको 'नर्वस' जालों.

“तुंवें जाप दिंवक ना... हांव खुशालकाय विचारां?”

उलयतलों तरी कितें ? वग्गी रावुनच शाणेपण शें चिंतलें.

पावसाचो नेट वाडलो, वांगडाच आवाजूय बी. तिणें कुडिचें जनेल खबर ना कित्याक लागून उगडलें. पावसाचे थेंब भितर पडपाक लागले. कांय थेंब तिच्या आंगार पडटाले. आतां ती म्हजे कडेन घुंवली आनी कुशीक येवन खांदार हात दवरलो. तिच्या स्पर्शान पुराय शरिरांत शिरी शिरी जालें.

“तुकां पावस आवडटा न्ही... भिजपा परस कुडींत बसून ताका मोगान पळोवंक खूब उमेद दिसता. मागीर आयज जनेलां कित्याक बंद दवरलीं. याद आसा, अशाच एका पावसांत तुंवें पयले फावट म्हाका स्पर्श केल्लो. त्या पयल्या स्पर्शाचे जाणिवेक हांव आयजूय विसरूंक शकली ना... मरणा उपरांतूय ना.”

तिणें म्हाका गोपांत घेतलो. म्हज्या शरिराचेर तिची पकड घट्ट जावपाक लागली. अचकीत मनांत हो विचार आयलो की भुतां अशेच तरेन वेंगेंत घेवन आपलीं नाखटां गळ्याभितर रोमून पुराय रगत पितात.

अनवळखी भयान म्हाका शादूर जावन पयस जावपाक मजबूर केलो.

म्हज्या अश्या वागण्याचेर ती तिडकली. “अशे तरेन पयस कित्याक गेलो. भियेलो हांव मारीत म्हण? तें तर हांव फुड्यांत आयले बगरय करपाक शकता. निमाणे फावट तुकां मेळपाक कित्याक आयल्यां, तें तूं समजूक शकना. हें समजप हाका लागून कठीण आसा कारण तूं गुन्यांवाच्या जाणवायेन पुराय शेणील्लो आसा.”

तकली सकयल घालून हांव वोणी आसलों. “आतां इतलें टेंशन घेवं नाका. ‘तिणें आपल्याक सांबाळ्ळें. हांसत हांसत उलयली.’ खरें म्हळ्यार म्हाका सोरो पिवपाची खूब इत्सा जाल्या... जिवी आसतना पिवपाक शकलीं ना... मेल्या उपरांत जांव... पळय, ना म्हणू नाका.”

खूब दिसां सावन ‘गॅयल स्टॅग’ ची एक बाटली दवरलेली. हांवें ती काडून टेबलार दवरली. दोन काचेंचे ग्लामूय बी.

“पावसाच्या ह्या वातावरणांत भजीं वांगडा आसत जाल्यार मजाच कितें और येतली. हांव करतां.”

ती किचनांत गेली. भजीं तळून किचनांतल्यान भायर येवपाक तिका वेळ लागतलो. ह्या खिणांचो उपयोग हांव तिचे वांगडा मारिल्ल्या खिणांच्यो यादी करपांत घालोवंक सोदतालों. कितें खबर, सोरो पिता-पिवयता म्हणसर ती मारुनय उडयत.

अनीताक हांव इलाहबाद मेळिल्लो. हो धा वर्सां पयलींची खबर. ती म्हज्या वांगडा कॉलेजिंतूय शिकनासली. नाय आमच्या कुशीक तिचें घर आसलें, भयणिचीय ती इश्टीण नासली आनी न्हय आमी खंयच्या पार्लेंत वा प्रवासांत मेळिल्ली. खरें म्हळ्यार हांव सदांच भोंवपाक म्हणून सकाळीं सकाळीं ‘कपनी बाग’ मेरेन वतालों. भोंवताना हांव



इतलो तल्लीन जातालों की अशी कुशिकची म्हाका कांय सुदूच नासताली. एक दीस भोवून जातकूच बाकार बसलले कडेन खोल स्वास घेतालों, इतल्यान एक आवाज आयलो, त्या आवाजान म्हज्या स्वासांचेर बंदी घाली.

“म्हजे कडेन ‘इश्टागत’ करशीत?” पळोवंक गेल्यार सामको सादोसो प्रस्न जो व्हडलेंशें कांय म्हत्व दवरिना. पूण जे पद्धतीन, उमेदीन, इत्शेन आनी आत्मविश्वासान भरून तो प्रस्न म्हजे मेरेन पाविल्लो, ताचो म्हजेर प्रभाव पडले बगर रावलो ना. ती अनीता आसली. गर्देंतल्यान पयस. तिका दोन गजालिंची तिडक मारताली, खंयच्याय व्यक्तीच्या प्रभावांत व्हावून ताची व्यक्ती पुजा करप आनी थारावीक रस्त्यार चलप. तिचे नदरेंत बुद्ध महावीर, भगतसींग, महात्मा गांधी सारके मनीस जन्मांतूच महान जांवक ना. तेय बी सामान्य मनीस आसले. तांच्या मुखार आयिल्ल्या विशेश परिस्थितीक लागून आनी तांचे कडेन आशिल्ल्या विचार शक्तीक लागून ते म्हान जाले. कोणूच कोणाभशेन जावंक शकना आनी तीच ताची वळख.

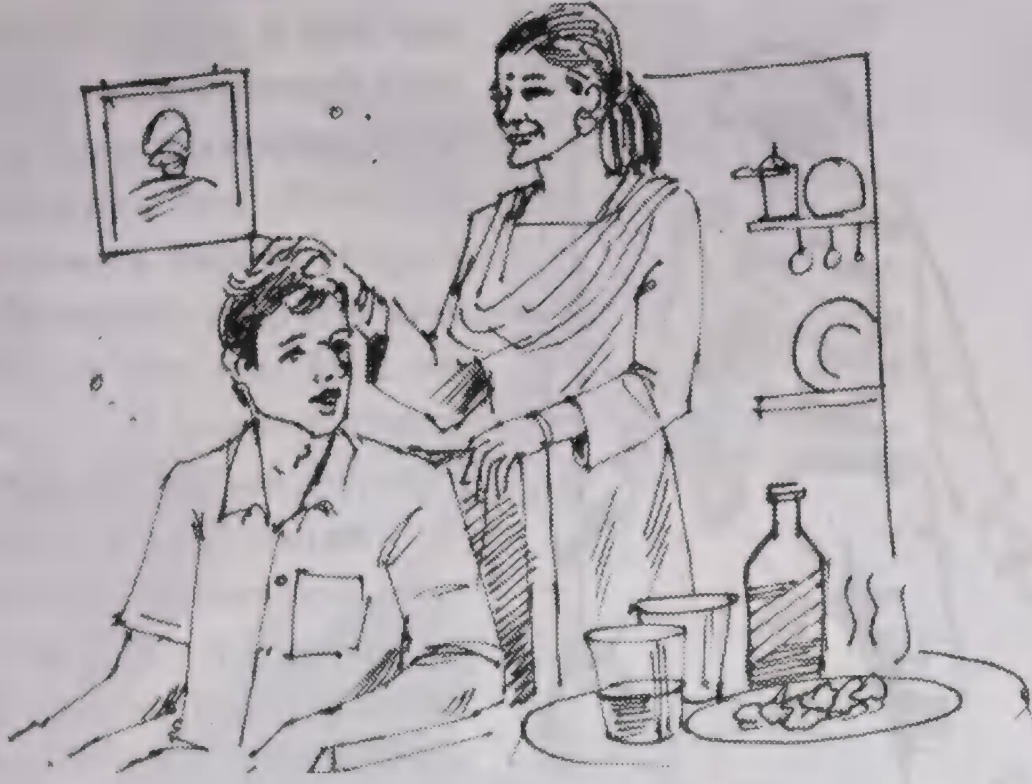
आमचे मदीं अशे कितें संबंद तयार जाले

की आमी वांगडा फुडें सरलीं. हो एक असो प्रवास आसलो जाची वाट आनी पावपा जागो आमी पयलींच थारावन दवरूंक ना. तिणेंय केन्नां म्हज्या भविश्या बदल केन्नां विचारलें ना. हांवेंय केन्नां ह्या प्रवासाचें शेवटा बदल विचार केलोना. विस्वासां फारावल्लो अनिश्चीतपणाचें धुकें जातूं कांयच साफ दीस नासलें. नात्याचो शेव आनी पिरायेची आमकां कांयच खबर नासली. खरें म्हळ्यार हो ‘भायले’ परस ‘भितरलो’ प्रवास आसलो जाची आमकां दोगांयकूच समज नासली.

“घे, भजीं तयार आसात.” तिचे हातींत ट्रे आसलो आनी तांतूंत खुबशीं भजीं मुखामळाचेर हांसो.

चांडाळीन इतलें बेगीन भजीं तळून घेवन आयली. फाटल्या यादीनी भोंवपाचीय पुराय संद दिलीना. दरएक काम बेगीन करून उडोवप हें अनीताचें खाशेलेंपण.

ती लागीं आयली. भज्यांची ट्रे टेबलार दवरतकीत तिचो उजवो हात म्हज्या माथ्यार भोंवपाक लागलो. फाफसल्ल्या



पालयनांत, तीं पेटयतात, हें पयलेच फावट अनुभवलें हांवें. आमचें मेळप उणें जावंक लागलें. पूण पयसावन नात्यांतल्या हुनसाणिचेर कसली थंडसाण हाडूंक शकलें ना.

तूं हालीसार खूब बदल्लां अनीता. एक दीस हांवें अनीता कडेन तक्रार केली.

“व्हड सामाजीक बदलाची सुरवात व्यक्तीच्या भितरल्यानूच जाता.”

“खंयच्या बदलाची गजाली करता”

“संसार बदलून तो सोबीत करपाची”

“कितें, हें जावं येता?”

“अशक्य अशें संसारांत कांयच ना.”

“खंयच्या रस्त्यार वाट धरल्या तुवें?”

“अग्नीपथाची”

“म्हळ्यार”

“सरळ उतरांनी सांगचें म्हळ्यार हांव माओवादी जालां. सशस्त्र क्रांती मदीं विस्वास दवरतां. तुमच्या देशाच्या सरकार संविधानाक हांव मानीना. आतां आशिल्ल्या सत्तेक सकयल देवोवन जनतेचें सरकार सत्तेर हाडप हेंच म्हजें ध्येय. म्हज्या जिविताचें एकमात्र साध्य.”

हांव वोगी जालों. तीय खूब वेळ कांय उलयली ना. आमचे भीतर कितें तरी शेणत वतालें.

मिठाईचो डबो घेवन हांव अनीताक मेळपाक गेलों. तिका हें सांगपाक की म्हजें आनी म्हज्या आवय बापायचें सपन पुराय जालें, हांव आय. पी. एस. जालों. त्या दिसा हांवें तिच्या मुखामळार खोशयेचीं लक्षणां पळयलीं. ती मोखिच्या लागीं पावपाची खोशी आसली. तिचें हांवें आय. पी. एस. जावपा कडेन कांयच सोयर सुतक नासलें.

केंसांचेर तिचीं बोटां फणये भशेन भोंवपाक लागलीं. तिचे फुडले कारवायेची ‘कल्पना’ करून हांव भियेलों. तिणें घडये म्हज्या मनांतलें जाणलें. सामक्या म्होवाळ आवाजान उलयली. “तूं इतलो भियेता कित्याक?” ती हें कित्याक समजना की तिचे उपस्थितींत हांव सहज कसो रावूंक शकन? हांव वोगी तिका पळयत रावलों. ती सोऱ्याचो पेग तयार करताली. पयलेच फावट खंयच्याय नवख्या भाशेन. पयलोच घोट ताळ्या सकयल देंवतकूच तिणें वेगळेच तरेन आपलें तोंड करून दोळे धांपून घेतले.

आमचीं दोगांचींय कुशिनूच आसलीं. आतां वाटोय कुशीन जाल्यो.

महज्या “करियराक लागून हांव खूब शादूर आसलों. ‘लोवर-मिडलक्लास’ कुटुंबांतल्यान आयिल्लों हांव, लॉर्ड सायब जावपाची सपनां घेवन दिल्ली आयिल्लों. अनीतान एक असली वाट धरलेली जाचेर चलपाचो निर्णय फकत पेजाद विचारांचे मनीसूच घेवंक शकताले. संघर्ष आनी विद्रोहाच्या त्या मार्गार हुलप आनी हुलपच पातळोन आसलो.

सामान्यापरी गांव, जंगल आनी दोंगरांचो रस्तो नगर म्हानगरांत पावना पूण थारावीक पद्धतीन जगप अनीता केन्नां शिकुंक ना. तिणें अलाहबादच्यान दिल्ली वा मुंबय पावनासताना झारखंडच्या जंगलांनी आपलें नशीब आजमावपाक पळयलें. दाट जंगलांत ती त्या रस्त्याचो सोद घेताली. जे देशांतल्या वंचीत, शोशीत हांच्या मुक्तीचे आसले. तिच्या दोळ्यांत तेन्नां हांव दोन गजाली नितळ पळयतालें. एक वर्तमान व्यवस्थे आड विद्रोहाचो उजो आनी दुसरी शोशीत समाजाक भांगराच्या फुडाराचीं सपनां. म्हळ्यार तिच्या दोळ्यांत उजो आनी सपनां एकेच फावटी उपस्थित आसलीं. उज्याचीं कांडां सपनां

“तुंकां बक्षीस मेळ्ळे कांय ना?”

सोऱ्याचे दोन घोट ताळ्या सकयल काडून तिणें विचारलें. ‘बक्षीस’ जाका लागून तुवें म्हाका मारिल्लें.”

तकली सून जाली म्हजी. ह्या सहज आनी अनपेक्षीत प्रस्नाक हांव तयार नासलों. तिच्या प्रस्नाचे जापेचो विचार करचे परस हांव त्या खिणांचो विचार करपाक लागलों. ज्या खिणां सावन आमी दोगांय वेगवेगळ्या रस्त्या वेल्यान चलपाक लागलीं. कॉलेजां

“आमचें मेळप सामकें उणें जातलें”

“कित्याक?” कारणां खबर आसुनूय हांवें पिश्या भाशेन प्रस्न केलो.

“तू ट्रेनींगे खातीर वतलो आनी हांवूय बी”

“तुजीय पुलीसेंत भरती जाल्या?” हांवें तिका चाळयलें.

“ट्रेनींग फकत पुलीसांचीच जायना, जांका लागून पुलीसेची गरज पडटा, तांचीय जाता.”

हें एक विचित्र मोडण आसलें. आमी आपआपल्या मोगीच्या वाटेर फुडें सरलीं. एकामेकाक बरें मागून आमी कुशीन जालीं. तिणें म्हाका थांबयलो ना. हांवेंय तिका कितें समजावपाचो यत्न केलो ना. एकामेका आड लडाय करपाची तयारी करपा खातीर आमी वयतालीं. टेक्नीकल भाशेंत शत्रूत आमचो बदल जाल्लो.

इतलें जावनूय आमच्या मदीं कोणा आड तक्रार, आदर-अनादर कांयच नासलें.

हें घडये आमच्या त्या अनामीक नात्याक लागून आसत जें घडये मोगाच्या लागीं लागीं येता आनी कितें ही मोगान दिल्ली स्वतंत्रताय आसली जाका लागून आमी विंगड विंगड मार्गांर चलपाक स्वतंत्र आसले. म्हाका याद ना हांवें केन्ना तिका भोगवादी जिवन जगपाक मोटीवेट केल्ली. अनीतानूय केन्ना म्हाका सशस्त्र क्रांतीची समजणी दिली ना.

प्रशिक्षणां उपरांत म्हाका जहानाबाद जिल्ह्याचो ताबो दिलो. अनीता ह्याच वाठाराची एरीया कमांडर आसली. जहानाबादांत लश्करी कारवायो खूब जाल्ल्यो आनी हें सगळें अनीताच्या मार्गदर्शना खाल जातालें. जायत्यो चौक्यो लुटिल्ल्यो. राज्य पुलीस महानिदेशकान म्हाका सांगिल्लें की “सी. एम. सायबाचो दबाव - खंयचेय परिस्थितींत नक्सली कारवायो बंद जावपाक जाय.”



आतां आमची लडाय निश्चीत दिसपाक लागली.

ती जानेराची, हाडां थंडेन कांपतालीं अशी रात जावन आसली. नक्सलवाद्यांनी चौकेचेर हल्लो केल्लो. तांचीं मनशां हत्यारां लुटचे लुटून पुलीसांचेंय मनोबल सकयल देवोवपाचीं आसलीं. खबर कळतकूच रोकडांच हांव पुलीस फोर्स घेवन घडणुकेच्या थळार पावलें. रातिच्या काळोखांत अंदाज येवप कठीण आसलो की नक्सलवाद्यांचो नेमको आंकडो कितलो आसलो. तरीय पूण ते पंचवीस तिसां परस उणे नासले. पुराय रात लटा फट जायत रावली. फटाफट चलपी गुळ्यां वांगडा मडी येवन पडटालीं हे वटेन ते वटेन.

त्या घडणुके समयार गुळयो चलयतना जाय ते फावट म्हाका दिसतालें घडये सामकार अनीता आमत! तीय बी म्हजेर मोग धरून गुळयो झाडीत! पूण हो विचार करीत आसतना हांव मातूय

भावूक जावंक ना. आनी म्हाका जाम खा आसली की सामकाराक अनीताय बी गुळ चलयतना खंय उणाक पडूंक नासतलें. आम पुराय इमानदारीन आमची लडाय लडटात दोगांकूय जैत जाय आसलें. जें शक्य नासलें कोणाय एकाक खंयचेय परिस्थितींत हारुंक जाय आसलें आनी अशेंय नासलें की दुसऱ्याच्या जैताक आपलें जैत मानपा इतलें रोमेंटीक विचार घेवन आमी कोण नासलीं.

सकाळचो उजेड फांकारच्य पयलींच चडशे नक्सलवादी काळोखाचें लाभ घेवन पळून गेल्ले. जे पांच उरिल्ले तांकां म्हज्या गुळ्यांनी मारून उडयल्ले तांतुंतली एक अनीताय आसली. सैनिकांच्य भेसांत, माथ्याक तांबडी रिबीन.. रक्ताळलेली निर्जीव कूड... उगते दोळे. जसो कितें पयलेच फावट म्हाका दिसलें की जिका हांवें मारलां, जिचो हांव खूब काळजा सावन मोग करतालों. सरकारान म्हज्या ह्या बहादुरीचेर बक्षीस दिवपाचें जाहीर केलें. पूण गर्वान भरचो सोडून हांव गुन्यांवाच्या वज्या खाल दबून गेलों...

आतां भूत जावन अनीता आपल्या हत्येचो हिशोब मागूंक आयल्या.

पावसाचो नेट उणो जाल्लो. कांय खिणां उपरांत घडये साप्प ना जातलो. टेबलाचेर दोन ग्लास, भजीं, सोऱ्याची बाटली तशीच पडून आसली. पूण अनीताचें भूत खंयच नासलें.

पयलीं आसलें काय?



- उदय देशप्रभू
पूणे

(प्रेम भारद्वाज हांच्या हिंदी कथेचो कोंकणी अणकार)

भोंवडी



याण

‘याण’ आमगेल जिल्लेक निसर्गान दिल्लील वरदान. ऋषीमुनील तपश्चर्येन पावन जाल्लील विशिष्ट स्थान. आज-काल प्रसार माध्यमां, दृश्य माध्यमां निमित्त चार-चौगांक कोळ्नु येवचे देकून जन लोक वाट सोदून, चवकशी करत येताती. फाट्टी एक शिवरात्र सोडल्यारी बाकी दिसांनी ते दिकान कोण फिर्नु पळयनाशिल्ले.

‘कुमटा’ साव्नु ‘सिसी’ वतना आनेगुंडी, कतगाल जायना फुडें ‘याणा’ वोचो रस्तो दावे दिकान दिसता. त्या तांबडे मातये रस्त्यान १६ कि. मी. गेल्यारी ‘याणा’ पावताती. कडे वेल देढ-दोन कि.मी. रस्तो किंचित् त्रासदायक जावु आस्सा. शारिरीक दणू (श्रम) जातलोची पण पश्चिम घाटाची श्रीमंतिका पोळोनु मन तृप्त जातलें. मानसीक ताण दूर जातलो.

याणाक वोची दुसरी वाट म्हळ्यारी, सिसीसाव्नु हेगडेकट्टा मार्ग ६ कि. मी.

आड वाट्टेन गेल्यारी ‘भैरवेश्वर’ गुडे माक्षी वाट्टेन ‘याणा’ वोचून पावताती.

खंचे वाट्टेन गेल्ले तिका अडणा (पर्वा ना) पूण वतना अल्पोपहार होरच्याक विस्सोर्नाकताती. रस्तेगी भूक लागल्यारी कस्सने मेळना.

पावसाडी नंतर अक्टोबर, नवंबरंत गेल्यारी बरें. त्रास कम्मी. तें नयशी (त्या भायर) प्रकृती (सैम) जास्ती फुल्लु आयिल उर्ता. खंय पळे थंय पाचवेसाणी, बगुलेन जुळु-जुळु होळ्नु वोची चंडिका नदी, पक्ष्यांलो चिल-पिली अवाजु आयकल्यारी प्रकृती कविता वाचन करता आशिल अनुभव जाता.

‘कुमटा’ साव्नु गेल्यारी प्रथम ‘मोहिनी शिखर’ दिसता. ताज्जे अेद्राक (सामकार) मुख्य शिखर ‘भैरवेश्वर’ दिसता. काळे शिळेचे सर्पा-हुत्ता (फडे)निसर्गान तयार केल्लिल हे शिखर ३०० ते ३५० अत्तेर (ऊंच) आस्साती. अस्सले सान-होड मेळ्नु सुमार पन्नासेक शिखरां

आजु-बाजुन आस्सती. जगांतु आनी खंयी अस्सलें नमुनेचें, निसर्गान निर्माण केल्लिलें शिल्प, पोळोच्याक मेळना. तें ‘याणा’ येवु पोळोवका. त्या दृष्टीन ‘याण’ उत्तर कन्नड जिल्लेचें गौरव स्थान जाव्नास्सा. रानांतु, वनांतु आढ-वूढ वांट्टेन वतल्यांक निसर्गाचे गर्भांतु घुस्सुन आनंद घेतल्यांक हो जागो ‘याण’ भयंकर आवडतलो. हें हांवुं खात्रीन सांगतां.

‘भैरवेश्वर’ शिखराकची देवस्थान म्होणु मानताती. हे शिखरांतु ५० लांब एक गुहा (cave) आस्सा. गुहे भित्तर निसर्गान केल्लिल भैरवेश्वराल चित्र आस्सा. आनी कायम ३६५ दिवस एके नमुन्यारी भैरवेश्वराल मात्यारी जलधारा पडत आस्सा. तेंची तीर्थ म्होणु सेवन कर्ताती. ही जलधारा ‘चंडिका नदी’ म्हळील नांवान मुक्कार होळ्नु (व्हांवत)वत्ता. देव दर्शनाक येतले भक्त त्या नदींतु न्हावु, शुद्ध जावु येताती.



याण वचची वाट

शिवरात्री दिवस देव दर्शनाक लांब लैन (Line) लागिल उरता.

नित्य नेमान कितलेकी वर्सां सावन लागायत पुजा कोर्नु आशिले हांगाचे पुजारी आपुलकीन वागताती. तांकां कोणें विचारल्यारी स्थळ पुराणाची म्हायती सांगताती.

पुराण कथा अस्सी आस्सा 'ईश्वराकडच्यान वर प्राप्त कोर्नु भस्मासूर ईश्वराकची भस्म कोरच्याक वल्ता. त्या कठीण प्रसंगातल्यान पार पोडच्याक ईश्वर धावु ह्या निर्जन, निभिड अरण्यांतुल गुहेतु लिप्पुन बसता. ईश्वराचेरी आयिल संकट दूर कोरच्याक विष्णु मोहिनी रूप धारण कर्ता. भस्मासूराक मायेंतु फसोवन भस्म कर्ता. त्या राक्षसान भग भग जळतना हांगाच परिसराक उज्जो लागता. ती प्रळयाग्री निवोवचाक पार्वती जल रुपान, चंडिका जावु अवतरता. सर्व संकट दूर जाल्ले नंतर भक्त गणाले प्रार्थनेक मान दिवु 'शिव-पार्वती' थंयिची याणांतु वास कोर्नु आस्साती.' ही

पुराणांतुली कथा. जाल्यारी भाविकांल मनांतु हे अेक 'श्रद्धास्थान' जावु आस्सा. श्रद्धा आस्सिल कडेन भक्ती उर्ता. भक्ती आस्सिल कडेन प्रेम, आनंद उर्ता. हे सर्व मेळुन मन प्रसन्न जाल्लिलें उर्ता.

भैरवेश्वर शिखराक प्रदक्षिणा घालताना या आजु-बाजु परिसरांत, फिरताना शांतता राखा. त्या प्रदेशांतु असंख्य म्होवामुस (Honey bee) घूड आस्सती. ताज्जे खब्रेक वोच नाकाती साधारण मूस नंय ते; होडोड मूस ते. तांकां हेज्जेनु म्हणताती. त्या मुसांनी चाबच्याक आयल्यारु तुमकां धांवच्याक वाट मेळशिनाना भयंकर खतरनाक मूस ते! पाय्या मुळांतु पोळोवन हेज्जह (पावलां) दवरा. विषारी नाग उर्ताती. भिच्चे नाका फक्त काळजी घ्या. हांवें गेल्लिल तेन्नां प्रत्येक पंता (वेळार) माक्कां दिस्सून आयलेती.

भैरवेश्वर शिखराचे माक्षिदिकान (फाटलेवटेन) 'नागतीर्था'चे उगम स्थान आस्स खंय! स्कंद पुराणांतु हाज्जी विवरण आस्स म्हणताती. पंच पांडव वनवासांत आसतना हे दिकान आयिले खंय!

हें सर्व पोळोवच्याक दोन दिवस लागताती. चार-पांच लोकाल ग्रुप (Group) कोर्नु आयल्यारी उत्तम. आयिल दिवसुची परत वोच्चें आसल्यारी देव-दर्शन नंतर थोडी विश्रांती घेया आनी जाल्लतिल्ले बेगी भायरी सरा कारण ह्या प्रदेशांतु काळोकु बेगी जाता. काळोक म्हळ्यार अेकदम अंधःकार. हात्तांतु पावर फुल्ल बेटी आस्सल्यारी बरें. रान वाट, हिंस्रपशु आस्सात म्हणताती.

अेकादी बैलगाडी मेळ्यारी ताज्जेरी बोस्सून प्रवास करा. ती मजा विंगड! हे सर्व अनुभवच्या खर्चु, जास्तीयेना. 'अेकपंता वोच्चून येक्का' म्हळिल इच्छा मनांतु हाडा. उत्सा, उमेदी आपोआप आंगांतु येता.

ज्ञानापीठ प्रशस्ती विजेता कवी 'कुवेंपु', न म्हळां 'प्रकृतीची आराधना म्हळ्यार ती परमात्माली आराधना'. त्या खात्तिरी कृपया थंचे पवित्रतेक, शांततेक धक्को लागचे तस्सले कृत्य कस्सले कोर्नाक्काती (दारू पिच्चे, विडी-सिगरेट ओढचें, टेप-रेकोर्डर, रेडियो लावु गौजी-गलाटो कोर्चें... इत्यादी.) हें हांवु कित्याक सांगतां की म्हळ्यारी, 'देवान सृष्टी केल्लिलें निसर्ग मन्शांनी नष्ट कोर्चाना'. (करुंक फावना)

बनवासी

कर्नाटकांतलें पयलें स्वतंत्र राज्य बनवार्मींतु राजा मयूर वर्मान (क्रि.श. ३२५) स्थापन केल्लें. तेन्नाच्यान एक नवीन इतिहास घडत गेल्लो. ह्या साम्राज्याचे विस्तार कारवार, धारवाड, बेळगांव, गोवा, दक्षिण कन्नड, शिवमोग्गा, हासन, चित्रदुर्ग पर्यंत पसरिलो.



मधुकेश्वर मंदीर, बनवासी

सिसी, शिवमोगा रस्तेन गेल्यारी २२ कि. मी. अंतरारी बनवासी आस्सा. हो गांवु पुराण प्रसिध्द, इतिहास प्रसिध्द आनी निसर्ग रम्य म्हणल्यासि त्री इन् वन् (Three in one) जाव्नास्सा.

मयूर शर्मा म्हळिल ब्राह्मण विद्यार्थी दक्षीण भारतांतुल पल्लव राजधानी कांचिपुरमांतु, रामेश्वरांतु शिकतस्सिलो. वेदाध्ययन पुर्ण कोर्नु ब्रह्मसिध्दी प्राप्त जाल्ले नंतर परत तागेल गांव येतना वाट्टेरी पल्लव राज्यांतुले अश्वदळाचे कांय सैनीक तागेल अपमान करताती, तेजोभंग करताती, ताक्का लुटताती.

ह्या घटनेन मयूर शर्मा ल मनांचेरी परिणाम जात्ता. तागेल विचार बदलताती. 'मान रक्षणेक विद्या निष्प्रयोजक; बाहुबल, क्षात्रतेज अवश्य' म्हळील विचार तागेल मनान येताती. तो दृढ निर्धारान आयिल वाट्टेन फिर्नु परत वत्ता. हत्तांतु खड्ग धोरुं,

शस्त्राभ्यास सुरू करता. ब्राह्मण आस्सिलो क्षत्रीय जात्ता. 'शर्मा' म्होणु आस्सिल आढनांव 'वर्मा' म्होणु बदलायता. स्वबलाचेरी स्वतंत्र राज्य स्थापन करता. बनवासीक राजधानी करता. इच्छाशक्तीक कितली ताकत् उर्ता म्हळिल्याक हें एक उत्तम उदाहरण.

राजवाड्यांतुल आंगणांतु अेक विशाल 'कदंब' वृक्ष आस्सिल खंय! ते दिक्कून, तांगेल घराण्यांक तेंची नाव पडता. हे 'कदंब' घराण्याचे राजे साधारण १६५ वर्सां राज्य करताती. कड-कडेरी (शेवटाशेवटाक) हांगेल्यांतु तीन वांटे जात्ताती. अेकलो बनवासींतु उरता. आन्नेकलो 'हानगल्ला' वत्ता. तिसरो 'गोवा' वोच्चून थंय राज्य करता. आत्त 'बनवासी' पळयल्यारी तेन्नांची वैभवाची कल्पना कोर्च्याक जायना. राजधानी आस्सिली खेडें जाल्या. हो जाल्लो इतिहास. पुराणांतुली कथा वेगळी आस्सा.

मधू आनि कैटभ राक्षसांल त्रास सहन जायना जावन लोक त्रस्त जाल्लिले. तेन्नां महाविष्णु

भूलोकारी येव्नु तांगेल संहार कर्ता. त्या राक्षसांनी मरण कालारी व्यक्तकेलिल इच्छेनुसार तांगेल नावानु दोन लिंगां स्थापन कर्ता. त्या लिंगांतु शीव म्हणल्यार शंकराल पूर्ण तेज आव्हान कर्ता.

मधुल नावांन बनवासींतु स्थापन केल्लिल लिंग 'मधुकेश्वर' म्होणु प्रसिध्दी पावता. कैटभाल नावांन अनवट्टींतु स्थापन केल्लिल लिंग 'कैटभेश्वर' म्होणु प्रसिध्दी पावता. 'अनवट्टी' 'बनवासी' साव्नु १३ कि. मी. अंतरारी आस्सा.

बनवासी ऋषी-मुनींल तपोभूमी. शुक्राचार्यानु संजीविनी विद्या हांगा प्राप्त केल्लिली खंय! मृकंड ऋषीन पुत्र संताना खात्तिर हांगाची तपश्चर्या कोर्नु मधुकेश्वराक प्रसन्न केल्लिल खंय! नंतर ताक्का जाल्लिल चेडाक 'मार्कांडेय' म्होणु नांव दवल्लें खंय!

जमदग्नी ऋषी पुत्र भार्गव बनवासी येव्नु तपश्चर्य कर्ता. मधुकेश्वर प्रसन्न जाव्नु ताक्का



वृषभ मंटप, बनवासी

मातृहत्या दोशांतुल्यान मुक्त कर्ता. 'परशु' म्हळिल आयुध भार्गवाक दिता. तेन्नांचान भार्गवाक 'परशुगाम' म्हणताती. अरशीं आनीक कित्येक कथा ह्या क्षेत्राचेरी घडिल्यो तुमकां आयकुच्याक मेळताती.

बनवासींतुले मधुकेश्वर मंदीर अमर शिल्पी जक्कणाचार्यान बांदिल्लें सध्या शिथिलावस्थेंतु आस्सा. गर्भगुडिंतुले लिंग ३ फूट उंच आसा. 'शुध्द म्होवावरी' (Honey) ते लिंगाच रंग; ते दिकून ताका 'मधुकेश्वर' नांव पडलें अशें कांय लोक म्हणताती. उर्च्योपुरो!

संपूर्ण देवूळ ७२ खांब्यांचेरी आस्सा. बायलो भाग ५० खांब्यांचेर, भित्तलें भाग १६ खांब्यांचेरी आनी गर्भगुडी ६ खांब्यांचेरी आस्सा. शिल्पकलेचो उत्कृष्ट नमुनो तुमकां हांगा पळोवच्याक मेळता. देवळाचे वृषभ मंटपांत, अंक अती सुंदर नंदी विग्रह (मुर्ती) आस्सा. नंदीचे दाव्या दोळ्याची दृष्टी मधुकेश्वराचेरी आनी उजव्या दोळ्याची दृष्टी पार्वतीचेरी आस्सा. कर्नाटकांतु ही नंदी एक विशिष्ट शिल्पकृती म्होणु प्रसिध्दी पावल्या. देवळा अेद्राक (सामकार) आसचो ध्वजखांबो अेक्का पात्थरान (फातरान) केल्लिल्लो. ताका जोयंट (joint) ना. उंची अदमास ५०' ते ६०' आस्सा.

बनवासींत, कदंबा नंतर, 'चालुक्य', 'राष्ट्रकूट', 'विजयनगर', 'बिळगी', 'केळदी', 'स्वादी' घराण्यांचे राज्य करताती. 'मधुकेश्वर' देवस्थानाचो रथ त्या कालांतु (क्रि. श. १६०८) संपूर्ण दक्षीण भारतांतु होड आनी ऊंच जावनास्सिल्लो. स्वादी घराण्याचे रामचंद्ररायानू करोसून दिल्लिल्लो तो. त्या काळांत रथ हस्ती तांडितस्सिल्ले. (आडसले) रथाचो कलश इतलो ऊंच की पळैतल्यांल मुंडास (फेटो किंवा टोपी) सककल पडतस्सिल्ली खंय! तेन्नांची रथबीदी रुंद, सरळ जावनास्सिल्लो, अजून दिस्सून अेत्ता. रथोत्सव प्रतीवर्ष चैत्र शुध्द अेकादशी किंवा द्वादशीक, मगा नक्षत्रांतु जाता. देवाक रथारी बसोवनु रात्रीचें अकरा किंवा सांढे अकरा घंटेरी ओडणु व्हरताती. आजु-बाजूचे गांवांतुले लोक हजारांनी जमताती. रथ परत फिर्नु देवळा समोर येतना आनी रथावयल्यान देवाक देंवयतना दुसरो दास जाता. अंकृण खूप मजा येता.

वसंतोत्सवावेळार देवाक बसोवनु पुजा कोर्च्याक स्वादी घराण्याचे रघुनाथ रायान. (क्रि. श. १६२८) ग्रैनायट फातराची अतिशय सुंदर मांची बांदून दिल्या. ती अजून पळोवच्याक मेळता. शिल्पकृतीचे दृष्टीन तो Rare Piece म्होणु जगप्रसिध्द जावनास्सा. आज ताजी किम्मत कितले कोटी रु. म्हळिल अंदाज कोर्चे कठीण

म्हणताती.

१७वे शतका नंतर बनवासीचें वैभव कर्मी जायत गेल्लें. तें राज्य मुसलमान हातांतु गेल्लें. टिपुसुलतानाले पराभवा नंतर ब्रिटिशाल हातांतु गेल्लें. त्या काळा मधुकेश्वर देवळाचें उत्पन्न पळोवनु ब्रिटी सरकारान देवळाचे मेनेजमेंट (कारभार) आपल्याले हातांत घेता. इत्ले वैभव संपन्न 'बनवासी'ची अवस्था आज पळयल्या अति दुःख जाता. आमकां कोणांकच आमगेल इतिहासाचो अभिमान ना. हेंच आमगेलें दुदैव.

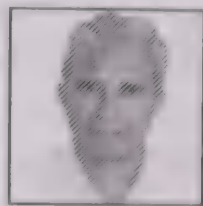
बनवासीचे आस-पास निसर्गाचे सुंदर रूप पळोवेत. हांगाचे निसर्ग कवी कल्पन न्हय! तो अेक अनुभव जावनास्सा. कवी कालिदासान बनवासीचें वर्णन केल्यां. पं. कवीन वर्णन केल्यां. विदेशी प्रवासी हुयेन-त्संग, टालेमी, अल्-बरूनीन बनवासीचें वर्णन केल्यां.

इत्लसरू प्रसिध्दी पाविले बनवासीचे गवय वैभव आनी निसर्ग सौंदर्य अेकपंता मुद्दाम पळोवनु वचाती. बनवासी सावु लागीं 'गुढवी' पक्षीधाम आस्सा. हें दोन्नी अेकपंत पळोवेत. प्रवासाचो आनंद आनी समाधान नक्की तुमकां मेळता.

बनवासी अेतल्यांनी कुमटा किंवा हुब्बळ्ळी पर्यंत रेल्वेन येवेत. थंचान देह दोन तासाची बस प्रयाण केल्यारी सिर्सी येवु पावच्याक जाता. सिर्सीचान बनवासी वोच्याक तुमकां खंचे ना खंचे वाहन सौकर्य मेळता.



- पद्मनाभ नायक



बी/२०१,
मंजुनाथ सीएचएम लि.,
संत नामदेव पाथ,
तिलक नगर,

डोंबिवली (ई) ४२१ २०१
फोन : (०२५१) २४२१४०१

ज्ञानियाचा राजा.....



ज्ञानियाचा राजा... गुरु महाराज...हीं उतरां जेन्नां जेन्नां हांव आयकतां तेन्नां तेन्नां 'गुरु' ह्या उतरांतल्या अगाध सामर्थ्या मुखार नतमस्तक जातां. अज्ञानाच्या काळखांतल्यान आत्मगिन्यानाच्या प्रकाशा कडेन व्हरपी व्यक्तिक गुरु म्हणटात. दर वर्सा भारतभर आशाढ पुनवेक गुरुपौर्णिमा मनयतात. अंदूं सात जुल्याक 'गुरुपौर्णिमा' आसा. महर्षी व्यासांचो जल्म ह्या दिसा जाल्लो म्हणून तिका व्यासपुनव अशेंय म्हणटात.

महर्षी व्यासान वेदसंहिता तयार केल्यो. एकलक्ष श्लोकांचें महाभारत अठरां पुराणां आनी ब्रह्मसूत्रां सारक्या ग्रंथांची रचना केली. ताणीं धर्मशास्त्र आनी राजनिती शास्त्रांतल्यान मनीस जातीच्या कल्याणा खातीर मार्गदर्शन आनी उपदेश केलो. तांकां 'जगद्गुरु' अशेंय म्हणटात. गुरु भितर ब्रह्मा, विष्णू, महेश हे तिनय देव आसात देखून ताका साक्षात परब्रह्म म्हळां.

गुरु भितर देवाचें आनी शिश्य भितर भक्ताचें रूप पळयतना, गुरु आनी शिश्य कसो आसचो हें जाणून घेवप गरजेचें. गुरु फकत

शिक्षणीक मार्गदर्शकच न्हय तर जिणेची रीत शिकोवपी अध्यात्मीक शिक्षक. तो आत्मज्ञान दिता. गुरु अहंकारा पासून मुक्त आसता. कीर्ती आनी लाभ हाचे कडेन आकर्षित जाय नासतना, एकनिश्ठेन तो शिष्याक अंतिम उद्दिष्टां मेरेन व्हरता. शिष्याचें प्रगती कडेन लक्ष दिवन ताका योग्य दिका दाखयता. तो मोग दिता. तांतुंतल्यान विस्वास, भक्ति, संयम, खोलायेन आकलन आनी ज्ञानाचो प्रकाश निर्माण जाता. शिष्या विशीं निःशंक जावन तो ताच्या मनांत विद्येची रुजवण करता. शिष्याच्यो समस्या प्रस्न हांच्यो जापो दिवन ताका सत्य सोदपाक उत्तेजन दिता.

शिश्य कसो आसचो? तर ज्ञान घेवपाची पात्रताय, जिद्द, अखंड यत्न करपाची तयारी हे गूण ताचे कडेन आसपाक जाय. तो ज्ञाना खातीर तानेल्लो आसपाक जाय. आत्मविस्वास निश्ठा, गुरु प्रेम, नमळाय, निर्धार ह्या गुणांनी ताणें आपलें ध्येय साध्य करपाक जाय. अपेक्षीत वेळार ध्येय साध्य जालें ना जाल्यार निशेनासतना यत्न करीत रावपाक जाय. असंख्य स्मृती आनी संस्कारांचे रंग चडिल्लें चंचल मन धीर आनी एकाग्र जावपाक अमर्याद यत्नांची गरज आसता. गुरु विशींचें प्रेम, संयम आनी नमळाय हाचें मोल शिष्याक कळपाक जाय.

प्रेमांतल्यान धैर्य, संयमांतल्यान समृद्धी आनी नमळार्येंतल्यान सामर्थ्य निर्माण जाता. खरो शिश्य गुरु कडल्यान अशे शक्तिची विद्या घेता की जी शक्त परब्रह्मा कडेन एकरूप जातनाय ताका सोडून वचची ना. तर अशें हें गुरु-शिष्याचें नातें.

ज्या गुरु वयल्या श्रद्धेन जिणेंतल्या सगल्या संकश्टां कडेन झुंजपाची तांक दिली, ज्या गुरु वयल्या निश्ठेन जिणेक यशाचो मार्ग दाखयलो, ज्या गुरु वयल्या भक्तिन अज्ञानांतल्यान ज्ञाना कडेन आनी काळखांतल्यान उजवाडा कडेन वचपाची दिका मेळ्ळी. त्या गुरुचें स्मरण करून कृतज्ञताय व्यक्त करपाचो हो दीस. शिश्य संवसारांत खंयूय वचूं गुरुची तांचेर सदांच कृपादृष्टी आनी सुक्ष्म नदर आसता.

जे प्रमाण,

घार हिंडते आकाशी, झेप घेई पिलांपाशी
माता गुंतली कामासी, चित्त तिचे बाळापाशी
ना जाल्यार

ह्या डोळ्यांची दोन पाखरे
फिरतील तुमच्या भोवती
पाठलाग ही सदैव करतील
असा कुठेही जगती...

ह्यो ओळी पळयात.

कोण तरी आमकां पळयता... ही जाणीवच संवेदनशील मनाक सन्मार्गार व्हरपाक पुरो. मागीर ताचे कडल्यान कसलेंच दुश्कर्म घडना.

तर अश्या ह्या मार्गदर्शक गुरूक नमळायेचीं दोनूच उतरां.

'दिव्यत्वाची जेथ प्रचिती, तेथे कर माझे जुळती'



- अपर्णा गारूडी
शिवोली, गोंय
फोन : २२७२७५१



आवयांनो,

भुरग्यांक वाडयतना

हीं पश्यां पाळात



घरांत भुरगें आसप म्हणल्यार खोशयेचो खीण, पूण भुरग्याक हाताळटना खुबशीं पश्यां पाळचीं पडटात. कितें करचें आनी कितें करचें न्हय अशीं दुबावाचीं ल्हारां आवयबापायच्या मनांत घुंवत रावतात. राजा प्रकाशनाच्या डॉ विठ्ठल प्रभू हांच्या पुस्तकांत भुरग्यांक कशें वाडोवप हें विशीं मार्गदर्शन आसा. त्या पुस्तकांतलें हें एक प्रकरण. हें प्रकरण सेत आवयक मार्गदर्शन थारतलें हातूंत मातूय दुबाव ना.

१. भुरग्याक पावडर, काजळ लावचें न्हय. कारण हाचो कसलोच फायदो नासता. वयल्यान लुकसाण मात जाता. पावडराक लागून अॅलर्जी जाता. काजळ निर्जंतूक नासता. तें लायतना दोळ्यांक दुखापतूय जावंक शकता.

२. भुरग्याक वाळे, कांकणां वा भांगरा वस्ती घालच्यो न्हय. त्यो गजाली तांकां ब्रेडयो क्रशयो दिसतात.

३. भुरग्याक प्लास्टिकाची चडडी घालची न्हय. प्लास्टिकाच्या कपड्यांत ताका गुठलावचें न्हय. ताचे कातीक हवा लागना.

ताका लागून ताका लुकसाण जावं येता.

४. न्हाणयतना ताच्या कानांत उदक घालचें न्हय. कानाचो पड्डो पिंजता वा भुरगें भेड्डें जाता.

५. कानांत तेल घालचें न्हय. माथ्याक पचपचीत तेल लावचें न्हय. ताका लागून बुरशी - संसर्ग जाता. माथ्यार तेल लायल्यार भुरगें तैलबुद्धी जायना. तेल कातीचेरूच उरता. कवटितल्यान भितर वचना आनी ताची गरजूय ना. नाकांत तेल घालचें न्हय. न्युमोनिया जाता.

६. कानांत फस्का काडी, बॉबपीन घालून मळ काडचो न्हय.

७. भुरग्याक सरळ उमथें न्हिदोवन दूद घालचें न्हय. कानाचें भितरलें दार गळ्यांत आसता. थंय दूद सांठून उरता. जंतुचो संसर्ग जाता आनी कान दुखता, फुट्टा, पूं येवंक लागता. दूद घालतकच भुरग्याच्या तोंडांत बोट घालून पुसचें न्हय.

८. भुरग्याक वाळकड, कुमारी आसव, ग्रायपवॉटर दिवपाची गरज ना.

९. भुरग्याक चींव दिवची न्हय. ताका लागून जंतुचो संसर्ग जाता. हगवण लागता. दांत फुडें येतात.

१०. कलस काडूंक नाशिल्लीं तांब्याचीं

वा पितळेचीं आयदनां वापरचीं न्हय. भुरग्याचें यकृत इबाडटा.

११. प्रसाद म्हणून देवळा मुखावेल उक्ती मिठाय, तीर्थ समजून न्हंयचें खदूळ उदक भुरग्याक दिवचें न्हय. ताका हगवण आनी ओंकारें येवंक लागतात.

भुरगें स्वता उबें राव मेरेन ताका उबें करचें न्हय. कूड सांबाळपाची तांक पांयांक येवंक नाशिल्ल्यान पांय गोल जातात आनी फुडें उंचाय उणी जाता.

१३. भुरग्याक वाऱ्यार उडोवन जिखचें न्हय. मान कमस जावन गंभीर परिस्थिती उप्रासूंक शकता. (मज्जारज्जूचेर ताण पडटा) भुरग्याचे दोनूय हात धरून ताका उखलचें न्हय, खांदी निखळपाची शक्यताय आसता.

१४. फोंगाचो धुवोर विखारी आसता. ह्या धुवरा लागसार भुरग्याक व्हरचें न्हय.

१५. भुरगें दावखुरें आसत तर ताका उजव्या हाताचो वापर करपाची सक्ती करची न्हय. कांय भुरगीं दावखुरी आसतात हे सैमीक समजतात.

१६. न्हिदेंत मुतप, तोंडांत बोट

मेल्ल्यांगाडी

दुबायच्यान आयिल्ल्या आंतोनीन दाबोळे विमानतळार टॅक्सी धरली आनी ड्रायव्हराक पणजे वचूंक फर्मायलें.

घरा वचपाचे हुमळशिकेंत मुतूंक जाल्लें आसतनाय तो विसरलो आनी गाडयेंत बसतकच ताका कडकडून मुतूंक जालें. ड्रायव्हराकडेन उपकार मागपाखातीर ताणें देशेंतपणान ताच्या फाटल्यान हळूच थापटिलें. ते बराबर ड्रायव्हराचो गाडयेवयलो कंट्रोल गेलो. ताची टॅक्सी रस्त्यावेल्यान हेवटेच्यान तेवटेन धावूंक लागली. ताका सगळोच थरथरो सुटलो. मोठ्या कश्टान ताणें टॅक्सी बालेतीन उबी केली आनी फाटल्यान वळून आंतोनीक म्हळें, “पात्रांव आतां खाटीर माल्लें बोरें आहा. नेक्स्ट टायम कोन्ननाका आं!”

“आरे बाबा, ओहे मातशे माल्ल्यार तूं इतू भियेतलो हें खोबोर नाहलें म्हाहां. केसो गोंयकार रे तूं!” आंतोनीन चूक मागत म्हळें.

“सायब, तेजें कितें आहा जाणां तूं?” आंतोनीकडे पळयत ड्रायव्हरान म्हळें, “हांव हाटलीं पोंचीस वर्सां मेल्ल्यांगाडी (हर्सव्हॅन) चलोयतालों. आयज मुगे टॅक्सी चलोवपा हो पयलो दीस.”

तूं अशें सांगत राव

सायबाची खबर घेवंक रवळून सायबाच्या घरा फोन केलो. फोन सायबाचे बायलेन घेतलो.

“हॅलू. सायब केसो आहा?”

“सायब दोन दिसां पयलीं भायर पडलो रे रवळू.” रडत रडत सायबा बायलेन म्हळें आनी फोन दवरलो.

दुसरे दिसाय रवळून फोन केलो आनी विचारलें “सायब कसो आसा?”

“आरे रवळू तुका कालूच सांगिल्लें न्हय रे सायब भायर पडलो म्हण!”

सायबा बायलेन आवाज वाडोवन म्हळें आनी फोन दवरलो. परतून फोन वाजलो. फोनार रवळूच आशिल्लो.

“आरे रवळू, तूं परतून परतून फोन करून तीच गजाल कित्याक विचारता? तुजो विस्वास बसना?” सायबा बायलेन विचारलें.

“विस्वास बसता बाय. पूण इतली बरी गजाल तुज्या तोंडांतल्यान परती परती आयकूंक आनीकूय बरी दिसता.”

घालप, नाखटां खावप, दोळे पिटपिटावप, फट उलोवप, ल्हान-सान वस्तू चोरप ह्यो प्रवृत्ती पिरायेच्या पांच वर्सां मेरेन सभावीक मानतात. ते खातीर ताका ख्यास्त करची न्हय.

१७. भुरग्याक बंडू, चिटू, मिक्की अशा नांवांनी तांकां उलो मारचो न्हय. एक फावट अशें नांव चिकटलें की व्हडपणांत लेगीत ह्याच नांवान लोक उलो मारतात.

१८. काळोख, दोतोर, भूत हांचो हावको भुरग्याक दाखोवचो न्हय, भुरगें भिवकुरें जाता.

१९. भुरग्याची तुळा खंयचेच बाबतींत हेर भुरग्यां कडेन करची न्हय. भुरगें उमेद वगडावन बसता. दरेक भुरगें स्वतंत्र आसता. वेगळें आसता.

२०. भुरग्याक जोर आयल्यार दारां-जनेलां बंद करचीं न्हय. जाड पांगरूणांत गुठलावचें न्हय. कातितल्यान गरमी भायर पडची हे खातीर पातळ चादर गुठलावची. कुडींत वारें घोळटें उरल्यार जोर देंवपाक आदार जाता.

२१. हगवणेंत भुरग्याक उदक दिवप बंद करचें न्हय.

२२. पोट दुखल्यार पोट चोळचें न्हय. भितरल्या अवयवांक लुकसाण जाता आनी योग्य उपचाराक कळाव जाता.

२३. ओंठ, नाक, दोळे ह्या सुवातींनी फोड आयल्यार तो फोडचो न्हय. थंयचे जंतू पातळटात आनी मेंदवांत वचून गंभीर परिस्थिती निर्माण जाता. हून उदकाचो शेक दिवप आनी अँप्टिबायोटिक्स दिवपाची गरज ना.

२४. स्वता उपचार करचे न्हय.

२५. शिस्त ह्या नांवा खाला भुरग्याक खर ख्यास्त करप, कोंडून दवरप टाळचें. मानसीक आघाताचे परिणाम भुरग्याचे व्यक्तीमत्वाचेर जाता. शारिरीक जखमो भरून येतात पूण मानसीक जखमो भरून येनात. तापोवप, निर्शेणी हाडप, ख्यास्त आनी टिका करप हाका लागून भुरग्यांचीं मनां बावतात. ताचे बदला ताका उर्बा दिवप, तुस्त करप, इनामां दिवप. जे वरवीं तांचीं मनां फुलतात.

२६. ‘आईबाबा’ खेळ खेळटना भुरग्यांनी नागडीं जावन एकामेकांक घट्ट धरलीं तरी तांकां मारचें न्हय.

२७. घरांत आवयबापायन भुरग्या मुखार झगडचें न्हय. भुरग्याक दोगूय जाय आसतात. झगडीं पळोवन भुरगें भिता.

२८. दिसभर भुरग्याक टीव्ही मुखार बसोवचें न्हय.



– अतूल पंडित

मडगांव - गोंय

बिम्ब प्रकाशन

‘धर्म-लक्ष्मी’

सांत लॉरेन्स, आगशी - गोंय ४०३ २०४. फोन : २४३८३५५, e-mail: bimbkonkani@yahoo.co.in

क्र.	नांव	वर्स	मोल	लेखक
१.	दर्या सुंदरी (बाल साहित्य)	२००५	४०/-	दिलीप बोरकार
२.	काणी एके जिणेची (कादंबरी)	२००३	५०/-	सुजाता सिंगबाळ
३.	खगोलशास्त्रीय नाट्यांगण	२००३	१००/-	श्रीकांत नागवेकार
४.	वाढल आनी वारें (कादंबरी)	२००४	१५०/-	फा. आ. पेरेरा
५.	चतुर्विध (एकांकी)	२००५	५०/-	उल्हास नायक
६.	भारतवर्षाची संस्कृतायेची साधना	२००५	१५०/-	रवीन्द्र केळेकार
७.	पोरमांतलीं फुलां (ललित)	२००६	५०/-	स्मिता भंडारे
८.	भलायकी	२००६	८०/-	डॉ. वंदना धुमे
९.	भूंयफोंड (कविता)	२००६	४०/-	ग्वालूप डायस
१०.	अवसर (कविता)	२००६	६०/-	श्रीकांत पालसरकार
११.	गुंजो (कविता)	२००६	६०/-	नयना नाडकर्णी
१२.	अमुरपिक्यो चिंचो (ललित)	२००६	८०/-	उदय गुडे
१३.	मलब झेंप (कथा)	२००६	८०/-	माया खरंगटे
१४.	शिमपलतडच्यान (कविता)	२००६	६०/-	दत्तात्रय गोविंद प्रभू देसाय
१५.	बेलापान (ललित)	२००७	१००/-	डॉ. उदय बरड
१६.	समर्पण (कादंबरी)	२००७	२००/-	नं. ध. बोरकार
१७.	कसलो धीर आनी आधार...?	२००७	१००/-	रवीन्द्र केळेकार
१८.	मोगतनर (कविता)	२००७	८०/-	दिपा खोलकार
१९.	पोवनां (ललित)	२००६	१२०/-	नयना आडारकार
२०.	तांबशी (कविता)	२००३	७०/-	ममोज नरेंद्र कामत
२१.	मोतयांची माळ (बालसाहित्य)	२००६	६०/-	प्रशान्ती तळपणकार
२२.	सान काणयो (कथा)	२००४	६०/-	गणपत कवळेकार
२३.	माणकां मोतयां (बालसाहित्य)	२००४	४०/-	नरेंद्र काशिनाथ कामत
२४.	काळखी जीण (कविता)	२००४	६०/-	साईदाम आपटे
२५.	म्हजी माती म्हजें मलब (कविता)	२००७	१००/-	हर्षा शेट्ये
२६.	पाकौ (कादंबरी)	२००४	२५०/-	नं. ध. बोरकार
२७.	आंबाड्या भोवतीं तीन शेवतीं (निबंध)	२००६	१२०/-	जयमाला दणायत
२८.	वावराडी (एकांकी)	२००६	६०/-	नं. ध. बोरकार
२९.	मम्मी (एकांकी)	२००६	५०/-	नं. ध. बोरकार
३०.	सुनामी सायमन (कादंबरी)	२००९	१८०/-	दामोदर मावजो
३१.	उमलताना (मराठी कविता)	२००९	८०/-	राधा भावे
३२.	पचिबाब (व्यक्तिमत्व)	२००८	२०/-	संपादन: दिलीप बोरकार
३३.	गोंदू (कादंबरी)	२००९	२००/-	नं. ध. बोरकार
३४.	हावठण (कादंबरी)	२००९	२००/-	महाबळेश्वर सैल

अक्षरवीणा

अपर्णा गारुडी



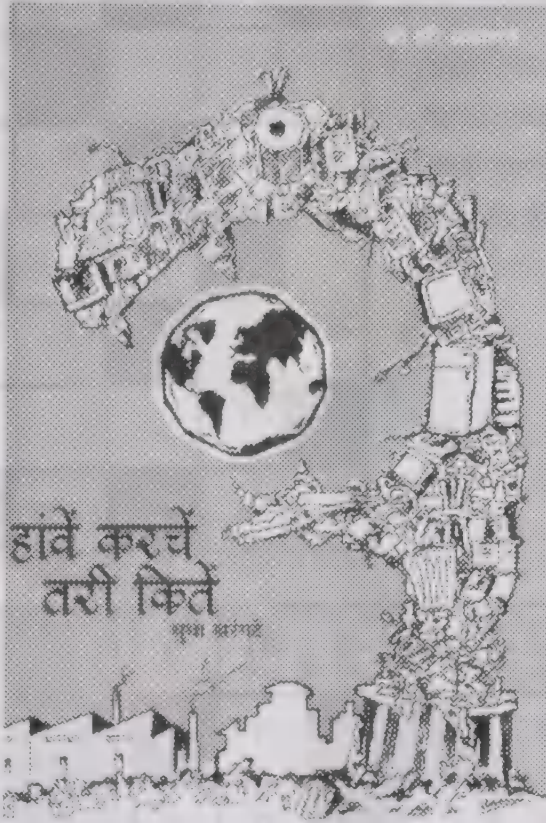
अक्षरवीणा - बाय अपर्णा गारुडीचो पयलो वयलोच कवितां झेलो. ह्या झेल्याक प्रस्तावनां बरयतना ज्येश्ठ कवी नागेश करमली म्हणटात - अपर्णाच्यो कविता एक वेगळोच परिणाम सादतात. पयली गजाल म्हळ्यार तातुंतल्यान कवियत्रीची एक विशिश्ट काव्यप्रतिमा नदरे मुखार उबी रावता. अक्षरवीणेंतल्या काव्यरचनांकडेन पळयता तेन्ना एक गजाल स्पश्ट जाणवता ती म्हळ्यार कवियत्रीक काव्य भावनां आनी काव्य मुल्ल्यांची बऱ्यांतली बरी जाण आसा.

गोवा कोंकणी अकादेमीच्या पयलो चंवर अनुदान येवजणे खाला उजवाडाक आयिल्ल्या ह्या पुस्तकाचें प्रकाशन प्रतिक प्रकाशन, ओशेल, शिवोली हांगच्यान केलां.

८१ पानांच्या ह्या पुस्तकाचें मोल ३५ रुपया जावन आसा. पुस्तकाक विजय शेटमांद्रेकार हाणीं चित्र काडलां.

मडगांवचें दीपा दिनकर मुरकुंडे ह्यो श्री हरि प्रकाशन संस्थेच्यो जाळवणदार. भुरग्यां खातीर साहित्य मेळचें म्हण दीपा बाय भुरग्यांचीं पुस्तकां प्रकाशीत करता. हांवें करचें तरी कितें हें सुधा खरंगटे हांचें नाटकुल्यांचें पुस्तक हेच प्रकाशन संस्थेन काडलां.

ह्या पुस्तकांत सुधाबायचीं पांच नाटकुलीं आसात. शाळेंतल्या भुरग्यांक गेदरींगाक करपा खातीर वा एकांकीका सर्तींत भाग घेवपा खातीर नाटकुलीं



बसोवंक हाचो बेसबरो उपेग जावं येता.

पुस्तकाचें मुखचित्र वासू हाणें काडलां. ४० पानांचें हें पुस्तक सोबीत रुपान छापलां आनी ताचें मोल २५ रुपया जावन आसा.

श्री हरि प्रकाशनाचें हें ३०वें प्रकाशन जावन आसा.

रवानुभव आनी कांय घडणुको जेन्ना कोणाच्याच वैयवकीक जिणेंत विनोद घेवन येतात तेन्ना ताचो वापर ललित साहित्यांत करपी कलाकार निखटो कलाकार उरना तर तो क्रियेटर जाता. अपर्णाचो सभाव थोडोसो विनोदी आंग घेवनूच जल्माक आयिल्ल्यान ताका दर खिणा जो आनंद मेळटा तो ताणें आपल्या ह्या विनोदी बरपांतल्यान आमकां वाटला. अशें गोवा कोंकणी अकादेमीचे अध्यक्ष एन्. शिवदास जाच्या निबंदाविशीं म्हणटात त्या अपर्णा गारुडी हांचो नवो निबंदाचो झेलो म्हळ्यार गजाली.

प्रतिक प्रकाशनान आकर्शक रुपान हो निबंदा झेलो उजवाडाक हाडला.

रवीन्द्र केळेकार हांचो आशिर्वाद लाभिल्ल्या ह्या ९२ पानांच्या पुस्तकाचें मोल ६० रुपया जावन आसा. पुस्तकाचें मुखचित्र गौरिश वेर्णेकार हाणीं केलां तर भितरलीं चित्रां कैलास अन्याल हाणीं काडल्यां.

गजाली



अपर्णा गारुडी

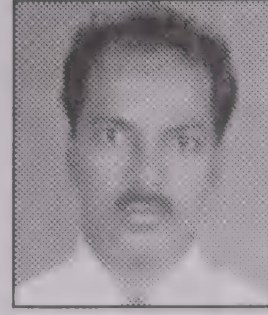
उत्तरकुवाडें

आडवे

१. राजीव गांधीची बायल,
- गहून्नाची आवय.
४. शुभ मंगल हल्लल्ल
६. रक्त
७. रचणी, चढोवणी
९. श्रीरामान 'हो' चवदा वर्सा भोगलो.
११. एक तरेचो जुगार
१३. हल्ल राझा-एक आदलो सिनेमा
१४. भोवमान
१५. बऱ्या कसाचें, बलायकी दिवपी
१६. पेट, लडो
१७. हनुमान
१८. बे
१९. पायांनी वचून वचून आपशींच जाल्ली वाट.
२१. एक विलायती सोरो
२३. मुसलमान भावांचो पवित्र ग्रंथ
२५. रातचो फुलता तो वनस्पत
२७. मजलो
२८. ज्ञान मठ
२९. पंढरपूरची नेमान वारी करपी

उबे

१. आयताग उपरांतचो दीस
२. हाल, उपात्रे
३. धिटाय, नेट
४. सात दिसांचो गट
५. टी. व्ही. वयली माल, सिरियल (मराठी)
६. अज्ञापाची गजाल, सैमाच्या नेमाभायली घडणूक
१०. सगल्यांक धरून, एकंदरीत
१२. शंकराच्या हातांतलें वाद्य
१४. बातमी (हिंदी)
१५. 'महाराष्ट्र'च्या विरुध्द
१७. गोंयचो फामाद आंबो
२०. वाटेर जावोवन केल्ली लूट
२२. महाराष्ट्राची राजभास
२४. राजाची बायल
२६. स्वर



- संतोष शिवराम हळर्णकार
बांदिवडे-बंदर,
फोंडा-गोवा ४०३ ४०१

१		२		३		४		५	
				६					
७	८					९			१०
				११	१२			१३	
१४								१५	
१६				१७					
			१८				१९		२०
२१	२२			२३	२४				
	२५						२६		२७
२८					२९				

जू
न
उ
त
र
कु
वा
ड्या
ची
जा
प

शां	ता	दु	र्गा		पो	क	ळ	सा	ण
ति		क			र			त	
लि	दा	न		सं	वं	द		व	न
के	स		पां		द		लां	डो	र
त		प	ड	मू	र		ड		क
न	क्ष	आ	व	ळ		मां	गो	र	
		व			ता	ड		गा	प
क	गा	ळ		प	ड	ती		र	
त	ळ		व		गा		क	ग	ळ
र		व	ड	व	ड		स	ण	

हें सदर पुरस्कृत करपाक आमकां
पुरस्कृतों जाला.

हर म्हयन्याक आमी तुमची जायरात ह्या
सदरांत करतले.

ते खातीर तुमची मॅटर धाडून दिवंची
गी

आमची हर रु. १००/- हर म्हयन्याक

ऑगस्ट २००९ ते ऑक्टोबर २००९ आजी
डिसेंबर २००९ ह्या ४ अंकांखातीर
रु. २,०००/-

संपर्क करात : ९८२२१३६८८९

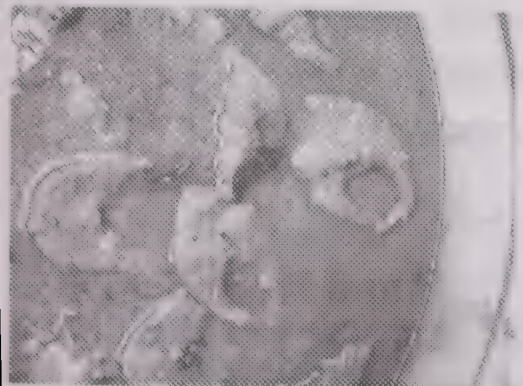
रांदची कूड



बांगड्यां उड्मेथी

सामान : ५ बांगडे, २ वाटी नाल्ला सोय, ४ मोठे कांदे, २५-३० मिरयांकण, १०-१२ सुक्यो मिरसांगो, १ कुलेर हळदी पिठो, मीठ, २ व्हडलीं कुलेरां तांदूळ, २ १/२ व्हडलीं कुलेरां हुडदाची दाळ, पाव कुलेर मेथी, अदमासान आमटाण, तेल.

करपाची तरा : बांगडे उजरावन धुयात, तव्यार तांदूळ आनी हुडीददाळ भाजात. २ कांदे उबे चिरून भाजून घेयात, मेथी मिरयां भाजात आनी कांद्या बांगडा सोय भाजात. भाजिल्ली सोय, आमटाण, मिरसांग, हळद मात्शी मोठी वाटात. मिरयां मेथी बारीक वाटात. उरिल्लो कांदो शिन्न तेलान्त तळशियात. तांतूंत सोये बांगडा केलां तें वांटप घालून अदमासान उदक घालात मीठ घालात. वांटपाक खतखतो येतगीर तांतूंत बांगडे घालात, तांदूळ उडीद दाळिचो गुळो घालात थोड्या वेळान बंद करात.



बांगड्यां लोणचें

सामान : मोठे ६ बांगडे, ५ कुलेरां मिरसांगे पिठो, १/२ कुलेर शंकरछाप हिंगाची पूड, ८-१० व्हडलीं कुलेरां तेल, ४० लसणीच्यो बोयो, १/४ धाकटें कुलेर मेथी, २-३ धाकटीं कुलेरां हळदिचो पिठो, अदमासान आमटाण आनी मीठ, १ धाकटें कुलेर सांसवां.

करपाची तरा : बांगड्याचे ५ ते ६ कुडके करात, मिरसांगे पिठो, आमटाण, हळदी पिठो बारीक वांटात. तेल तापतकच मेथी, हींग, सांसवां फोडणीक उडोवन तांतूंतच बारीक लसूण चिरून तांबडी जायसर भाजात. वांटप, बांगडे, मीठ घालून फोडणेंतूच धवळात (बांगड्या कुडके मोडूंक दिनाकात) मीठ घालून ५-७ मिनटां शिजयात.

भरिल्ले बांगडे

सामान : ८ मोठे बांगडे, ३-४ मोठे कांदे, २ व्हडलीं कुलेरां मिरसांगेचो पिठो, १ धाकटें कुलेर हळदी पिठो, १५-२० लसणीच्यो बोयो, बोटायेदें आलें, १० लवंगां, ३० मिरयां, १ व्हडलें कुलेर सुकी कोथंबीर, १/४ धाकटे कुलेर जिरें, बोटा येदी तिरवी, अदमासान मीठ, आमटाण, तळपाक तेल, तांदळा पीठ.

करपाची तरा : बांगडो उजरायतना मदीं उबो बांगडो चिरून मदलो कांटो उबो चिरचो आनी काडचो. बांगडे बरे निवळ धुंवचे. कांदो जाता तितलो बारीक शिनात आनीक मसालो बारीक वांटात. मीठ घालून कांदो मसालो कालयात. कालयिल्लें सगळें बांगड्यांनी भगत, तांदळाचें पीठ लावन तव्यार चुरचुरीत तळात. जिबेर उरतलो तुमच्या.

बांगड्यां आंतांचे दांगर

सामान : २ वाट्यो आंतां, १ वाटी सोय, १ कुलेर भाजिल्ले कोथंबिरेचो पिठो, तळपापुरतें तेल, मीठ, ३ मोठे कांदे, तांदळा पीठ, ४ कुलेरां आमटाणी उदक, मिरसांगे पिठो, हळदी पिठो.

करपाची तरा : आंतां निवळ धुयात, कांदो चिरात, सोय, कांदो, मसालो, मीठ, आंतां, आमटाणी उदक थोडें तांदळा पिठांत कालयात ताचे २०-२५ गुळे करात, ते पिठांत लोळोवन दाबून तव्यार तेलान्त तळात. रुचीक लागतात.

बांगड्या सुकें (सडसडीत)

सामान : ६ बांगडे, १ वाटी नाल्ला सोय, १ धाकटें कुलेर मिरसांगे पिठो, अर्द कुलेर हळदी पिठो, २ मध्यम कांदे, २ हरव्यो मिरसांगो, ५० सोलां. अदमासान मीठ. ६ ते ८ हरव्यो मिरसांगो.

करपाची तरा : बांगडे उजरावन बारीक कुडके करात. कांदो बारीक चिरात. हरवे मिरसांगे कुडके करात. मागीर सगळें सामान आनी बांगड्या कुडके कळसून घेयात. १ पेलो उदकांत उदक आटसर (सुकसर) शिजयात. जाय जाल्यार शिजतना आंबले कुडके नाजाल्यार बिमलां घालूं येता.



- सुफला रूद्राजी गायतोंडे

मिरामार - पणजे.

मो. - ९८२३१११९१७



मलेरिया हें एक खूब पोरनें दुयेस जावन आसा. म्हूण ह्या दुयेसा बद्दल सगळ्या लोकांक म्हायती आसा. आमच्या देसांतले ८० टक्के पर्यंत लोकसंख्येक मलेरिया जावपाची शक्यताय आसा.

मलेरिया कसो आनी कित्याक लागून जाता हें आमी समजून घेवंचा.

‘प्लासमोडियम’ हें मलेरियाचें दुयेस अतिसुक्ष्म जंतूक लागून जाता. हे जंतू फकत सुक्ष्मदर्शक यंत्रानूच (Microscope) दिसतात. हे जंतू आपलें अर्दे आयुश्य मनशांच्या आंगांत आनी अर्दे आयुश्य जळारिच्या आंगांत घालयतात. मलेरियाचें दुयेस जाल्ल्या मनशाक जर जळार चाबली आनी हीच जळार जर दुसऱ्या बऱ्या मनशाक चाबली, जाल्यार त्या बऱ्या मनशाक मलेरिया जाता. सगळ्यांच जळारी मलेरियाचें दुयेस पसरयनांत. फकत अँनोफिलीस ह्या जातीच्या बायल जळारीक लागून मलेरिया जाता. (Female Anopheles Mosquito).

जेन्ना ही अँनोफिलीस बायल जळार एका मलेरिया आशिल्ल्या मनशाक चाबता तेन्ना त्या मनशाच्या रगतांत आशिल्ले मलेरियाचे जंतू जळारींत वतात आनी १०-१४ दिसांनी जळारिच्या पोटांत तांची वाड जाता आनी ही जळार आतां मलेरियाचें दुयेस पसरावपाक शकता. हीच जळार जर एका बऱ्या मनशाक चाबत जाल्यार ताका १४ ते २१ दिसांनी जोर येता आनी ताका मलेरिया जाता.

प्लासमोडियम जंतू हे चार तरेचे आसतात. प्लासमोडियम वायवेक्स (P. Vivax), प्लासमोडियम फालसिपेरम (P. Falciparum), प्लासमोडियम मलेरिया (P. Malaria), प्लासमोडियम ओवेल



मलेरिया

(P. Ovale)

आमच्या भारतात प्ला. वायवेक्साचो ६०-७०% तशेंच प्ला. फालसिपेरमचो ३५-४०% केसीस दिसतात. प्ला. मलेरिया तर सामको थोडो आनी प्ला. ओवेल तर भारतांत आसच ना अशें म्हणटात.

प्ला. फालसिपेरमाक लागून जो मलेरिया जाता तो सामको भिरांकूळ आसा. आनी हाचेर जर वेळार उपाय करिना जाल्यार ५०% पर्यंत दुयेंतांक मरण येवं शकता. ह्या मलेरियाक सेरिब्रल मलेरिया (cerebral Malaria) अशेंय म्हणटात.

मलेरियाची लक्षणां अशीं आसतात

मलेरिया जाता त्या मनशाक जोर येता. हो जोर सददां येता/ नाजाल्यार एक दीस आड येता. मलेरियाच्या जोराच्यो तीन स्टेजी (stages) आसात.

१. कोल्ड स्टेज :- पयलीं १५ मिनिटां ते एक वर दुयेंत कुडकुडता, ताका शीं खाता, पांगरणां घेवंचीं पडटात, आंगार कांटो येता -

हाका कोल्ड स्टेज (Cold Stage) म्हणटात.

२. हॉट स्टेज:- फुडल्या २-६ वरां दुयेंत मनशाक जोर येता - खूब जोर येता ताची तकली उसळटा, ओकूंक येता, हाका हॉट स्टेज (Hot stage) म्हणटात.

३. स्वेटींग स्टेज:- जोर देवूंक लागता आनी ताका भरपूर घाम सुट्टा. दुयेंत मनशाक न्हीद लागता आनी उटतकूच ताका आपूण सामको फ्राक दिसता. हें सगळें २-४ वर उरता. हाका स्वेटींग स्टेज (Sweating stage) म्हणटात.

पूण आमी अशें लक्षांत दवरूंक जाय की मलेरिया जाल्ल्या सगळ्या दुयेंतांवरवीं असोच जोर येना. म्हूण कसलोय जोर येतकच, तो मलेरिया आमूं येता हें लक्षांत आसूंक जाय.

मलेरियाचें निदान कशें करचें

पयलीं आमच्या सगळ्यांच्या लक्षांत

पोटींम

दर वर्सा एप्रिल-मे म्हयनो हांव फक्त म्हजे खातीर दवरतां. पयलीं हांव एकटोच म्हाका जाय थंय भोवतालों. रिझर्वेशन नासल्यार लेगीत ट्रेनीची तिकिट काडून गाडयेंत बसतालों. ट्रेनीच्या दब्याच्या दारार लांबून लेगीत हांवें रातभर प्रवास केला. तेन्ना तरणेपणाचो मद आशिल्लो. आतांय आसा. पूण वेगळे तरेचो. तरी एक जबाबदारी आसा. कुकीची, काकीची.

काकी म्हळ्यार कामिनी किणी. ताच्या नांवाचीं आद्याक्षरां घेवन ताका पयलीं सावन सगळे काकीच म्हणटात. ताचो चलो अदीक. ताका ताचे घरचीं आनी हांवूय कुकी म्हणटां. कुकी म्हाका काका म्हणटा. अशे तरेन फाटलीं तीन वर्सा ह्या एप्रिल-मे म्हयन्यांत काका, काकी, कुकी खंय ना खंय वचून येताच. कुकीक शाळा आसता देखून जुनाचे सुर्वेक ताका येवंकूच जाय आनी म्हाका?

म्हाका खंय गेल्यार परत येवंकूच जाय अशें कांय ना. पयलीं आवय आसतना

म्हाका परतुपाचें आसतालें. देखून हांव सकाळीं भायर सरिल्लीं सवणीं सांज जालीं काय घोटेंगांत परततात तसो खंयीय गेल्यार घरा परततालों. पूण आतां तो हुसको ना. म्हणटकच हांव सरळ दिकेन खंयीय वचूंक शकतां. तरीपूण हांव परतो येतां. कित्याक? हिकाच ती जबाबदारी म्हणटात. ही आनीक एक जबाबदारी. बिम्ब म्हण हें एक काम घेवन बसलां. ते भायर म्हाका जें कितें करपाचें आसा तें सगळें म्हाका वळखतात तांकाच दाखोवंक करपाचें आसा देखून हांगाच परतून येवन हांव कितें तरी करीत आसतां.

तरी परतुपाचें तेंय एक कारण न्हयच. म्हाका साद घालता तो गोंयचो पावस. पावस तसो सगळेकडेन पडटा. आदले वर्सा हांव सिंगापूर, मलेशिया हांगा आशिल्लों. सिंगापूराक तर अर्दीमदीं वर्सूयभर पावस पडटा. पूण ती पीरपीर. पूण मलेशियांतलो पावस हो आकांताचो. गोंयांत जसो काळोख करून दडकांनी, जोगलावण्याच्या आनी गडगडाच्या भारार पावस रकता तसो तो मलेशियांत रकता. थंयचो तो पावस पळोवन, वातावरण पळोवन कालिदासाचे मेघ उजैनचे काय

ह्या मलय प्रदेशांतले काय? असोय म्हा प्रस्न पडिल्लो. पूण हो पावस खिणयाळो माया म्हयन्याक हांवें तो अणभव घेतिल्लो पूण त्या पावसाक आनी गोंयच्या पावसाक सर करूंक नज. गोंयच्या पावसाची स खंयच्याच पावसाकडेन करूंक नज. देखून हां मलेशियाक चड काळ रावनासतना गोंयचो पावसा खातीर गोंयां परतल्लों.

फाटल्या वर्सा म्हजी तकल उसयल्ली. प्रवास झेपचोना अशें दिशिल्लें आत्मविश्वास मात्सो ढळमळीत जाल्लो तातूंत दोतोरानी गाडी चलोवं नाका म्हणिल्लें धा दीस सतत गाडी चलयली. दोन हजा किलोमिटर. आखवें महाराष्ट्र पालतें घालें तातुंतल्यान 'कालसर्पयोग' प्रवास वर्णन तया जालें.

ह्या वर्सा मात एप्रिल-मे हुकलो तरी थारायलें, नेम मोडप ना. जून धरप कश्मिराक गेलीं, मे सोंपता सोंपतां जूनाच्य आरंभाक. म्हाका पयलो पावस मेळ्ळोच ना दिल्ली न्यूजार कळ्ळें. गोंयांत पावसान सांवा

मांडला, दिवचल हुंवाराचे दिकेन म्हूण! चिटमिटे पडले. तरीपूण, कश्मिराक पावस पडलोच. पावस कसलो? कऱ्यांचो. आठ वर्सांनी टुरिस्ट सिझनांत पावस पडिल्लो आनी बर्फूय पडिल्लो खंय! म्हणटकच हांव लकी म्हणपाचें! पूण खरें सांगूं, हांव कश्मिराक. पूण मन म्हजें गोंयांत. पावसाच्या वेगवेगळ्या रूपां वांगडा खेळपाक.

गोंयचो पावसूच तसो पिशें लावपी. माया म्हयन्याचे अखेरेक वारो कुपां जमोवन हाडटा. मळबाचेर तीं मांडून दवरता. ह्या काळ्या काळ्या कुपांक एक आगळेंच सौंदर्य आसता. खापऱ्या चलयांचें काळें सौंदर्य. तशें काळ्या कुपांचें खाप्री सौंदर्य.

हीं एकमेकाचो हात धरून फुगडी घालूंक वा धालो खेळूंक उबीं राविल्लीं कुपां उदकान गर्भार जाल्यांत अशें म्हाका दिसता.

त्या कुपांतल्यान मदींच ती वीज चकचक करून वाट काडीत खंय तरी वता. विजेचें काम कितें काय? शास्त्र-विज्ञान कितेंय सांगू!

अडलेले गुरवारीक सिजरियन करून वैज वो वैजीण सोडयता. गर्भारिलेल्या कुपांक ही वीज आपलो करंट बी दिना मूं पावस ओतूंक! म्हाका तें पळोवंक खूब आवडटा.

मागीर पावस लागता. लागता कसलो? ओतता तो. हो पावस ओततना पळोवंक जाय. हांव कांयच करिनासतना तो पळयत बसतां. पावसांत खूब कितें बरयतलों अशें म्हाकाय आनी हेरांकूय आश्वासन दितां. बरोवंक बसतां. वरांचीं वरां. पूण कागदार कांयच देंवना. सगळें मनांत आसता आनी दोळे मात भायर पावसाचेर. खंय जोगलावता, खंय गडगडटा, खंय निळाय, खंय धुंवरी आनी पावसाचें तें पडप...!

पावस पडटा, काय पावस झडटा? झडपाखातीर तो कोणेतरी झडोवचो पडटा. आनी पडपा खातीर तो कोणें पाडूं नाका? हांव त्या झंझाळात पडना. ताका जाय तेन्ना

पडूं दी, जाय तसो झडूं दी. म्हजी सर्वय जीण तृप्त करूं दी. पावस पडूंक लागलो म्हणटकच कोणाक कालिदासाची याद जाता. पूण म्हाका याद जाता बाकिबाबाची. बाकिबाब भर पावसांत जुलाय म्हयन्यांत गेल्लो. ताणें निमणो स्वास घेतलो तो पुण्याक. ते दिसा पुण्याक पावस पडटालो काय खबर ना. गोंयांत मात उटंगाराचो पावस पडटालो. ह्या पावसान गोंयची भूंय भिजिल्ली पावसान आनी गोंयकारांचीं मनां बाकिबाबाच्या मरणान.

पूण म्हाका बाकिबाबाची याद जाता ती तो भर पावसांत अंतरलो म्हूण न्हय तर ताणें पावसाचेर भरभरून काव्य रचलें. हांव भायर पडपी पावसाकडेन पळयतां. पावस घोटून तृप्त जाल्ली रूखावळ पळयतां आनी त्या वेळार सहज मनांत घोळटात बाकिबाबाच्यो ओळी

सरीवर सरी आल्या गं
सचैल गोपी न्हाल्या गं
वेली ऋतुमती झाल्या गं

व्हाळांतल्यान व्हावत वचपी उदकाचे वयर एखाद्रें पान सकयल-वयर नाचत वचचें तशें बाकिबाबाच्यो ह्यो ओळी हांव पावसाचें हें लावण्य पळयतना म्हज्या मनाचेर उफेतात.

हांव पावसाक पळयतां. पावसान न्हावन म्हणचे परस इतलो तेप उदकाक आशेल्ल्या वतान, गरमेन सामकीं आकुळपिकूळ जाल्लीं रूखां, वाली उदक घोटून सामकीं तृप्त जावन उबीं राविल्लीं. तांका पळयतना म्हाका तर तीं पावसांत आंबोली, जावं हरवळेच्या घसघश्या पोंदा माथ्यार उदक घेत कुडकुडपी माणकुल्या भुरग्यांवरी दिसतात. बाकिबाबाक तर ह्यो असल्यो वाली ऋतुमती जाल्लेवरी दिसता.

ऋतुमती जावप आनी ऋतुमती जाल्ली ऋतुजा पळोवप, तिची कांत, तिची तिकतिकसाण आनी हय, तो गंध ह्यो सगळ्यो गजाली संवेदनशील एका सर्जकाकूच भावतात. बाकिबाबांचे सर्जनशीलतेक आनी

संवेदनशीलतेक हांवें प्रमाणपत्र दिवप म्हळ्यार म्हाका हांवेंच अप्रबुध म्हणप. पूण वेली ऋतुमती झाल्या गं म्हणटाना बाकिबाबाक कितें म्हणपाचें आसा तें होलमल्या बगर रावना.

बाकिबाब मुखार वचून म्हणटा, 'पाने पिटती टाळ्या गं?'

पावस पडटना, पावसांत भिजत वो भितोडेक जावं आडसाक रावन भुरगीं पावसाक पळयत जश्यो टाळयो मारतात तशींच हीं पानां पावसाचे थेंब आंगार घेवन जशीं कितें टाळयोच मारतात.

पानांचें टाळयो पिटप जालेंच. पूण कांय रूखां, झोपां आंगार पडिल्लें पावसाचें उदक माथ्यावेलो खोपो हालोवन कशीं शिरशिरतात, मागीर चुडटांच्यो चुडट्यो भर पावसांत वाऱ्या सांगाताक पिटपिट करतात तें पळयत रावपांत एक आगळीच खोस आसता. ह्यो गजाली पळयतना तंद्री लागप हो म्हजो पावसांत सदचोच कार्यक्रम म्हळ्यार जाता.

बाकिबाबांचो 'फुलां' म्हूण एक निबंद हांवें खूब पयलीं वाचिल्लो. फुलांचें वर्णन करतना गुरवार बायलेक उपमा दितना 'फुल्लट' म्हणटात अशें कितें तरी बाकिबाबान बरयल्लें. म्हजे मुखावेल्यान कोणूय गुरवार बायल गेली काय म्हाका बाकिबाबाचें हें फुल्लट उतर येवजता आनी गुरवार बायलेक गुरवार म्हणचे परस फुल्लटच म्हणप म्हाका आवडटा.

पावसांत फुल्लटची याद जावपाचें आनीक एक कारण आसा.

भुरगेपणावेलो पावस हांव अजून विसरूंक ना. शाळा सुट्टकच पाटी माथ्यार धरून पावसांतल्यान धांवत घरा येवप. गडगड, विजो हांच्या भंयान थरथरप, काळोख करून घसघशानी पावस रकूंक लागलो म्हणटकच बल्कावांत येवन बसप. नळ्यांचेर पावसाचो खडखड शिंवोर जावप



आनी मागीर पावळेंतल्यान करेय पडप. हय हांवें भुरगेपणार गोंयांत करे पडटना पळयलां. मराठींत तांका 'गारा' म्हणटात. कश्मिर आनी हिमाचलाकय हांवें हे करे खाल्यात. तांका थंय 'ओले' म्हणटात. गोंयांत आमच्या घरार हे करे खडखड करून पडटाले तेन्ना ते वेचून खावंक हांव भायर वचूंक पळयतालें. आवयची नदर चुकोवन. तांका 'करे' म्हणटात हें आवयनूच म्हाका सांगिल्लें. तें उतर तेच पासत म्हज्या मनांत घट्ट बरें रिगलां.

तर अशें हें पावसांतलें भुरगेंपण. उमेदीचें, मौजेचें, थोडें भिरांतेचें. पावस पडूंक लागलो म्हणटकच घरांत थंडी भारकून हें आयलेंच. आतां जशे लोक शीक आयल्या बराबर दोतोरगरे धांवतात तशें धावंक ते काळार परवडनाशिल्लें आनी दोतोरूय आयचे सारके रासभर नाशिल्ले. थंडी जाली, जोर

आयलो म्हणटकच गांवठी, घरचें वखद जातालें. आंगाक सोरो काडप, फेणी बशेंत घालून तिका उजो लावप आनी मागीर तातूंत साकर घालून चाटपाक दिवप अशें कितें कितें चलतालें. ही फेणी माडाची आसताली. आई बाटली दिवन म्हाका फेणी हाडूंक धाडटाली. रेंदेर आमचे वळखिचोच दोमाशान म्हूण. पावभर फेणयेक तो पयशे कितें घेतलो? पूण कोणाचें फुकट नाका ही आवयची सांगणी. ती चार-आठ आणे कितें तरी दिताली. फोर्स करूनय फेणयेकार म्हजे कडल्यान पयशे घेना आशिल्लो. 'आईक सांग पयशे नाका' अशें म्हणत तो पाव भरून दितालो. हांव ते पयशे म्हज्या बोल्सांत उडयतालें.

फेणी हाडूंक वचपी ही वाट शेतांतल्यान वताली. आमचें भाट आनी त्या रेंदराचें भाट हाचे मदीं शेत. शेतांतल्यान मदीं एक बारीक पांयवाट वताली. दोनूय वटानी म्हजेपरस व्हडलें थाम. ते

वाटेन वतना हांव कोणाक दिसच नाशिल्लें ते भायर शेतांत कोले बी आसतात हो भुरगेपणार फेणयेचे पयशे बोल्सांत घालूंक मेळटाले आनी येता आसतना ते बाटलेंतलो फेणयेचो ए थेंब जिबेर दवरूंक मेळटलो हे आशेन ह्या तकलेपरस वयर पाविल्ल्या थामांतल्या जीव मुठींत धरून वतालों आनी येतालों.

केन्नाकेन्नाय त्या भातां थामां कणसां आयिल्लीं आसतालीं. जांचीं कणसां वयर सरूंक ना पूण पोटां मोठी जाल्लीं आसतालीं. त्या थामाक चिमटेंत धरून ओडल्यार तें अचळय वयर येतालें. ताका पोटींग म्हणटाले. तो काडून भितल्लें तें गोड गोड कवळें भात वो कणस खावपाक खूब मजा येताली. पूण आवय भंय घालताली. शेतकार मारतलो. तशें खावप पाप. अशें कितें कितें सांगताली. पूण ते वाटेन वतना एका दुसऱ्या पोटींगाक हात वतालोच.

तो पोटींग जून जाला काय कंवळ आसा तें पयलीं पळोवप. मागीर एक हळू काडप. पोंदचो भाग निमुळटो, धवो फुल्ल मागीर वयलो फुगीर. गुरवार बायलेचें वाडिल्लें पोटां कशें! भुरगेपणार तें कळनाशिल्लें. उग्र अक्कल आयली तेन्ना नदर बदलून बाकिबाबाची फुल्लट बी उतरां कळू लागलीं. तें पयलीं खबर आशिल्लें जाल्यार त्या भाताच्या पोटींगाक पोटींग म्हणचे पयस फुल्लट म्हणपूच म्हाका आवडटलें आशिल्लें.

आतां शेतां वाडटात, कणसां धरपाक लागतात तेन्ना म्हाका त्या भुरगेपणावेल्या पोटींगाची याद जाता. बाकिबाबाच्या फुल्लट उतराची याद जाता. बाकिबाबान हे पोटींग पळयल्ले जाल्यार गुरवार बायलेक फुल्लट न्हय पोटींग म्हणटलो आशिल्लो अशेंय म्हाका हो पाव पळयतना दिसले बगर रावना.



गोंय सरकाराचें क्रिडा संचालनालय

खेळ म्हळ्यार बरी भलायकी आनी मनोरंजन

गोंय सरकार खेळ उदरगती पासत कसल्यो येवजण्यो राबयता हें तुमी जाणांत?

१. प्राथमिक, माध्यमिक तशेंच उच्च माध्यमिक शालेय स्तरार शाररीक शिक्षणाची उदरगत
२. प्राथमिक, माध्यमिक तशेंच उच्च माध्यमिक शालेय स्तरार खेळ आनी खेळां सर्त राबयता.
३. शाळा, ग्रामपंचायत आनी तालुका पातळीचेर खेळा मैदानाची उदरगत.
४. गोंय राज्यांत शास्त्र शुध्द प्रशिक्षण दिवपाक प्रशिक्षण येवजण.
५. सरकारी आनी निमसरकारी शाळांक खेळां सामान पुरवण्टो.
६. उत्कृश्ट खेळाकेंद्रांची स्थापनां.
७. भारतीयम् प्रशिक्षण कर्यावळ.
८. योगशिक्षणाची उदरगत.
९. व्यायामशाळांची स्थापनां तशेंच सांबाळ करप.
१०. राज्य आनी राष्ट्रीय म्हत्वाचे दीस मनोवप.
११. गोंय प्राधिकरणा खातीर नागरीसेवा खेळां सर्तिचें आयोजन.
१२. दुर्बल अवतिकायेंत खेळगड्यांक अनुदान भेटोवप.
१३. राज्य खेळां पुरस्कार भेटोवप.
१४. जलक्रिडा आयोजन.
१५. निमसरकारी माध्यमिक शाळा आनी महाविद्यालयीन खेळां मैदान उदरगतीपासत अनुदान.
१६. खेळ आनी शाररीक शिक्षणावेल्या साहित्य निर्मितीक उत्तेजन.
१७. खेळ वसती गृह उबारणी.



क्रिडा संचालनालय

कांपाल, पणजी - गोंय
हांचे वतीन प्रसारीत



Farming on threshold of change



*Agriculture
outlay raised to
Rs. 2619 lakhs.*

- Emphasis laid on mechanization in the agricultural sector to overcome acute shortage of local farm hands.
- The benefit of Rastriya Krishi Yojana of Government of India, obtained to train farmers in mechanization.
- Best Farmer Award in each talukas distributed. One State Level Award is also presented to the Best Farmer.
- To ensure assured price of the agriculture produce of arecanut, coconut, cashew and paddy, the Government offers support price for farmers .
- The area brought under spices, cashew , mango, banana and other horticulture crop is provided with incentives under the National Horticulture Mission .
- A special programme launched for desilting and restoration of water bodies .

Issued by:
Department of Information and Publicity
Government of Goa



Working towards a Secular & Prosperous Goa